

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, 1862.

ΤΟΜΟΣ ΙΓ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 298.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΤΙΧΩΝ
ΙΣΤΟΡΙΑΝ.

(Συνέχ. Ἰδε Φυλλάδ. 297.)

Εὐριπίδου ἰκέτιδες

5. Ἐν ἧ με θρέψας ὀλβίους ἐν δώμασιν
Αἰῶραν πατὴρ δίδωσι τῇ Πανδίωνος
Αἰγεί δάμαρτα Λοξίου μαντεύμασιν.
301. Ἐγωγέ σ' ὦ παῖ πρώτα μὲν τὰ τῶν θεῶν
σκοπεῖν κελεύω, μὴ σφαλῆς ἀτιμάσας
σραλεῖ γὰρ ἐν τούτῳ μόνῳ, τᾶλλ' εὖ φρονῶν.
671. Θάψαι θέλοντες, τὸν Πανελλήνων νόμον.
σώζοντες, οὐδὲν δεόμενοι τεῖναι φόνον.
1034. Ὡ δυστάλαινα, δυστάλας δ' ἐγὼ γέρων,
ἦκα, διπλοῦν πένθημα δωμάτων ἔχων.
1188. τόνδε δ' ὀμνύμαι χρεῶν
Ἄδραστον αὐτος κύριος, τύραννος ὦν.
πάσης ὑπὲρ τῆς γῆς Δαναϊῶν ὀρκωμοτῶν.
1225. Κληθέντες ἠδὲς ὑστέριοισι θήσετε
τοῖον στρατεύμα σὺν θεῷ πορεύεσθε.

Εὐριπίδου Ἰφιγένεια ἢ ἐν Αἰδίδῃ

49. Ἐγένοντο Αἰδᾶ Θεστιάδι τρεῖς παρθένοι,
Φοῖβη Κλυταιμνήστρα τ', ἐμὴ ζυνάσχος,
Ἐλένη τε ταύτης οἱ τὰ πρῶτ' ὀλβισμένοι,
520. Τὸ μαντικὸν πᾶν σπέρμα φιλότιμον κακόν.

κούδεν γε χρηστὸν οὐδὲ χρησίμον παρόν.

576. Ἰδαίαις παρὰ μύσχοις
βάρβαρα συρίζων, Φρυγίων
αὐλῶν Οὐλύμπου καλάμοις
μιμήματα πνεύων.
619. Αἰ δ' ἐς τὸ πρόσθεν στήτε πωλικῶν ζυγῶν,
φοβερόν γὰρ ἀπαράμυθον ὄμμα πωλικόν.
809. Τῆς δε στρατείας Ἑλλάδ' οὐκ ἄνευ θεῶν.
τούμὸν μὲν οὖν δίκαιον ἐμὲ λέγειν χρεῶν.
954. Φθίας δὲ τοῦνομ' οὐδαμοῦ κεκλήσεται.
πικρούς δὲ προχύτας χέρνιβός τ' ἐνάρξεται.
1003. ἐμοὶ γὰρ ἔστ' ἄγῶν
μέγιστος ὑμᾶς ἐξαπαλλάξαι κακῶν.
1165. ὦν μίᾳ σὺ τλημόνωσ μ' ἀποστερεῖς.
κᾶν τίς σ' ἔρηται τίνος ἑκατὶ νιν κτενεῖς.
1209. Πισοῦ τὸ γὰρ τοι τέκνα συσσωῶζειν καλόν,
Ἄγάμεμον· οὐδεὶς πρὸς τὰδ' ἀντίποι βροτῶν.
1321. Τοὺς δ' εἰς ἑρμούς εἰς Τροίαν
ὤφελεν ἐλάταν πομπαίαν,
μῆτ' ἀνταίαν·
1328. τοῖς δ' ἐξορμῶν, τοῖς δὲ στέλειν,
τοῖσι δὲ μέλλειν.
1443. ἦκιστ', ἐπεὶ μοι τόμβος οὐ χωσθήσεται.
τί δαί; τὸ θνήσκειν οὐ τάφος νομίζεται;
1513. Χερνίβων τε παγὰς,
βωμόν διαίμονος θεᾶς
βανίσιν αιματορῥύτοις βανοῦσαν
εὐφυῆ τε σώματος δέρην σφαγεῖσαν.

Εὐριπίδου Ἰφιγένεια ἢ ἐν Ταύροις

103. Φεύγωμεν, ἥπερ δεῦρ' ἐναυστολήσαμεν.

- 227. Φεύγειν μὲν οὐκ ἀνεκτόν, οὐδ' εἰώθαμεν.
Βωμοῦς· οἰκτρὰν τ' αἰσάζοντων
αὐδάν, οἰκτρὸν τ' ἐκβαλλόντων.
 - 464. Πόλις ἦδε τελετὴ, δέξει θυσιάς,
ἅ; ὁ παρ' ἡμῶν νόμος οὐχ ὀσία.
 - 767. σήμαινε δ' ἤ φ' ἰχθὺς ἐπιστολάς φέρειν
πρὸς Ἄργος, ὅτι τε χρὴ κλύοντά σου λέγειν.
 - 4016. Συνθεῖς τάδ' εἰς ἕν, νόστον ἐλπίζω λαθεῖν.
Πῶς οὖν γένοιτ' ἂν ὥστε μὴθ' ἡμᾶς θανεῖν.
 - 4130. Ἄειδων ἄξει λιπαράν
εὐ σ' Ἀθηναίων ἐπὶ γᾶν.
 - 4384. Λαθὼν Ὀρέστην ὤμων εἰς ἀριστεράν,
βᾶς ἐς θάλασσαν κατὰ κλίμακος θορῶν.
- Εὐριπίδου Ῥήσοι*
- 531. Ἔγρεσθε, τί μέλλετε; κοιτᾶν,
ἔγρεσθε πρὸς φυλακάν.
 - 906. Ὅλοιο μὲν Οἰνεΐδας,
Ὅλοιο δὲ Λαρτιάδας.
- Εὐριπίδου Τρωάδες*
- 583. Σύ τοι, λῆμ' Ἀχαιῶν,
τέκνων δὴ ποθ' ἄμων.
 - 602. Δάκρυά τ' ἐκ δακρῶν καταλείδεται
ἀμετέροισι δόμοις· ὁ θανῶν δ' ἐπιλάθεται.
 - 727. τούτων οὐνεκ' οὐ μάχης ἔρῃν,
οὐδ' αἰσχροῦν οὐδὲν οὐδ' ἐπίφθονόν σε δρῆν
 - 4096. Ἡ Σαλαμῖν' ἱεράν,
ἢ δίπορον κορυφάν.
 - 4245. αἰοὶδᾶς δόντες ὑπέροισι βροτῶν.
χωρεῖτε, θάπτειτ' ἀθλίην τύμωφ νεκρόν.
 - 4310. Ἀγόμεθα, φερόμεθ'—ἀλγος, ἄλγος βοᾶς.
δούλειον ὑπὸ μέλαθρον ἐκ πάτρας γ' ἐμᾶς.
- Εὐριπίδου Βάκχαι*
- 33. . . . ὄρος δ' οἰκοῦσι παράκοποι φρενῶν.
σκευὴν τ' ἔχειν ἠνάγκαστ' ὄργιων ἐμῶν.
 - 436. Ἐκ θιάσων δρομαίων
πέση πεδόσε, νεβρίδος ἔχων
ἱερόν ἐνδυτόν, ἀγρεύων
αἶμα τραγοκτόνον.
 - 241. Τράχηλον σώματος χωρὶς τεμῶν,
ἐκεῖνος εἶναι φησι Διόνυσον θεόν.
 - 352. Οἱ δ' ἀνά πόλιν στείχοντες ἔξιχνεῦσατε.
τὸν θηλύμορφον ξένον, ὃς εἰσφέρει νόσον.
καινὴν γυναῖκα καὶ λέχη λυμαίνεται·
κᾶν περ λάθεται, δέσμιον πορεύσατε
δεῦρ' αὐτόν, ὡς ἂν λευσίμου δίκης τυχῶν
θάνη, πικρὰν βάκχευσιν ἐν Θήβαις ἰδῶν.
 - 509. Χώρει καθείρξαιτ' αὐτόν ἱππικᾶς πέλας
φάντασιν, ὡς ἂν σκότιον εἰσορᾷ κνέφας.
 - 642. Πέπονθα δεινά· διαπέφευγέ μ' ὁ ξένος,
ὃς ἄρτι δεσμοῖς ἦν κατηναγκασμένος.
 - 739. Ἄλλαι δὲ δαμάλας διεφόρου σπαράγμασιν.
εἶδες δ' ἂν ἢ πλεύρ', ἢ δίχηλον ἔμβασιν.
 - 866. ὡς νεβρός χλοερατὶς
ἐμπαίζουσα λείμακος ἡδονατὶς.
 - 954. Μὴ σὺ γε τὰ Νυμφῶν διολέσσης ἰδρύματα,
καὶ Πανός ἔδρας, ἐνθ' ἔχει συρίγματα.
 - 4216. Ἔπεσθέ μοι φέροντες ἀθλιὸν βάρος
Πενθῆως, ἔπεσθε, πρόσπολοι, δόμων πάρος.
- Εὐριπίδου Ἡρακλείδαι*
- 92. Ἡρακλείους σὶδ' εἶσι παῖδες, ὦ ξένοι,

- ἰκέται σέθεν τε καὶ πόλεως ἀφιγμένοι.
 - 453. Φέρ' ἀντίθεε γάρ, τοῦδε τ' ἐς γᾶϊν παρεῖς;
ἡμᾶς τ' εἰσάσας ἐξάγειν, τί κερδανεῖς;
 - 422. Κάγώ πολιταὶς μὴ διαβληθῆσομαι.
οὐ γὰρ τυραννίδ' ὥστε βροδάρων ἔχω.
Ἄλλ' ἦν δίκαια δρῶ, δίκαια πεῖσομαι.
 - 587. Καὶ νόστος ἡμῶν εὐρεθῆ ποτ' ἐκθεῶν,
μῆμνησθε τὴν σῴτειραν ὡς θάψαι χρεῶν.
- Εὐριπίδου Ἑλένη*
- 601. Θαύμαστ', ἔλασσον τοῖνομ' ἢ τὸ πρᾶγμ' ἔχον.
Λέγ', ὡς φέρεῖς τι τῆδε τῆ σπουδῆ νέον.
 - 868. Σὺ δ' αὖ κέλευθον, εἰ τις ἔβλαψεν ποδὶ
στεῖβων ἀνοσίφ, δὸς καθαρσίφ φλογί.
 - 4022. Αὐτοὶ μὲν οὖν τιν' ἐξοδὸν γ' εὐρίσκατε,
ἐγὼ δ' ἀποστᾶσ' ἐκποδῶν σιγήσομαι.
εἰς τῶν θεῶν, θ' ἄρχεσθε, χ' ἴκετε εὐετα
τὴν μὲν σ' εἶσαι πατρίδα νοστήσαι Κύπριν,
Ἡρας δὲ τὴν ἔνοιαν ἐν ταύτῃ μένειν.
 - 4279. Ἑλθῶν δ' ἐς οἴκους ἐξελεᾶ κόσμον νεκρῶ.
καὶ σ' οὐ κενάσει χερσὶ γῆς ἀποστελῶ.
 - 4387. σιγητέον μοι· καὶ σε προσποιοῦμεθα
εὖνοον, κρατεῖν γε στόματος, ἦν δυνάμεθα.
- Εὐριπίδου Ἴων*
- 322. Ἔς δ' ἀνδρ' ἀφίκου τίνα τροφῆν κεκτημένος;
βωμοῖ μ' ἔφερβον οὐπιῶν τ' ἀεὶ ξένος.
 - 430. . . . ἀεὶ λουδοροῦσ' αἰνίσσεται,
ἦτοι φιλοῦσα γ' ἦς ὑπερ μαντεύεται.
 - 544. Ταῦτ' ἄμεινον, ὦ τέκνον.
ἦλθεσ ἐς νόθον τι λέκτρον;
 - 614. Κᾶτ' ἢ προδοῦς σὺ μ' ἐς δάμαρτα σὴν βλέπης;
ἢ τὰ μὰ τιμῶν δῶμα συγχέας ἔχης.
 - 870. Ἄλλ' οὐ τὸ Διὸς πολυάστρον ἔδος
καὶ τὴν ἐπ' ἐμοῖς σκοπέλοισι θεῶν
λίμνης σ' ἐνύδρου Τριτωνιάδος
πότιζαν ἀκτάν.
- Εὐριπίδου Ἡρακλῆς μαινώμενος*
- 470. Τῷ τοῦ Διὸς μὲν Ζεὺς ἀμονέτω μέρει
παιδὸς· τὸ δ' εἰς ἐμ', Ἡράκλειε, ἐμοὶ μέλει.
 - 335. Ἦξω πρὸς ὑμᾶς νερέτερα δώσων χθονί.
ὦ τέκν', ἀμαρτετ' ἀθλίην μητρὸς ποδί.
 - 348. Αἴλιον μὲν ἐπ' εὐτυχεῖ
μολπᾶ Φοῖβος ἰαχεῖ.
 - 546. Ὅδ' ἔστιν ἂν γῆς νέρθεν εἰσηκούομεν,
εἰ μὴ γ' ὄνειρον ἐν φάει τι λεύσσομεν.
 - 624. ἀλλὰ θάρσος ἴσχετε,
καὶ νάματ' ὄσων μηκέτ' ἐξάνετε.
- Εὐριπίδου Ἡλέκτρα*
- 309. Αὐτὴ δὲ πηγὰς ποταμίους φέρουμένοι·
ἀνέορτος ἱερῶν καὶ χορῶν τητωμένη.
 - 883. Ἦκει γὰρ οὐκ ἀχρεῖον ἐκπλεθρον δραμῶν
ἀγῶν' ἐς οἴκους, ἀλλὰ πολέμιον κτανῶν.
 - 965. Καλῶς ἄρ' ἄρκυν ἐς μέσην πορεύεται.
καὶ μὴν ἄχοις γε καὶ στολῆ λαμπρύνεται.
 - 4044. εἶτα τὸν μὲν οὐ θανεῖν
κτείνοντα χρῆν τᾶμ', ἐμὲ δὲ πρὸς κείνου παθεῖν;
- Εὐριπίδου Κόκλως*
- 88. Τεύχη φέρονται κενά, βορᾶς κεκρημένα,
κρωσσόβς θ' ὑδρολόος, ὦ ταλαίπωρο ξένοι·

- 488. Ἴδου τάδ' ὑμῶν ποιμνίων βοσκήματα,
ἄναξ Ὀδυσσεῦ, μηκάδων ἀρνῶν τροφαί,
πηκτοῦ γάλακτός τ' οὐ σπάνια τυρεύματα.
 - 489. Ἀχαρὶν κέλαδον μουσιζόμενος
σκαιὸς ἀπώδός καὶ κλαυσομένοσ
- Ἀριστοφάνους Ἀχαρῆς*
- 480. Ἀχαρτικοί, σπιπτοὶ γέροντες, πρίννοι,
ἀτεράμονες, μαραθουνομάχαι, σφενδάμνιοι.
 - 333. Ὡς ἀπολόμεσθ'. Ὁ λάρκος δημότης ὄδ' ἔστ' ἐμός.
ἀλλὰ μὴ δράσης ὁ μέλλεις· μηδαμῶς, ὦ μηδαμῶς.
 - 547. Μισθοῦ δίδομένου, Παλλαδίων χρυσουμένων,
στοιᾶς στεναχούσης, σιτίων μετρουμένων,
ἄσκων τροποτήρων, κάδους ὠνούμενων,
 - 552. Τὸ νεώριον δ' αὖ κωπέων πλατουμένων,
τύλων ψοφούντων, θαλαμῶν τροπουμένων.
 - 623. Ἐγὼ δὲ κηρύττω γε Πελοποννησίους
ἅπασι καὶ Μεγαρεῦσι καὶ Βοιωτίοις.
 - 818. Ἦνθρωπε ποδάποις;
χοιροπώλης Μεγαρικός.
 - 874. Ὀρίγανον, γλαχῶ, ψιθάως, θρυαλλίδας,
νάσσας, κολοῖως, ἀτταχᾶς, φαλαρίδας.
 - 4004. Τί δρᾶτε; τοῦ κήρυκος οὐκ ἀκούετε;
ἀναδράττειτ', ἐξοπτᾶτε, τρέπετ', ἀφέλικτε
τὰ λαγῶα ταχέως τοὺς στεφάνους ἀνείρετε.
 - 4426. Ταῦτ' οὐ κατάγελῶς ἐστὶν ἀνθρώποις πλατύς;
ταῦτ' οὐ πλακοῦς δῆτ' ἐστὶν ἀνθρώποις γλυκύς;
- Ἀριστοφάνους Ἴππῆς*
- 204. αὐτὸ που λέγει,
εἶτι ἀγκύλαις ταῖς χερσὶν ἀρπάζων φέρει.
 - 344. Ὅστις ἡμῶν τὰς Ἀθήνας ἐκκεκώφηκας βοῶν,
καπὸ τῶν πετρῶν ἄνωθεν τοὺς φόρους θυνο-
σκοπῶν.
 - 548. Ὑμᾶς τε πάλαι διαγιγνώσκων ἐπετείους τὴν φύ.
σιν ὄντας,
καὶ τοὺς προτέρους τῶν ποιητῶν ἅμα τῷ γήρῃ
προδιδόντας.
 - 685. καὶ δόλοισι ποικίλοισι,
ρήμασιν θ' αἰμύλοισι.
 - 4042. Καὶ τὸν περὶ ἐμοῦ κείνον ᾧ περ ἦδομαι,
ὡς ἐν νεφέλαισιν ἀετὸς γενήσομαι.
 - 4425. Αὐτὸς τε γὰρ ἦδ ο μ α ι
βρόλλων τὸ καθ' ἡμέραν
κλέπτοντά τε βούλομαι
τρέφειν ἕνα προστάτην.
 - 4263. Τί κάλλιον ἀρχομένοισιν
ἢ καταπαυομένοισιν.
 - 4370. Οὐδεὶς κατὰ σπουδᾶς μετεγγραφῆσεται,
ἀλλ' ὥσπερ ἦν τὸ πρῶτον ἐγγεγράφησεται.
- Ἀριστοφάνους Νεφέλαι*
- 64. Ζάνθιππον ἢ Χαίριππον ἢ Καλλιππίδην,
ἐγὼ δὲ τοῦ πέππου τιθήμην Φειδοπίδην.
 - 77. Ἦν ἦν ἀναπέσω τούτον, σωθήσομαι.
ἀλλ' ἐξεγείραι πρῶτον αὐτόν βούλομαι.
 - 426. Ἄλλ' οὐδ' ἐγὼ μέντοι πεσῶν γε κείσομαι.
ἀλλ' εὐξάμενος τοῖσιν θεοῖς διδάξομαι.
 - 305. Οὐρανόσις τε θεοῖς δωρήματα,
ναοὶ θ' ὑψεφερεῖς καὶ ἀγάλματα.
 - 494. τύπτομαι,
κάπτειτ' ἐπισχῶν ὀλίγον ἐπιμαρτύρομαι,
εἶτ' αὐθὶς ἀκαρῆ διαλιπῶν δικάζομαι.

- 613. Ὅστε καὶ λέγειν ἅπαντας ἐξίοντας ἐσπέρας
μὴ πρῆν, παῖ, δᾶδ' ἐπειδὴ φῶς Σεληνάλας καλόν.
ἀλλὰ τ' εὐ δρῆν φησιν, ὑμᾶς δ' οὐκ ἄγειν τὰ
ἡμέρας.
 - 744. Καὶ τὰς πλευρὰς δαρδάπτουσιν,
καὶ τὴν ψυχὴν ἐκπίνουσιν,
καὶ τοὺς ὄχρεις ἐξέλκουσιν,
καὶ τὸν πρῶκτόν διορῶττουσιν.
 - 883. Τὸν κρείττον', ἔστις ἐστί, καὶ τὸν ἦττονα,
ὃς τὰδὶκα λέγων ἀνατρέπει τὸν κρείττονα.
 - 994. Καὶ βαλανεῖων ἀπέχεσθαι
καὶ τοῖς αἰσχροῖς αἰσχύνεσθαι,
κᾶν σκώπηρ τίς σε, φλέγεσθαι.
 - 4400. τούτον
γούν σὶδ' ἐγὼ κἀκείνοι
καὶ τὸν κομήτην τούτον.
 - 4428. καὶ τοι τί διαφέρουσιν
ἡμῶν ἐκεῖνοι, πλὴν ἐτι ψηφίσματ' οὐ γράφουσιν;
 - 4504. Οἴμοι τάλας δεῖλαιος ἀποπνιγήσομαι.
ἐγὼ δὲ κακοδαίμων γε κατακουθήσομαι.
- Ἀριστοφάνους Σφήκες*
- 65. Ὑμῶν μὲν αὐτῶν οὐχὶ δεξιώτερον,
κωμῶδιᾶς δὲ φορτικῆς σοφώτερον.
 - 560. Εἶτ' εἰσελθὼν ἀντιβοληθεῖς
καὶ τὴν ὄργην ἀπομορχθεῖς.
 - 602. Καὶ κοινωνῶν τῶν ἀρχόντων
ἐτέρφ τινὶ τῶν μεθ' αὐτοῦ
ἦν τίς τι διδῶ τῶν φευγόντων.
 - 813. Κᾶν γὰρ πυρέττω, τὸν γε μισθὸν λήψομαι.
αὐτοῦ μένων γὰρ τὴν φακὴν ροφήσομαι.
 - 999. Πῶς οὖν ἐμαυτῶ τοῦτ' ἐγὼ ξυνείσομαι;
φεύγοντ' ἀπολύσας ἄνδρα; τίποτε πείσομαι;
 - 4243. Μετὰ τούτον Αἰσχίνος ὁ Σέλλου δέξεται,
ἀνὴρ σοφὸς καὶ μουσικός· κᾶτ' ἄσεται.
 - 4453. Ἔτερα δὲ νῦν ἀντιμαθῶν
ἢ μέγα πείσεται τι
ἐπὶ τὸ τρυφῶν καὶ μαλακῶν.
- Ἀριστοφάνους Εἰρήνη*
- 452. Ὡς εἰ μετέωρος οὗτος ὦν ὁσφρήσεται,
κάτω κἀρα βίψας με βουκολήσεται.
 - 344. Πλεῖν, μένειν, βινεῖν,
καθεύδειν,
ἐς πανηγύρεις θεωρεῖν,
ἐστιᾶσθαι, κοτταβίζεῖν,
συβαρίζεῖν.
 - 540. Διαλλαγῆσαι καὶ γελῶσιν ἄσμεναί,
καὶ ταῦτα δαιμονίως ὑποπιασμένα
ἀπαξάπασαι καὶ κυάθοις προσκείμεναί.
 - 664. Εἶφ' ἐτι νοεῖς αὐτοῖσι πρὸς ἐμ', ὦ φιλάττη.
ἔθ' ὦ γυναικῶν μισοπορκακιστάτη.
 - 922. Ἄγε δὴ, τί νῦν ἐντευθενὶ ποιητέον;
τί δ' ἄλλο γ' ἢ ταύτην χύτρας ἰδρυτέον;
 - 4239. ἀπόφερ', οὐκ ὠνήσομαι.
τί δ' ἄρα τῆ σάλπιγγι τῆδε χρῆσομαι.
- Ἀριστοφάνους ὄρνιθες*
- 27. Οὐ δεῖνόν οὖν δῆτ' ἐστὶν ἡμᾶς θεομένοους
ἐς κόρακος ἐλθεῖν καὶ παρεσκευασμένοους.
 - 488. Εἶθ' ὥσπερ ἡμεῖς, ἦν ἵεναί βουλώμεθα
πυθῶδε, Βοιωτοῦς διδοῖον αἰτούμεθα.

- 299. "Οστις ἐστί; κειρύλος. κειρύλος γάρ ἐστιν ὄρνις; οὐ γάρ ἐστι σποργίλος;
- 555. Κἄν μὲν μὴ φῆ μὴδ' ἐβελήθη μὴδ' εὐθύς γνωσιμαχήτη.
- 681. Ἦδὼν φθόγγον ἔμοι φέρουσα', ἀλλ', ὦ καλλιθόαν κρέκουσα'.
- 805. Εἰς εὐτέλειαν χηνὶ συγγεγραμμένῃ. σὺ δὲ κοψίχῃ γε σκάριον ἀποτετιμμένῃ.
- 1112. Ὅξυν ἱερακίσκον ἐς τὰς χεῖρας ὑμῖν δώσομεν ἦν δὲ που δειπνήτε, πρηγορῶνας ὑμῖν πέμψομεν.
- 1271. Ὅ Πεισιθέταιρ', ὦ μακάρι' ὦ σοφώτατε, ὦ κλεινότητατ', ὦ σοφώτατ', ὦ γλαφυρώτατε.
- 1523. Εἰ μὴ παρέξει ταμπόρι' ἀνεπιγμένα, ἴν' εἰσάγοιτο σπλάγγνα κατατετμημένα.

Ἀριστοφάνους *Λυσιστράτη*

- 24. κἄπειτα πῶς οὐχ ἤκομεν; οὐχ οὗτος ὁ τρόπος; ταχὺ γάρ ἂν ξυνήλομεν, ἀλλ' ἐστὶν ὑπ' ἐμοῦ πρᾶγμα ἀνεξετημένον, πολλὰσι τ' ἀγρυπνίαισιν ἐρρήπτασμένον.
- 125. Τί μοι μεταστρέψουσι; ποῖ βαδίζετε; αὐταί τί μοι μυθεύετε κἀνανεύετε;
- 293. Ἄλλ' ἔμωσι βαδιστέον, καὶ τὸ πῦρ φουσητέον.
- 459. Οὐχ ἔλξεται οὐ καίησεται οὐκ ἀράξετε; οὐ λοιδορήσεσθαι, οὐκ ἀναισχυντήσεσθαι; παύεσθαι, ἐπιαναχωρήσετε, μὴ σκυλεύεσθαι.
- 831. Ἄνδρ' ἄνδρ' ὄρω προσιόντα παραπεληγμένον τοῖς τῆς Ἀφροδίτης ὀργαῖσι εἰλημμένον.
- 1074. Ἄνδρες Λάκωνες πρῶτα μὲν μοι χαίρετε, εἶτ' εἴπαθ' ἡμῖν πῶς ἔχοντες ἤκατε.
- 1228. Ὅρθως γ', ὅτι νήφοντες οὐχ ὕγιαίνομεν ἦν τοὺς Ἀθηναίους ἐγὼ πείσω λέγων, μεθύοντες ἀεὶ πανταχοῦ πρὸς θεοῦσομεν.

Ἀριστοφάνους *Θεσμοφορίζουσαι*

- 16. Ὁ μὲν χρῆ πρῶτ' ἐμὴ γὰρ ἡ σάτο. ὀφθαλμῶν ἀντίμιμον ἡλίου τροχῶν, δίκην δὲ χοάνης ὧτα διετετρήνατο.
- 68. . . . κατακάμπτειν τὰς στροφὰς οὐ βῆδιον, ἦν μὴ προῆθ' ὑβραζε πρὸς τὸν ἥλιον.
- 99. Σίγα· μελωδῆν αὐτὴν παρασκευάζεται. μύρμηκος ἀτραπούς, ἢ τί διαμινύρεται;
- 334. Εὐχεσθαι τοῖς θεοῖσι τοῖς Ὀλυμπίοις καὶ ταῖς Ὀλυμπίαισι, καὶ τοῖς Πυθίοις καὶ ταῖσι Πυθίαισι, καὶ τοῖς Δηλίοις.
- 473. Βαρέως τε φέρομεν, εἰ δὲ ἡμῶν ἢ τρία κακὰ ξυνειδώς εἴπε δρώσας μυρία.
- 1200. Ὅνομα δὲ σοὶ τί ἐστίν; Ἀρτεμισία. μέμνησο τοῖνον τοῦνομ'. Ἀρταμουξία.

Ἀριστοφάνους *Βάτραχοι*

- 212. Εὐναυλον ὕμνων βοᾶν φθεγγόμεθ', εὐγηρῶν ἔμῃν ἀοιδᾶν.
- 334. Φιλοπαίγμονα τιμᾶν, χαρίτων πλεῖστον ἔχουσαν μέρος, ἀγνάν, ἱερᾶν.
- 796. Κἄνταυθα δὴ τὰ δεινὰ κινήθησεται. καὶ γὰρ ταλάντων μουσικὴ σταθμηθήσεται.
- 1001. Εἶτα μάλλον μάλλον ἄξει, καὶ φυλάξει.

1412. Οὐ γὰρ δι' ἔχθρας οὐδετέρῃ γενήσομαι. τὸν γὰρ ἠγοῦμαι σοφὸν τῷ δ' ἤθεμαι.

Ἀριστοφάνους *Ἐκκλησιαζούσαι*

- 126. ὡσπερ εἶ τις σηπίαις πώγωνα περιδήσειεν ἐσταθευμέναις.
- 536. ἀλλ' ἔμ' ἀποδύσασ', ἐπιβαλοῦσα τῆγγκυκλον, ῥῆγου καταλιποῦσ' ὡσπερ εἶ προκείμενον, μόνον οὐ στεφανώσασ' οὐδ' ἐπιθεῖσα λήκυθον.
- 875. Ὅρθως ἔμοιγε φαίνεται· βαδιστέον ὁμῶς ἐστὶ δειπνήσονταὶ κοῦ μελλίτιον.
- 1009. τοῖς τηλικούτοις ζυγαθευδούσ' ἤδημαί. ἐγὼ δὲ ταῖς γε τηλικαύταις ἄχθημαί.

Ἀριστοφάνους *Πλουτός*

- 69. Ἄναθεῖς γὰρ ἐπὶ κρημνῶν τιν' αὐτὸν καταλιπὼν ἄπειμα' ἴν' ἐκτραχηλισθῆ' πεσών.
- 341. Χρηστόν τι πράττων τοὺς φίλους μεταπέμπεται. οὐκ οὐκ ἐπιχώριον γε πρᾶγμα ἐργάζεται.
- 447. Ἐρημον ἀπολιπόντες ποι ζευζούμεθα τηνοὶ δεδιότα, μηδὲ διαμαχοῦμεθα.
- 807. Ἡ μὲν σιπὴ μεσθῆ' ἴσθι λευκῶν ἀλφίτων, οἱ δ' ἀμφορῆς οἴνου μέλανος ἀνθοσμίου. Ἄπαντα δ' ἡμῖν ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ τα σκευᾶρια πλήρη ἴσθι, ὥστε θαυμάσαι.
- 981. Καὶ ταῖς ἀδελφαῖς ἀγοράσαι χιτῶνῶν ἐκέλευσεν ἂν, τῇ μητρὶ θ' ἱματίδιον.

Μεγάδρου *γῆμαι μονόστιχοι*

- 478. Εὐρεῖν τὸ δίκαιον πανταχοῦ οὐ βῆδιον.
- 220. Ἡ γλῶσσα πολλῶν ἐστὶν αἰτία κακῶν,
- 471. Ῥῆον παραινέτω ἢ παθόντα καρτερῆτω.
- 480. Στεργῶς φέρειν χρῆ συμφορὰς τῶν εὐγενῆ.
- 523. Ἵπνος δεινὸν ἀνθρώποις κακόν.

Ἐκ τῶν ἐλεγείων τοῦ *Εὐδήρου*

Βάχγου μέτρον ἄριστον ὁ μὴ πολὺ μὴδ' ἐλάχιστον.

(Ἐπιτελεῖται τὸ τέλος.)

ΑΙ ΠΑΡΑΔΟΥΝΑΒΙΟΙ ΗΓΕΜΟΝΙΑΙ.

Α'.

Ἡ Μολδοβλαχία περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν Καρπαθίων ὄρεων, τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τοῦ Δουνάβειος καὶ τοῦ ἐν Ῥωσσίᾳ Ῥουβίκωνος ποταμοῦ, ὅστις φέρει ὄντως ἐπιπόλαιον τὸ ὄνομα Προῦθος. Ὁ Ἄτλας τοῦ Lessage ἀξιοῖ πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν ὅτι ἀπὸ τοῦ 1806 ἡ Βλαχία καὶ ἡ Μολδαβία ἀνήκουσι τῇ Ῥωσσίᾳ. Ἐλεύθερος ἐστὶν ὁ Ἄτλας οὗτος νὰ ὑποστηρίξῃ ταιαύτην ὑπερβολὴν, διότι ἐγὼ τοῦλάχιστον ἀ-

διστακτικῶς πιστεύω ὅτι ἀμφότεραι αὐταὶ αἱ Ἡγεμονίαι ἀπὸ τοῦ 1396 ὑπάρχονταὶ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου καὶ ἀποτελοῦσι μέρος τοῦ Ὄθωμανικοῦ κράτους. Καὶ τοὶ δὲ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἰψ. Πύλης οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν τούτων ἀπολαύουσιν αὐτονομίας, πρὸςθεύοντες καθόλου τὴν ὁρθόδοξον ἀνατολικὴν θρησκείαν καὶ ἐξαρτώμενοι ἀπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας Συνόδου.

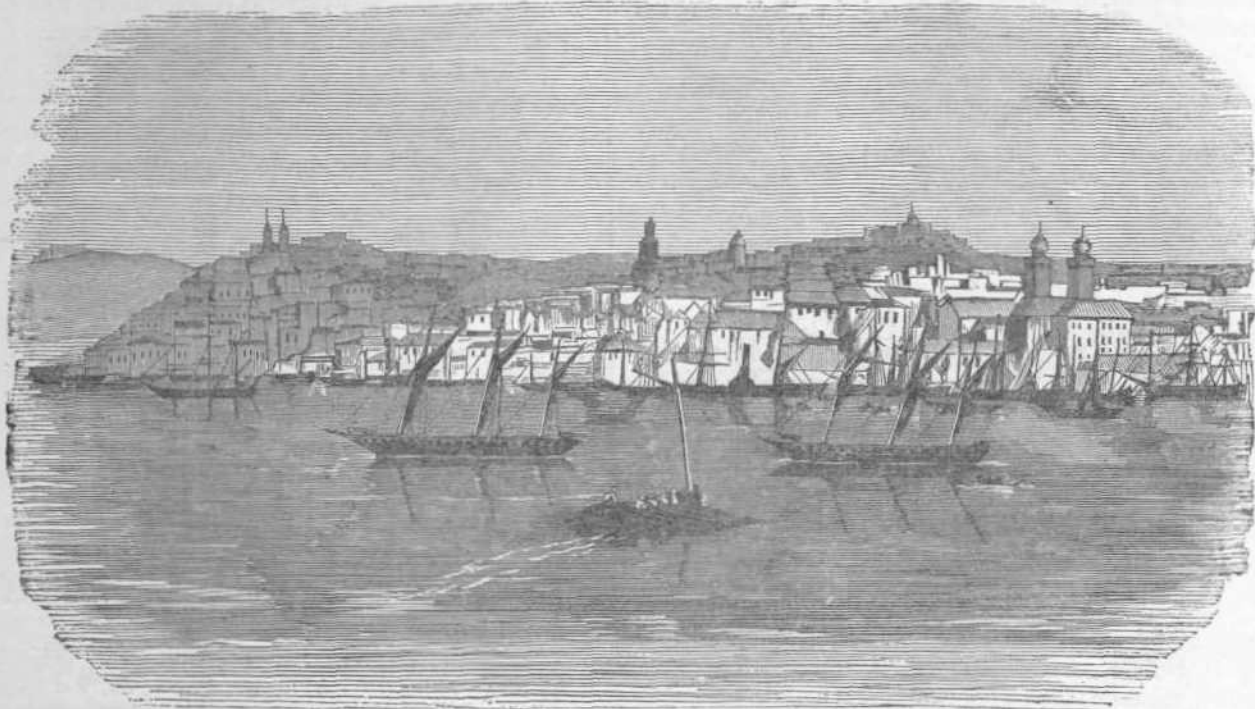
Οὐδὲν φανταστικώτερον ἢ ἡ ἀνάγνωσις τῆς περὶ Μολδοβλαχίας ἱστορίας. Αὕτη ἐστὶν ἡ πατρις τῶν Ὀσποδάρων, τῶν Βογιάρων τῶν Δοροβαρτῶν καὶ τῶν Παρδοῦρων. Καὶ Ὀσποδάρορ μὲν ἐστὶ τίτλος τοῦ βασιλεύοντος ἡγεμόνος, οὐ ἢ μὲν ἀναγόμεναις ἀ-

μοσίων ὑπαρξιδῶν. Ὁ Δοροβάργης ἐστὶ χωροφύλαξ, ἀλλὰ χωροφύλαξ φορῶν φέσιον ἀντὶ τρικέρωτος πύλου, κομψῶς ἐνδεδυμένος καὶ ὠπλισμένος μετ' ἀφθονίας ἀληθῶς ἀνατολικῆς. Τέλος ὁ Παρδοῦρος ἐστὶν ἀπλὸς μισθοφόρος στρατιώτης ἐκτάκτου στρατοῦ, ληστής ὢν τὸ πρῶτον.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων ἤδη δὲ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Μολδοβλαχίας καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ρουμανικοῦ λαοῦ.

Β'.

Λέγω δὲ ρουμανικὸν, καθότι οἱ Μολδοβλάχοι κατὰγονται ἀπὸ Τρακίτικῆς τινος ἀποικίας, ἥτις ἐγκατέστη ἐν Δακίᾳ ὑπὸ τῆς ρωμαϊκῆς πολιτείας, ἵνα

Γαλάζιον.

ποικεῖται εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς Πύλης ἐκ τριῶν ὑποψηφίων, ὑπὸ τῆς συνελεύσεως τῶν Βογιάρων προτεινομένων, ἢ δὲ ἡγεμονεῖα ἐπιτακτής. Ἐδρεῖται δὲ εἰς μὲν ἐν Ἰασιῷ πρωτεύουσι τῆς Μολδαβίας, ἐνθα ὁ Σουλτάν Μαχμούτ ἀπώλεσεν οὐκ ὀλίγους γιαντισάρους, καὶ ἕτερος ἐν Βουκουρεστίῳ πρωτεύουσι τῆς Βλαχίας, Βέης ὑπὸ τῆς Πύλης καλούμενος. Ὁ δὲ Βογιάρος, γνωστότατος ἐν Παρισίοις ὡς ἀριστοκράτης, διακρίνεται εἰς τὰ Ἠλύσια πεδία διὰ τὴν λευκὴν σκευὴν τῶν ἵππων του καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ἀμάξης θυμαστὰ οἰκόσημα. Καθόλου ὑπάρχουσιν ἀνώτατοι, κατώτεροι καὶ κατώτατοι βογιάρου, οἷον κτηματῆται καὶ ὑπάλληλοι παντὸς εἶδους, κατὰ τὸν διοργανισμὸν τοῦ 1828. Πρότερον ἐκαλοῦντο Βογιάρου οἱ πολεμικοὶ ἄνδρες. νῦν δὲ τοῦναντίον οὗτοι εἰσὶν ἀπηλλαγμένοι τῶν στρατιῶν καὶ πασιῶν τῶν λοιπῶν δη-

ἢ πρόσκομμα κατὰ τῶν αἰωνίων βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν. Ἐτι καὶ νῦν φαίνονται ἐπὶ τοῦ Δουνάβειος τὰ ἐρείπια γεφύρας ρωμαϊκῆς κατασκευῆς, ἥτις καλεῖται γέφυρα τοῦ Τραϊανοῦ. Οὐ μακρὰν ταύτης ἀναφαίνονται ἐκ πυκνώματος θάμνων αἱ πρῶται σειραὶ τῶν λίθων πύργου ὑπὸ τῆς πολυχρονιότητος ἐφθαρμένου· ἐστὶ δὲ οὗτος ὁ τοῦ Σεπτίμου Σεβήρου πύργος, ἔγερθεὶς ποτε ὡς μνημεῖον πρὸς δόξαν τοῦ Τραϊανοῦ εἰς ἀνάμνησιν τῆς κατὰ τοῦ Δακεδάλου βασιλείας τῶν Δακῶν νίκης του.

Ἰπερναβρονόμενοι ἐπὶ τῇ καταγωγῇ των ταύτη οἱ Μολδοβλάχοι ἰσχυρίζονται ὅτι οὔτε Σλάβοι εἰσὶν οὔτε Μαγκυάροι, ἀλλ' ὅτι προφανῶς ἀνήκουσι εἰς τὸ Λατινικὸν γένος· διὸ καὶ ἐπὶ τῶν συμβόλων αὐτῶν ἔχουσι γεγραμμένα τὰ ἐξῆς ἀρκτικά τέσσαρα ἱερά γράμματα, S. P. Q. R. (Senatus Populus

que-Romanus) και αυτοί λέγονται Ρωμαίοι, Ρουμάνοι, ή Ρουμουνοί, και ή χώρα Ρουμουνία. Το πνεύμα τής ιδιότητος, το όποιο, συνταράττον τοσάυτα κράτη, είναι εις λαόν ό,τι αι έποχαι τής ενηλικιότητος εις τους νέους, ανυπόμονον ν' αποφασίση περι τής έαυτου τύχης, κατέλαβε τους Μολδοβλάχους, οιτινες δικαιολογουσι την αξίωσιν ταύτην δια τριών θεμελιωδών λέξεων, το γένος, ή αυτονομία, ή γλώσσα ούσα ρουμανική ή μολδοβλαχική.

Η αναγνώρισις ρουμανικού έθνους, κατ' αυτούς, ήθελεν ευεργετήσει την Ευρώπην, εάν μόνον παρεδίδοτο δια τίους εις τους απογόνους τούτους των βωμαϊκών λεγεώνων αξιόμαχος δύναμις, 1^{ον} ίνα συνάψωσιν εις βασιλείον την Μολδαβίαν και Βλαχίαν, 2^{ον} ίνα προσθέσωσι την Βεσσαραβίαν, παραχωρηθείσαν το 1812 τή Ρωσσία υπό του Δημητρίου Μουρούζη και Γαλλίλ-Πασά, πληρεξουσίου τής Υ. Πύλης, οιτινες δια τής θυσίας ταύτης διέσωσαν το υπόλοιπον των ήγεμονιών μέρος, και 3^{ον} ίνα ενώσωσιν εν τώ συνόλω τούτω την Τρανσυλβανίαν, την Βουκίβιναν και το βαννάτον του Τεμεσβάρ, ανήκον των εις την Αυστρίαν.

Υπό τους όρους τούτους, οιτινες εύκόλως δέν θαπραγματοποιηθώσιν, ό ρουμανικός σύνδεσμος τέλειος ών ήθελε παρέρξει πληθυσμόν 9 έως 10 εκατομμυρίων ψυχών.

Δέν όφείλομεν ένταυθα νά έρευνήσωμεν το μάλλον ή ήττον εύλογον των αξιώσεων αυτών, καθότι ή ιστορία, ή γλώσσα και τά έχνη των χαρακτηρισμών επιμαρτυροῦσι την βωμαϊκήν αυτών καταγωγήν. Ευρίσκω ωραιότητα τας έγχωριους κυρίας, αλλά δέν όμολογώ ότι όμοιάζουσι πολύ μάλλον τας Ιταλίδας ή τας εκ πολλών επαρχιών τής Γαλλίας γυναίκας. Η τάξις των χωρικών διετήρησεν άγνότατα τον λατινικόν τύπον.

Η Μολδοβλαχία εκυβερνάτο σχεδόν επί πενήκοντα έτη υπό βυζαντινών Όσποδάρων, ών το άνθος κατόκει εν Φαγαρίω συνοικία τής Κωνσταντινουπόλεως. Ούτοι δε οι φαναριώται διεβλήθησαν κατά πολλά εν Ευρώπη, άλλ' ήμεις μη έρευνώντες ένταυθα το δικαίον ή άδικον των διαβολών τούτων θέλομεν αναφέρει μόνον ότι ή εις τας Ηγεμονίας των φαναριωτών ήγεμόνων εμφάνισις εισήγαγε στοιχεϊον, αληθώς στενώτατα ύφασμένον δια του πρωτοτύπου εθνικού ύφαιδιου.

Οί Έλληνες διέσπειρον εις τους Ρουμούνους τά στοιχειά εκείνα τής επιστήμης, τής φιλολογίας και του πολιτισμού, άτινα αυτοί κατά παράδοσιν διετήρησαν. Η επιβρόη και αι συμμαχίαι των επεφύοντο εις την τάξιν μάλιστα των βογιάρων, ήτις επολιτεύετο μόνον ούτω πως, έβλεπε δε την απώλειαν του γνησίου αυτης αιματος. Εάν αφ' ετέρου λάβη τις ύπ' όψιν ότι ή χώρα των Ηγεμονιών τούτων ύ-

πήρξεν άείποτε το θέατρον κατοχών και επιδρομών πάντων των γειτνιαζόντων λαών, και ότι οι βογιάροι έχοντες νά διασώσωσι πλούτη, άείποτε έσυνθηκολόγουν μετά των νικητών, δύναται νά συμπεράνη ότι δυσχερές ήθελεν είναι νά εύρη μεταξύ πάντων των βογιάρων βάνίδα ρουμανικού αιματού.

Την ρουμανικήν προσέτι καταγωγήν πολλών ένδόξων μολδοβλάχων άμφισβητοῦσιν οι Έλληνες, άξιούντες ότι Μιχαήλ ό άνδρεϊος ήλθεν εκ Ηπείρου, οι Βεσσαράβαι εκ Ταρταρίας, οι Γαίκακι εκ Αλβανίας, οι Στουρτζαί εκ Ούγγαρίας, οι Φιλιππέσκοι εκ Φιλιππουπόλεως, οι Ροσνοβάναι εκ Βενετίας, οι Ροσέτται εκ Γενούης, οι Μαυροκορδάται και οι Μαυρογέναι εκ τής νήσου Μυκόνου, οι Ρακοβίτζαι εκ τής μικρής Ασίας, οι Ύψηλάνται και οι Μουρούζαι εκ Τραπεζούντος οι Σουτζαί εκ Βουλγαρίας, οι Καρατζαίοι εκ Ραγούζης και άλλοι άλλοθεν.

Απ' εναντίας δε ό ρουμούνος χωρικός δέν έσυνθηκοποιεί μετ' άλλοφύλου, άλλά καταφεύγων εις τά όρη εκρύπτετο, ως ό Ιάνκος το 1849, και μετά ήρωϊσμού ύπερησπίζετο διό και δέν εκτιμώ μεγάλως την τάξιν των βογιάρων. Ο ήθλιος τρόπος του προσπίπτειν εις τους πόδας των κατακτητών δέν διέφυγε μετ' όλίγον τους χωρικούς, άλλ' εν τή εθνική αλαζονεία έτρωσεν αυτούς. Οί χωρικοί έτι και νυν αποκαλοῦσι τους βογιάρους δια λέξεως γραφικωτάτης μόν άλλ' όλίγον ταπεινής ciokoi.

Ο Ρουμούνος χωρικός έστι χαρίεις, καρτερικός, άλλά κατηφής, βεβαρημένος υπό θασμών και θητειών, καταβεβλημένος υπό των κατοχών διατελεί ταιλαιπωρούμενος εν ωραιότητα και γονιμωτάτη χώρα τής οικουμένης.

Η δουλεία εν Μολδοβλαχία κρύπτεται υπό μέτρα αυτης τής δουλείας χειρόνα. Δουλοπάροικος ών, ή αποπεμπόμενος κατά βούλησιν του δεσπότου, ό ρουμούνος χωρικός κέκτηται και είναι όργανον ενεργόν προς όφελος των βογιάρων διό δέν ύπάρχει εν Μολδοβλαχία μεσαιά τάξις πολιτών' ως προς την αριστοκρατίαν δε των βογιάρων, αυτη ουτε δικαιοσύνης αισθημα έχει, ουτε οικονομίας. Τα έαυτης συμφέροντα άγνοουσα κέκτηται άκατανόητον φιλαυτίαν και αδυνατεί ν' αποπτύση τερατώδη προνόμια, α και την χώραν καταστρέφουσι και έαυτην εις ένδειαν άγουσιν. Ούτω π. χ. επειδή αι ιδιοκτησίαι δέν υπόκεινται εις φορολογίαν εν Μολδοβλαχία, επιβαρύνεται κατά συνέπειαν ή εργασία δια δημοσίων φόρων και παραλείπει, προς δε επειδή το ταμείον δέν έχει πόρους, και τά δημόσια έργα παραλύουσι. Η έλλειψις ουχ ήττον των προς συγκοινωνίαν όδών καθιστά τας μεταφοράς λίαν φορτιακάς. Η γεωργία αδυνατεί ούτω νά διαθήση καλώς τά προϊόντα. Εκ τούτου προκύπτουσι άλλεπάλληλοι δυσχερείαι.

εις προς τας μη φορολογουμένας δε ιδιοκτησίας, αυτοί δέν υπόκεινται εις κατασχέσεις, εις τρόπον ώστε ό πλούσιος βογιάρος έχων ανάγκην χρημάτων, δυσκόλως εύρίσκει δανειστήν και άποτίει πολλάκις 12—14 τοις εκατόν τόκον. Ένεκα δε του μεγίστου τούτου προνομίου ή Μολδοβλαχία δέν έχει συστάσεις πιστώσεως και ως εκ τούτου ουτε έμπόριον ουτε βιομηχανίαν άντάξια του όνόματος τούτου.

Οί βογιάροι τοσοῦτον όλίγον κατανοουσι ότι ό τρόπος του νά πλουτίσωσι την χώραν των και νά διπλασιάσωσι και τριπλασιάσωσι την περιουσίαν των έστιν ή άρεσις των άλλόγων τούτων προνομίων, ώστε εν Ιασιώ διακρίνει τις την οικίαν μεγάλου άρχοντος εκ του προ τής θύρας σεσωρευμένου βορβόρου, οστις μαρτυρεί το προνόμιον του δεσπότου, μη υποβαλλομένου εις ούδένα των δημοσίων φόρων.

Το Βουκουρέστιον, πρωτεύουσα τής Βλαχίας περιέχον περίπου 150,000 κατοίκων έχει μόνον τριών έως τεσσάρων λευγών έκτασιν. Έστι δε αληθές ότι πλην των πρωτίστων όδών, αίτινες εισιν έκτεταμέναι άκτινες εις κοινόν τι κέντρον τελευτώσαι, το διάστημα το μεταξύ των όδών περιλαμβανόμενον και πρόστειον κατ' αυτούς κλούμενον, όλίγον κατοικείται. Αί οικίαι δέν στηρίζονται προς άλλήλας, άλλά περιβάλλονται υπό κήπων κακώς πεφραγμένω. Αί όδοι αληθώς τήδε κείεσε βελτώδεις, σπανίως εισιν άμαξίται και τοις πεζοίς ουδέν ήττον άπρόσιτοι. Ο Όσποδάρος Βιθέσκος, επιθυμών προ δεκαπενταετίας νά διακίψη τας μετά τής Κυβερνήσεως του σχέσεις του γαλλικού προξενείου και του διπλωματικού σώματος, ήρκέσθη νά έγκαταλείψη εις την φυσικήν αυτών κατάστασιν τας γειτνιαζούσας τώ προξενείω όδους.

Άλλοτε το Βουκουρέστιον έβριθε συκαμινών, ύφ' ών τρεφόμενοι εκκαλλιεργούντο οι μεταξοσκώληκες, και ούτω πολλοί πένητες δια τής βιομηχανίας ταύτης επορίζοντο τά προς το ζην' άλλά δυστυχώς αυται εκόπησαν εν καιρῷ επιδημίας, ήν ή κοινή μωρία απέδωκεν εις την παρουσίαν των μεταξοσκωλήκων. Η επιδημία και μετά ταύτα ουδέν ήττον επαύετο ένσκήπτουσα, άλλ' είχε σφαγή ήδη ή χρυσότοκος όρνις.

Γ'.

Εί και δέν επιτρέπεται εις ούδένα Τοῦρκον νά διημερεύη εν Βουκουρεστίω, εάν δέν αναφέρη την αίτίαν και την διάρκειαν τής όδοιπορίας του, άλλ' όμως βλέπων τις πέδιλα εις τους πόδας έγχωρίων γυναικών ή χρυσοκέντητον φέσιον επί τής κεφαλής κομφής τινος νεάνιδος αισθάνεται ότι ή χώρα όζει Τουρκίας.

Σπεύδω δε ν' αναγγείλω ότι το Βουκουρέστιον έστιν ίσως ή μόνη πόλις, ήτις χορηγεί μάλλον των

λοιπών πόρους εις τά θέλητρα, ή τουλάχιστον εις πᾶσαν φαντασίαν ένδυμασίας. Εάν εκάστη εν ταίς χώραις ταύταις κατοχή προσέθηκε τῷ χωρικῷ ταιλαιπωρίαν επί ταιλαιπωρίας, άπασαι όμως συνετέλεσαν ύπερ των συρμών του χαρίεντος μολδοβλαχικού καλλωπισμού. Οί γαλλικοί συρμοί πρωτεύουσιν άναμφιβόλως έντός των αίθουσών άλλ' έντός των κοιτώνων άναφαίνονται οι συνδυασμοί, ους παράγει το πνεύμα φιλαρέσκου γυναικός, έχούσης υπό τας διαθέσεις τής παν ό,τι δύναται νά επινοήση ως προς τοῦτο ή Ανατολή, ή Δύσις, ή Άρκτος και ή Μεσημβρία.

Πρό 40 έτών αι γυναίκες των Μολδοβλάχων εύρίσκοντο έτι εν τή σκαϊότητι των θωμαδικών συρμών. Τά ήθη και ό ήματισμός αυτών έλίγον διέφερον των του Χαρεμίου. Και αυτό το αναγινώσκειν άγνοουσαι, διήγον μεμονωμένοι και καθήμενοι σχεδόν άείποτε επί άνακλίντρων, διεσταυρωμένας έχουσαι τας κνήμας και μασσώσαι μαστίχην.

Κατά τον χρόνον εκείνον τά δυστυχή ταύτα έντα έβρανον τους όνυχας δια κάνθης (α), επέχριον το πρόσωπον ως γελόια γραβίδια, και επί τής κεφαλής έφερον χρυσά φλωρία' νυν δε μόναι αι των χωρικών γυναίκες προσκολλῶσιν εις τους πλοκάμους τής κεφαλής την προίκα των. Βεβαιουται ότι ό ένδοξος Σεβαστιάνης, πρέσβυς το 1805 εν Κωνσταντινουπόλει, ένθα ή σύζυγός του ένεφανίσθη ένδεδυμένη γαλλικά ένδύματα, υπήρξεν ή άφορμή τής κατά των αρχαϊκών συρμών επαναστάσεως.

Καίτοι μάλλον παιδευόμεναι και κομφεόμεναι αι των Μολδοβλάχων γυναίκες, εισιν έτι όπαδοί του Χαρεμίου, καθότι το γαλλικόν ίπποτικόν πνεύμα δέν εισέδυσεν εισέτι εις τας πτυχάς των εκ Παρισίων μεταφερομένων ήματιών. Αί οικογένειαι, τόσον καλώς ώργανισμένας εν Άγγλίχ και Γαλλίχ, εισί λίαν έλλειπεις κατά τοῦτο εν Βουκουρεστίω και Ιασιώ.

Ο ήματισμός και των γυναικών τής μικρής τάξεως έστιν επίσης κομφός. Συγγραφεύς τις έξοχος, άριστα συγγραφέας περι των παραδουναβίων ήγεμονιών περιγράφει ούτω πως τον ήματισμόν των γυναικών τούτων "φοροῦσι, λέγει, υποχιτώνα, πέποικιλμένον κατά την κοιλίαν και το επικάρπιον δι' έρυθρών κεντημάτων. Ζώνη κεχρωματισμένη προσκολλᾷ επί του σώματος τον χιτώνα, οστις λίαν βραχύς ών, πίπτει επί εύμήκουσ λευκής έσθῆτος. Έμπροσθεν και όπισθεν κυμαίνεται διπλοῦν έριούχον περιζώμα, έχον σειράς ποικιλοχρωμάτων, καλούμενον catrinza, οῦ τά έσχάτα άκρα επικοσμούνται δια ποικίλων χρυσών, άνασειομένων καθ' εκάστην τής γυναικός κίνησιν. Κατά τας ψυχράς ώρας του έτους προσλαμβά-

(α) Τουρκιστι κν ας.

νοισι και σισύραν εκ λευκοῦ ἐριούχου ὑφάσματος, ἔχουσαν εὐμήκεις χειρίδας και διά ζώνης συνεσφιγμένην ὑποδύονται δὲ ὅμοια τοῖς τῶν ἀνδρῶν δερμάτινα πέδιλα, καλούμενα *opintzé*, ἀλλὰ πολλάκις προστίθεται περὶ τὴν κνήμην τεμάχιον λευκοῦ ἐριούχου, δι' ἱμάντων κατεχόμενον. Τινὲς τούτων ἐν Τρανσυλβανίᾳ μιμνύμενοι τοὺς Οὐγγρῶν προτιμῶσι τὰ ἐρυθρὰ και κίτρινα πέδιλα ὅταν δε πορεύωνται πρὸς πηγήσεις ἔχουσιν αὐτὰ ὑπὸ μάλης, και ὑποδύονται ἅμα φθᾶσαι.

Οἱ χωρικοὶ προσέτι τῆς Μολδοβλαχίας, ἔχουσι και τὸν μικρὸν ἐπενδύτην, τὰς πλατείας περισκελίδας τὰ μεθ' ἱμάντων σανδάλια και τὸν ἐριούχον πῖλον τῶν προγόνων αὐτῶν Δακῶν. Ἔς πρὸς τὸν ἱματισμὸν δὲ τῶν Ἀθιγγάνων, οὗτος διαφέρει τῶν προσκετεθέντων μόνον ὡς κατὰ ἕνα βαθμὸν πενιχρότερος. Καὶ ἐν τούτοις οἱ δυστυχεῖς οὔτοι, οἱ μήτε πῦρ, μήτε γῆν ἰδιόκτητον ἔχοντες, οἱ μὴ αὐτεξούσιοι, οἱ μετὰ τῶν κτημάτων πωλούμενοι ἢ ἀποπεμπόμενοι κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἰδιοκτήτου, διατηροῦσιν ἐτι ἔγνη ἰλαρότητα και φιληθονίαν, και χορεύουσι κατὰ τὰς εορτάς, ἀφοῦ πῖωσι τὸ παρὰ τῶν βογιάρων πωλούμενον οἶνόνπνευμα.

Ὁ χορὸς τῶν Μολδοβλάχων ἐστὶν ἀπλούστατος και καλεῖται *Hora*· συνίσταται δὲ ἐκ κύκλου χορευτῶν ἀμφοτέρων τῶν γενῶν. Οἱ φιλαρχαῖοι, οἱ σχολαστικοὶ μάλιστα και οἱ βουμῶνοι πατριώται, οἵτινες ὠθοῦσι μέχρι ἀρχαῖσμου τὸ πνεῦμα τῆς ἐθνικότητος, ἀξιοῦσιν ὅτι ἡ *hora* ἐστὶ πιστὴ ἀπεικόνισις χοροῦ τῶν ἀρχαίων.

Κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἀουερνίας και τοῦ Ἄγκουμου, ἐν ταῖς τερπνοτάταις ταύταις χώραις, χορεύουσι *χώραν* ἢ ἀρχαῖον τινα χορὸν, ὁμοιάζοντα κατ' ἑμὲ ἰδίως τὸν μολδοβλαχικόν· ἐστὶ δὲ οὗτος εἶδος κυκλικοῦ περιπάτου, ἀνὰ δύο βασταζομένων τῶν ὀρχηστῶν, ὅστις οὐδὲν ἑλληνικὸν ἢ λατινικὸν ἔχει.

Σπανιώτατα ὅμως ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὀρχήσεων τούτων ὁ ταλαιπωρούμενος δὲ ἀναφέρει τινὰ τῶν ἐν τῷ μυθῷ τῆς διανοίας αὐτοῦ ἐμφωλευουσῶν ἀπελπισιῶν. Ἐν τῇ συλλογῇ τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων (*doinas*) τοῦ βογιάρου ποιητοῦ Ἀλεξάνδρου, ὑπάρχει ἄσμα τι ἐπιγραφόμενον *Hora*, ὅπερ τελευτᾷ οὕτω, λαλοῦντος τοῦ ὀρχηστοῦ.

« Φίλοι, δὲν φοβοῦμαι οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ,
» οὔτε τὸν βόρρικον (εἶδος εἰσπράκτορος), οὔτε τὸν
» διάβολον, οὔτε αὐτὸν τὸν Σατανᾶν, τὸν πατέρα
» τῶν καταχθονίων πνευμάτων . . . φίλοι, μιμη-
» θήτέ με, χορεύσατε ἐντόνως. Πλήξωμεν ὁμοῦ τὸ
» ἔδαφος ἐν βύθῳ, ὥστε ν' ἀντηχήσῃ μέχρι τῶν
» μυχῶν τῆς γῆς και μέχρι τοῦ Ἰψίστου, και ἐκ-
» πλαγῇ ἅπανα ἡ οἰκουμένη.

» Καταβεβλημένος εἰμί ὑπὸ τῶν ἀδρῶν συνε-

» σφορῶν, ὑπὸ τοῦ ἀρότρου, ὑπὸ τοῦ πτύου, ὑπὸ
» τῶν *ciokoî* και ὑπὸ τῶν ἀναριθρήτων θητειῶν.
» Σήμερον τελεῖται μεγάλη πανήγυρις. Αἱ αἰῶραι
» κινοῦνται πλήρεις νεανίδων. Φεῦ! εἴθε νὰ κατα-
» κερματισθῇ τὸ φαῖνὸν σανδάλιον ὑπὸ τοὺς πόδας
» μου, και ν' ἀποθάνω μετὰ σοῦ Μαρία Μαριού-
» τσά μου! »

Δὲν εὐρίσκει τίς ἄρα γε ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ λύπην, ἐν τῷ περὶ θανάτου διαλογισμῷ αὐτοῦ, τῷ μιμιμένῳ τῇ μανίᾳ τῶν ἡδονῶν, ταπεινῇ ἤχῃ τῶν λυπηρῶν εἰρωνειῶν τοῦ Βύρωνος και τοῦ Goethe;

Κατὰ τὰς εορτάς ταύτας, ὁ δυστυχὴς βουμῶνος χωρικός μεθύει πίνων οἶνόνπνευμα, ἀλλὰ παρὰ τοῦ βογιάρου και τοῦτο ὠνούμενος, ὅστις μόνος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κατασκευάζῃ και νὰ κατανήσκη τούτο, ὠφελούμενος οὕτω ἀπὸ τῶν σιτηρῶν του, ἅ τινὰ διὰ τὸ πολυδάπανον τῆς μεταφορᾶς ἀδυνατεῖ νὰ πωλήσῃ ὅπου βούλεται. Καὶ αὐθις ὁ ταλαιπωρὸς χωρικός θυσιάζεται! Ἀποβάλλει ἕνεκα τούτου οὐ μόνον τὸν τελευταῖον ὄβολόν, ἀλλὰ και λογικὸν και ἡθικὸν. Ὅταν δὲ τὸ πνεῦμα τῆς δικαιοσύνης ἀπομακρύνεται ἀπὸ τινος ἔθνους, δυνατὸν νὰ εἴπῃ τις ὅτι ἡ θεία χεὶρ ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτοῦ.

Πρόξενός τις ἐπέπληττε δικαστὴν ἐκ Βουκουρεστίου, ὅτι ἠθώωσε κιθδηλοποιόν. « Τί θέλετε, εἶπεν ὁ δικαστής, ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶχε σύζυγον και οὐκ ὀλίγα τέκνα νὰ τρέφῃ, ἀλλὰ μὴ ἔχων χρήματα κατασκεύαζε τοιαῦτα. » Γάλλος δὲ τις ἐν Παρισίῳ συναντήσας νέον βλάχον ἐκ τῶν εὐγενεστέρων μετὰ μολδαυοῦ τινος ἀποπειραθέντος νὰ δολοφονήσῃ τὸν ἐν Ἰασιῷ ἡγεμόνα Μιχαὴλ Στουρτζαν, ἐμέμφθη αὐτὸν διὰ τὰς στενὰς σχέσεις μετὰ νέου τοσοῦτον περιφρονουμένου· « διότι δὲν ἐφόνευσε τὸν ἡγεμόνα », εἶπεν ὁ νέος βλάχος.

Και ὅμως αἱ σφαῖραι ἀφῆρπασαν τοῦ Ὀσποδάρου τὰς ἐπωμίδας, ὅστις ἀληθῶς λίαν πανούργως ἐπεβούλεσε τοῖς ἐν Ἰασιῷ νέοις πατριώταις. Ἐπὶ προφάσει συνδιαλλαγῆς ἐπεμψεν ἕνα τῶν υἱῶν του, ἵνα προτρέψῃ τούτους νὰ παραδοθῶσι φιλικῶς, ὁ δὲ στρατὸς περιεκύκλωσεν αὐτούς, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξήρχοντο ἀθρόοι τοῦ Μαυροκορδατικοῦ οἴκου.

Ἀναφέρω ἐνταῦθα τὰ εἶδη ταῦτα τῶν χαρακτήρων, ἵνα κατανοήσωσιν οἱ ἀναγνώστῃται ἡμῶν ὅποιαν ὁδὸν ἔχει νὰ διανύσῃ ἐν ταῖς παραδουναβίαις ἡγεμονίαις ὁ πολιτισμός.

Δ'.

Καὶ τοι ἔχουσαι στοιχειᾶ πολιτισμοῦ, ἕνεκα τῆς ἀπὸ τῶν Λατίνων καταγωγῆς αὐτῶν και τῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας συναφείας, και τοι ἔχουσαι τὰς αὐτὰς μετὰ τῶν ἐσπερίων λαῶν συμπαθείας, αἱ παραδουναβίοι ἡγεμονίαι θλίβονται ἐτι και νῦν ὑπὸ τοῦ στρωγρωτάτου λοιμοῦ τοῦ μαίνοντος τὴν κοινωσίαν, τῆς

δουλείας. Πρὸ τινῶν ἐτῶν ἠριθμοῦντο ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἡγεμονίαις δύο χιλιάδες περίπου δυστυχεῖς ὑποκείμενοι εἰς τὴν σκληρὰν ταύτην κατάστασιν.

Οἱ δούλοι δὲ οὗτοι ἀνάγονται εἰς ἐν τῶν περιεργωτάτων γενῶν τῆς ὑψηλῆς, τοὺς Ἀθιγγάνους, ὧν ἡ καταγωγὴ συγγέεται εἰς τὰ βᾶθη τῆς ἱστορίας, ἔνθα και ὑπὸ τῶν πολυμαθεστάτων δυσκόλως παρακολουθεῖται. Ἀφοῦ λοιπὸν οἱ σοφοὶ ἄνδρες διαφωνοῦσιν ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν των, δὲν εἶναι ἡμέτερον ἔργον νὰ λύσωμεν τὸ ζήτημα τούτο, ἀλλὰ λέγομεν μόνον ὅτι ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης θεωροῦνται ὡς φυλαὶ περιπλανώμεναι, και καταγόμεναι ἀπὸ τῆς Ἰνδουσττανικῆς. Γενόμενοι οἰονεὶ ἀνθρώπινα ἔρμαια ἐκυμαίνοντο ἐπὶ τοῦ μεγάλου βρύματος, τὸ ὅποιον φαίνεται ἔλκον τὴν ἀνθρωπότητα ἐκ τῆς Δύσεως εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ἐπονομάζονται δὲ και *βοημοὶ* ἀπὸ τῆς σταυροφορίας τοῦ πάπα Παύλου τοῦ 6'. κατὰ τῆς Βοημίας, διότι ἔκτοτε οἱ καθολικοὶ ἀπεκάλουν οὕτω πάντα τὸν μὴ πρεσβεύοντα τὴν ἐαυτῶν θρησκείαν.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 18. αἰῶνος, ὅτε ὁ Ταμερλάνος διεπύρθη τὸ Ἰνδουστταν, ὁμάδες Ἀθιγγάνων ἐπέβρεον εἰς τὴν Εὐρώπην, φέροντες παντὸς εἶδους ἐργαλεῖα, και νομίζοντες ὅτι θέλουσι κατακτήσει βάρβαρα ἔθνη διὰ τῶν τεχνῶν, τῆς μουσικῆς και τῆς γοητείας. Ἡ δὲ πλὴθὺς αὐτῆ τῶν φυγᾶδων διεμελίσθη ἐν Ἀσίᾳ, και οἱ μὲν διεσπάρησαν εἰς τὴν Ἀφρικὴν, οἱ δὲ κατευθύνθησαν πρὸς τὴν Κριμαίαν και ἐκεῖθεν κατῆλθον πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης. Κατεδιώχθησαν, προεγράφησαν, ἀλλ' οὗτοι μόνον διὰ τῆς φυγῆς ὑπερησπίσθησαν. Φύσει ἀγύρται, ἐνεργητικοὶ, ἐπιτιθήδιοι, κλέπται και καλλιτέχναι, διακρίνονται πρὸς τοῖς ἄλλοις διὰ τὸ ἠπιώτατον τοῦ χαρακτῆρος· λαφυραγωγοὶ μᾶλλον ὄντες ἢ κλέπται, ὑποκλέπτουσι ἵνα ζῶσι και οὐχὶ ἵνα πλουτήσωσι. Πανταχοῦ ὅπου και ἂν μετεχειρίσθησαν αὐτοὺς ὡς ἀνθρώπους, ἀπέδειξαν ὅτι εἶχον τὰς κοινωνικωτέρας ἀρετάς, ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ ὑπερθερμαῖον τῆς χροιάς και τὸ οὐλόδες τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς, προδήλως ἐχαρακτήριζον αὐτοὺς κατὰ τὰς προλήψεις τῶν λαῶν, ὥστε δὲν ἠδύναντο νὰ συγχωρεθῶσι μετὰ τινος ἔθνους και νὰ ὠφεληθῶσι ἀπὸ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων.

Οἱ εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 18. αἰῶνος διασωθέντες Ἀθιγγάνοι, τοσοῦτοι ἦσαν τὸν ἀριθμὸν, ὥστε κατέπληξαν τὸ πρῶτον τοὺς ἐγγχωρίους· ἀλλ' οἱ βασιλεύοντες τότε ἡγεμόνες κατενόησαν παράυτα τὸ ἕνεκα πολλῶν πλεονεκτημάτων χρήσιμον αὐτῶν. Πιεζόμενοι μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τοῦ λιμοῦ ἠναγκάσθησαν νὰ ἐξανδραποδισθῶσι· και πρῶτος ὁ ἡγεμὼν Βραγκοβάνου λαβὼν κατὰ τὰς ἀπαισίους ἐκεῖνας ἡμέρας ὑπὸ τὴν προστασίαν του τοὺς Ἀθιγγάνους μετέβαλε τὴν προστασίαν εἰς δουλείαν.

Ἐν ταῖς βωμαϊκαῖς ἀποικίαις ὑπῆρχέ ποτε, ὡς γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Mélas Κώδηξ* συλλογὴ τῶν διαταγμάτων, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἀνδράποδα, οὕτω και οἱ Μολδαυικοὶ νόμοι περιέχουσι διατάξεις τινὰς ἀφορᾶσας τοὺς Ἀθιγγάνους. Ὁ δούλος, κατ' αὐτάς, οὔτε νὰ συζευχθῇ οὔτε νὰ κληρονομήσῃ δύναται, ἂνευ τῆς νομίμου ἀδείας τοῦ δεσπότη, και μόνη ἡ ζωὴ αὐτοῦ εἶναι ἐξησφαλισμένη.

Οἱ νόμοι τῆς Βλαχίας ὀλίγον τι διαφέρουσι τῶν τῆς Μολδαυίας. Ἡ κυβέρνησις αὐτὴ δὲν ἔχει τανῦν ἀνδράποδα, ἀλλὰ πολλάκις μάλιστα ἐξαγοράζει τὴν ἐλευθερίαν τούτων παρὰ τῶν βογιάρων. Ρουμῶνοι δὲ τινες ὡς ὁ ποιητὴς Alexandri και ἄρτίως ὁ ἡγεμὼν Γρηγόριος Γκίκας διὰ πρωτοβουλίας ἐχειραφέτησαν τὰ ἐαυτῶν ἀνδράποδα.

Ἡ κατάστασις τῶν Ἀθιγγάνων εἶναι διάφορος κατὰ τὸ ἐπάγγελμα ἐνὸς ἐκάστου· ὑπάγονται δὲ κυρίως εἰς δύο κατηγορίας. Οἱ μὲν ὑποτάσσονται εἰς τὸν προπατορικὸν ἐνστικτὸν τοῦ πλανητικοῦ βίου, ὅστις φαίνεται βαθύτατα ἐξέριζωμένος ἐν τῷ χαρακτῆρι πάντων τούτων, οἱ δὲ παρὰ τῷ δεσπότη προσκωλύμενοι ἀπαλλάττονται τοῦ ἐτησίου φόρου. Τοσοῦτον δὲ περιφρονοῦνται, ὥστε βογιάρους τῶν λαλῶν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν οἰκετῶν του, λέγει, « Ἐχὼ ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου τόσας φωλεὰς Ἀθιγγάνων, » ὑπαινιττόμενος τὰς οἰκογενείας.

Οἱ ἐφιπποὶ περιηγούμενοι τὰς ἡγεμονίας περιηγηταὶ διορῶσι πολλάκις ἐν τῷ μέσῳ ὠκεανοῦ θάμνων, ἢ τῆς καλουμένης ἐρήμου (*steppe*) εὐμήκη πάσσαλον τεθειμένον πλαγίως ἐπὶ χάρακος ὡς κεραίαν ἱστοῦ. Ἄλλ' ἐστὶν ἄρα γε πλοῖάριον, τὸ ὅποιον ναυαγῆσαν ἐν τῷ ὠκεανῷ τούτῳ συνέστειλε τὰ ἱστία; Εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἱστοῦ κάθηται πολλάκις πελαργὸς, ὀλίγα δὲ βήματα μακρὰν αὐτοῦ οἰδαίνει τὸ ἔδαφος χλοερὸς λοφίσκος, ἐξ οὗ ἴσως φαίνεται ὑψούμενος ἐπὶ τοῦ διαφανοῦς ὀρίζοντος τῆς ἐρήμου ἐλαφρὸς καπνός. Πησιάζων ὁ περιηγητὴς ἀνακαλύπτει ὅτι ὁ εὐμήκης πάσσαλος, ἐξ οὗ ἤρτηται διὰ σχοινίου ὑδρία χρησιμεύει πρὸς ἐξάντλησιν ὕδατος, ὁ δὲ λοφίσκος ἐστὶν ἡ στέγη τῆς φωλεᾶς Ἀθιγγάνων, ὧν τὰ οἰκήματα, τὰ λεγόμενα *Bordei* κείνται ὑπὸ τὸ ἔδαφος τῶν ἐρήμων.

Ἡ κυρία τροφὴ τοῦ Ἀθιγγάνου ὡς και τοῦ χωρικοῦ τῆς Μολδοβλαχίας συνίσταται ἐξ ἀλεύρου ἀραβοσίτου, διαλελυμένου ἐντὸς ζέοντος ὕδατος μετ' ὀλίγου ἄλατος. Ἡ μάζα αὕτη (*mamaliga*) ψυχρανομένη πήγνυται και τέμνεται διὰ νήματος· ὕψον δὲ ἔχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ χωρικοὶ ἰχθῦν ἀλατισμένον ἢ χοῖρον.

(Ἐπειτα τὸ τέλος.)

Δ. Ν. ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ.

ΛΕΥΚΗ.

Λήρημα βρωσικόν.

Επανηρχόμην ἐκ Τίφλιδος ἐπὶ ἵππων μισθωμένων. Τὸ ἀμάξιόν μου μόνον τὸν μάρσιπόν μου περιεῖχε σχεδὸν πλήρη σημειώσεων τὰς ὁποίας ἐγραψα κατὰ τὴν ἐν τῇ Γεωργίᾳ περιήγησίν μου. Κατὰ κλήνσου τύχην ἀπόλεσα τὰς ἡμίσεις· κατὰ καλήν μου τύχην ἔσωσα μερικὰς, καθὼς καὶ τὰ πράγματά μου.

Ὁ ἥλιος ἐκρόπτετο ὀπισθεν τῶν ὑψηλῶν καὶ χιονοσκεπῶν κορυφῶν, ὅτε ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Κοῦχαούρ. Ὁ ἀμαξηλάτης μου ὅστις ἦτο Ὀσσέτης ἐτραγώδει μεγάλη τῇ φωνῇ καὶ ἐμάστιζε ἀκμαῖως τοὺς ἵππους τοῦ ἐπιθυμῶν νὰ φθάσῃ ἐπὶ τοῦ ὄρους πρὸ τῆς νυκτός. Ἡ κοιλάς εἶναι θαυμασία. Πανταχόθεν ἀπρόσιτα ὄρη, βράχοι ὑπὸ τοῦ ἡλίου κεκαυμένοι καὶ ὑπὸ πρασίνου χλόης ἐστεμμένοι καὶ βαθεῖαι βενματιαὶ εἰς πάσας τὰς κορυφὰς γραμμαὶ ἀργυροχρόου χιόνος· εἰς τὸν μυχὸν σκοτεινοτάτου τινὸς στενοῦ ῥέει ὁ ποταμὸς Ἀράργας· συννεύεται δὲ πρὸς ἄλλον τινα ποταμὸν καὶ λάμπει μακρὰν ὡς λεπιδωτὸς ὄφης ἢ ὡς ἀργυροῦν νῆμα.

Ἐστάθημεν εἰς τὰς ὑπερείας τοῦ ὄρους τοῦ Κοῦχαούρ. Πέριξ τοῦ ταχυδρομικοῦ σταθμοῦ ἦσαν συνθηροισμένοι περὶ τοὺς εἴκοσι Γεωργίους καὶ ὄρεινους, μένοντες ἐκεῖ ὅπως διανυκτερεύσωσιν καὶ μέγαλον κρότον προξενούντες. Ἐπειδὴ δὲ τὸ φθινόπωρον ἐπλησίαζε καὶ ὑπῆρχε ψιλὸς πάγος καὶ τὸ ὄρος ἔχει βεβαίως δύο οὐερστίων μῆκος, ἐμίσησα εἰς βόας καὶ τινὰς Ὀσσέτας. Εἰς τούτων ἔφερε τὸν μάρσιπον, οἱ δὲ λοιποὶ συνώδευον τοὺς βόας διὰ τῶν κραυγῶν των.

Ὄπισθεν μου ἤρχετο ἄλλο ἀμάξιον τὸ ὁποῖον ἐφαινετο πολὺ φορτωμένον· ἐσύρετο ὅμως ὑπὸ τεσσάρων μόνον βοῶν μετ' εὐκολίας ἡτις μὲ ἐξέπληξε· ὁ κύριος αὐτοῦ ἠκολούθει καπνίζων ἐν μικρῇ πίπᾳ Καβαρδίνου ἀργυροκοσμητῶ. Ἐφόρει στολὴν ἀξιωματικοῦ, ἄνευ ἐπωμίδων καὶ κίρκαιανδρὸν πῖλον. Ἐφαινετο πεντηκοντούτης καὶ τὸ μέλαν αὐτοῦ πρόσωπον εἰδείκνυεν ὅτι πρὸ πολλοῦ ἐγνώριζε τὸν ἥλιον τοῦ Κουκάσου. Ὁ δὲ λευκὸς μύσταξ ἀντέφασκε πρὸς τὸ σταθερὸν αὐτοῦ βάδισμα καὶ τὸ βέβαιον ἦθος. Ἐπλησίασα καὶ τὸν ἐχαίρετίσα· ἀπέδωκε δὲ σιωπῶν τὸν ἀσπασμόν, ἐκπέμψας πρὸς ἐμὲ μέγα νέφος καπνοῦ.

« Εἰμὲθα συνοδοιπόροι, μὲ φαίνεται. »

Ἐχαίρετίσεν ἐκ νέου.

« Πηχίνετε βεβαίως εἰς Σταυρόπολιν; »

— Μάλιστα, κύριε. . . μὲ χρήματα τοῦ ταμείου.

— Εἰπέτε με παρακλῶ, πῶς τέσσερα βόδια σύρουν τόσον εὐκόλα τὸ βαρὺ ἀμάξιόν σας ἐν ᾧ εἰ-

καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῶν Ὀσσέτων τούτων μόλις κατορθώνουν νὰ κινήσουν τὸ εἰδικόν μου τὸ ὁποῖον εἶναι κενόν; »

Ἐμειδίασε καὶ μὲ παρετήρησε μὲ ἦθος ἐμφαντικόν.

« Βεβαίως δὲν εἴσθε πρὸ πολλοῦ εἰς τὸν Καύκασον; »

— Πρὸ ἐνὸς ἔτους· ἀπεκρίθη.

Νέον μεϊδιάμα.

« Τί λέγετε; »

— Ὅτι οἱ Ἀσιανοὶ αὐτοὶ εἶναι ἄθλια ζῶα. Νομίζετε ὅτι σὰς βοηθοῦν ἐπειδὴ φωνάζουν; καὶ ποῖος καταλαμβάνει τί λέγουν; Ἄλλὰ τί νὰ κάμῃ κανεὶς; . . γδύνουν τοὺς περιηγητάς. . . Εἶναι χαδευμένοι οἱ πονηροί. Θὰ ἰδῆτε, θὰ σὰς ζητήσουν καὶ ἄλλα διὰ νὰ πίνουν. Τοὺς γνωρίζω καὶ δὲν θὰ ἐπάρουν τίποτε ἀπὸ ἐμέ.

— Ἰπηρετεῖτε πρὸ καιροῦ ἐδῶ;

— Ἰπηρετήσα ὑπὸ τὸν Ἀλέξιον Πέτροβις Ἐρμαλάγ, ἀπεκρίθη ἀνορθούμενος. Ἦμην ἀνθυπολοχαγὸς ὅτε ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ πεζικοῦ καὶ ὑπ' αὐτὸν προώδευσα δύο βαθμοὺς διὰ πολέμου πρὸς τοὺς ὄρεινους.

— Καὶ τώρα; . . .

— Τώρα εἶμαι εἰς τὸ 3 τάγμα τῆς γραμμῆς. . . Καὶ εἶς; ἐάν πρέπη νὰ τολμήσω νὰ σὰς ἐρωτήσω. »

Τὸ εἶπα, καὶ ἐξηκολουθήσαμεν βαδίζοντες σιωπηλοὶ ὁ εἰς παρὰ τὸν ἄλλον. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους εὐρομεν χιόνια. Μετ' ὀλίγον ὁ ἥλιος ἔδυσε καὶ ἡ νύξ ἤλθε χωρὶς νὰ προηγηθῇ λυκόφως, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ μεσημβρινὰ μέρη· χάρις εἰς τὴν ἀντανάκλασιν τῆς χιόνος ἠδυνάμεθα εὐκόλως νὰ διακρίνωμεν τὴν ὁδὸν ἡτις ἐξηκολούθει διὰ τοῦ ὄρους. Ἄνεθίβασα τὸν μάρσιπόν μου εἰς τὸ ἀμάξιον καὶ ἀντικατέστησα δι' ἵππων τοὺς βόας καὶ ἐβίψα τελευταῖον βλέμμα εἰς τὴν κοιλάδα· ἀλλὰ πυκνὴ ὀμίχλη εἰς ὅλων τῶν στενῶν ὡς κύμα ἐκθρόσκουσα ἐκάλυπτε αὐτὴν ἐντελῶς· οὐδεὶς δὲ κρότος ἐφθανε μέχρις ἡμῶν. Μετ' ὀλίγον οἱ Ὀσσέται μὲ περιεκύκλωσαν ζητούντες νὰ τοὺς κεράσω· ἀλλ' ὁ λοχαγὸς ὕψωσε τόσῳ ἀπειλητικῇ φωνῇ ὥστε ἐτρέπτησαν εἰς φυγὴν.

« Τί λάθος! εἶπεν ὁ λοχαγὸς δὲν εἰδεύουρον νὰ εἰπῶν ψωμί βρωσικὰ· ἀλλ' ἐμαθῆν νὰ λέγουν· « Κύριε ἀξιωματικὲ κέρασέ με ». Τὸ κατ' ἐμὲ, οἱ Τάταροι εἶναι καλλίτεροι διότι δὲν πίνουν. »

Μία λεύγα ἔμενε διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν πρῶτον ταχυδρομικὸν σταθμόν. Πάντα περὶ ἡμᾶς ἦσαν ἡσυχία, ὥστε καὶ τῆς μιᾶς πετώσης ὁ κρότος τῶν πτερῶν ἠδύνατο ν' ἀκουσθῆ. Βαθὺ στενὸν ἐξετείνετο ἀριστέροθεν, ἐμπροσθεν καὶ ὀπισθεν βαθυκῶνα ὄρη βαθέως κατατετημημένα καὶ χιονοσκεπῆ ἐσχηματίζοντο ἐπὶ οὐρανοῦ ὠχροῦ, διατηροῦντος ἐτι τὰς τελευταίας τῆς δύσεως λάμψεις. Οἱ ἀστέρες ἤρχίζον νὰ λάμπωσιν εἰς τὸ στερέωμα καὶ μὲ ἐφαινότο

πλέον ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα ἢ κατὰ τὰ βόρεια μέρη. Ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ βράχοι μέλανες καὶ γυμνοὶ, τῆδε κάκεισε τινὲς θάμνοι ἡμικεκαλυμμένοι ὑπὸ χιόνος· εἰς τὸν αἰθέρα πλήρης νηνεμία. Ἐν τῇ νεκρικῇ ταύτῃ σιγῇ τῆς φύσεως μόνον ἡ ταχεῖα τῶν τριῶν μου ἵππων ἀναπνοὴ ἠκούετο καὶ ὁ ἄνισος ἦχος τοῦ βρωσικοῦ κωδωνίου.

« Θὰ ἔχωμεν ὠραιότατον καιρὸν αὐριον. »

Ὁ λοχαγὸς δὲν ἀπεκρίθη, ἀλλ' ἐδειξε διὰ τοῦ δακτύλου ὑψηλὸν ὄρος κατάντικρυ ἡμῶν κείμενον.

« Τί εἶναι; ἠρώτησα. »

— Εἶναι τὸ ὄρος Γού.

— Καὶ λοιπόν!

— Ἰδέτε πῶς καπνίζει.

Καὶ τῷ ὄντι τὸ ὄρος τὸ ὁποῖον ὁ λοχαγὸς ἐδειξε, ἐκάπνιζεν, ἐλαφρὰ νέφη διωλίσθαινον ἐπὶ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἐκάθητο νέφος τόσῳ μέγξ, ὥστε ἐφαίνετο ὡς κηλὶς ἐπὶ τοῦ σκοτεινοῦ οὐρανοῦ.

Διεκρίνομεν ἤδη τὸν σταθμόν καὶ τὰς στέγας τῶν περὶ αὐτὸν οἰκιῶν. Ἐλαμπὸν ἤδη τὰ φιλόξενα φῶτα ὅτε ἀνεμὸς ὑγρὸς καὶ ψυχρὸς ἤρξατο νὰ πνέῃ. Βροχὴ δὲ ψιλλὴ καὶ διαπεραστὴ ἐπιπτε, καὶ μόλις ἐτυλίχθη εἰς τὸν μανθῦν μου μετεβλήθη εἰς χιόνια. Παρετήρησα τὸν λοχαγὸν μετὰ σεβασμοῦ.

« Θὰ διανυκτερεύσωμεν ἐδῶ, εἶπε μὲ ὕφος δυσαρρεσκείας, τὸ ὄρος δὲν διαβαίνεται μὲ αὐτὸν τὸν καιρὸν. »

Καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἀμαξηλάτην.

« Ἰπάρχουν νιβάδες εἰς τὸ ὄρος τοῦ Σταυροῦ; »

— Ὁχι, κύριε, ἀπεκρίθη ὁ ἀμαξηλάτης· ἀλλὰ ὑπάρχει κίνδυνος νὰ ἔλθουν. »

Ἐπειδὴ δὲ ὁ σταθμὸς ὕπου ἡμεθεῖς δὲν εἶχε δωμάτιον διὰ τοὺς περιηγητάς, ἠτοίμασαν δι' ἡμᾶς καλῶς κακῶς καλύβην κατακαπνισμένην. Προσεκάλεσα τὸν σύντροφόν μου νὰ πῆν ἐν ποτήριον τῆτου διότι εἶχον πάντοτε εἰς τὰς κατὰ τὸν Καύκασον περιηγήσεις μου σιδηροῦν σαμβάριον, μόνην μου παρηγορίαν.

Ἐξ ἐνὸς μέρους ἡ καλύβη ἡμῶν ἐστηρίζετο εἰς τὸν βράχον· τρεῖς δὲ ὑγρά καὶ ὀλισθηρὰ βαθμίδες ἤγον εἰς τὴν θύραν. Εἰσῆλθον ψηλακρητὶ καὶ ἐκτύπησα εἰς ἓνα βράχον. Οἱ ὄρεινοὶ ἀντιθάλαμον ἔχουσι τὸν σταυλόν. Δὲν εἰδεύρα ποῦ νὰ ὑπάγω· ἐδῶ ἐβληχῶντο πρόβατα, ἐκεῖ ὕλακται κύνες· κατ' εὐτυχίαν εἶδον μικρὰν πυρὰν, ἡτις μ' ἐβοήθησε εἰς τὴν ἀνακάλυψιν ὁπῆς, ἡτις ἐλέγετο θύρα· εἰσῆλθον καὶ παράδοξον θέαμα προσέβαλε εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου. Ἡ καλύβη ἦτο ἀρκετὰ μεγάλη καὶ πλήρης ἀνθρώπων· εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ἐκάθητο δύο γραικαί, πλῆθος παιδιῶν βρακενδύτων καὶ ἰσχνός τις Γεώργιος. Ὁ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου εἰς τὸ ἐνδον ἀπωθούμενος καπνὸς ἐσκίαζε τὸ θέαμα

τούτο καὶ ἀπέκρυπτε τὸ κατ' ἀρχὰς τὰ καθέκαστα. Ἐπλησίασαμεν εἰς τὴν πυρὰν ἀνήψαμεν τὰς πίπας ἡμῶν καὶ μετ' ὀλίγον ἠκούσθησαν τοῦ σαμβάριου οἱ εὐθυμοὶ κοχλασμοί.

« Δυστυχεῖς ἄνθρωποι, εἶπον πρὸς τὸν λοχαγόν, δεικνύων τοὺς ἀκαθάρτους οἰκοδεσπότας παρατηροῦντας ἡμᾶς σιωπηλῶς καὶ ἠλιθίως. »

— Ἀνόητοι ἄνθρωποι, ἀπεκρίθη· πιστεύετε ὅτι δὲν εἰδεύουρον τίποτε καὶ ὅτι εἶναι ἀνίκανοι νὰ μάθουν τίποτε! Τοῦλάχιστον οἱ Καβαρδῖνοι μας καὶ οἱ Σεσερνιανοὶ, οἵτινες δὲν εἶναι εἰμὴ λησταὶ καὶ ὀλόγυμοι, πολεμοῦν ὡς μαϊνόμενοι· ἀλλ' αὐτοὶ δὲν ἔχουν διόλου κλίαιν πρὸς τὰ ὄπλα. Κάνεις εἰς αὐτῶν δὲν θὰ ἰδῆτε νὰ ἔχη ὑποφερτὴν μάχαιραν. Εἶναι ἀληθεῖς ὀσσέται! (Ὀσσέτ βρωσιστὶ σημαίνει τὸν ἄνον).

— Ἐμείνετε πολὺ εἰς τὴν Σετχιναν;

— Μάλιστα, δέκα ἔτη μὲ τὸν λόγον μου ὡς φρουρὰ εἰς τὸ φρούριον τῆς Διόδου τοῦ Πέτρου. Τὸ γνωρίζετε;

— Ἦκουσα περὶ αὐτοῦ.

— Ἄ! αὐτοὶ οἱ μαχαιροβγάλται μᾶς ἐβγαλαν τὴν ψυχήν. Τώρα, χάρις τῷ θεῷ, εἶναι ὀλίγον ἡσυχώτεροι· ἀλλὰ τότε ἐκατὸν βήματα ἐὰν ἀπεμακρυνώμεθα ἀπὸ τὸ πρόχωμα, εὐρίσκουμε κανένα δαίμονα μακρομάλλην σκοπὸν καὶ ἐὰν ἐχασθώμεθα ὀλίγον ἢ βρόχος εἰς τὸν λαίμυρον ἢ σφαῖρα εἰς τὴν κεφαλὴν. Ἄ εἶναι ἀνδρείοι!

— Καὶ βεβαίως θὰ σὰς ἔτυχαν πολλὰ πράγματα; Εἶπον παρασυρόμενος ὑπὸ περιεργείας.

— Ἐννοεῖται. »

Τότε ἤρχισε νὰ στρίβῃ τὸν ἀριστερὸν μύστακα ἐκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐγένε σκεπτικὸς. Ἐπεθύμουον πολὺ νὰ ἀκούσω ἀπὸ αὐτὸν κάμμιναν ἱστορίαν, ἐπιθυμίαν κοινὴν ὅλων τῶν περιηγητῶν καὶ συγγράφειν. Τὸ τέιον ἦτο ἔτοιμον· ἔλαβον ἀπὸ τὸν μάρσιπον δύο τοῦ ταξειδίου ποτήρια καὶ γεμίσας αὐτὰ ἔθεσα τὸ ἕτερον πρὸ τοῦ συντρόφου μου. Ἐγεύθη αὐτὸ καὶ εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ. « Ναί, ἄλλοτε. » Ἡ ἐπιφώνησις αὐτῆ μοι παρέσχεν ἐλπίδας μεγάλας. Εἰξεύρω ὅτι οἱ παλαιοὶ στρατιῶται τοῦ Καυκάσου ἀγαπῶσι τὰς διηγήσεις· τόσον σπανίως τοὺς συμβαίνει νὰ διηγῶνται! Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν διάγουσι πέντε ἔτη χωρὶς νὰ ἔχωσι πρὸς ποῖον νὰ ὀμιλήσουν, μεταξὺ ἀγρίου ἔθνους καθ' ἐκάστην εἰς νέους κινδύνους ἐκτεθειμένοι καὶ εἰς τύχας τοσοῦτον παραδόξους, ὥστε τῇ ἀληθείᾳ ἔχομεν δίκαιον νὰ λυπώμεθα ὅτι τόσον ὀλίγον γράφομεν ἡμεῖς οἱ Ρῶσοι.

« Δὲν θὰ προσθέσετε ὀλίγον ῥῶμι, εἶπον πρὸς τὸν συνδαιτυμόνα μου· ἔχω ἄσπρον ῥῶμι, τῆς Τίφλιδος καὶ ἀπόψε εἶναι ψῦχος. »

— Εὐχαριστῶ· δὲν θὰ βάλω.

— Διατί;

— Διότι . . . τὸ ἔταξα. Ὅταν ἤμην ἀκόμη ἀνθυπολοχαγὸς ἠργήσαμεν μίαν ἐσπέραν ἐγὼ καὶ οἱ σύντροφοί· τὴν νύκτα ἐσήμανε τὸ πολεμικὸν καὶ προσήλθομεν εἰς τὰς τάξεις μισομεθυσμένοι. Ὁ Ἀλέξιος Πέτροβις τὸ ἔμαθε καὶ ἀπορῶ πῶς δὲν μᾶς εἰσήγαγε εἰς δίκην· καὶ εἶχε δίκαιον διότι ἡ μοναξία καὶ τὸ βράκι ἀρκούν διὰ νὰ ἀφανίσουν ἕνα ἄνθρωπον. »

Ταῦτα ἀκούσας ἀπόλεσα σχεδὸν πᾶσαν ἐλπίδα· ἀλλ' ὑπέλαθε.

« Ὅταν οἱ Κιρκάσιοι μεθούουν εἰς γάμον ἢ λείψανον δέρονται σχεδὸν πάντοτε εἰς τὸ τέλος. Μίαν φορὰν μόλις καὶ μετὰ μόχθου ἐγλύττωσα καὶ ὅμως ἤμην εἰς ἡγεμόνος φίλου

— Πῶς ἔστρεξε τὸ πρᾶγμα ;

Ὁ λοχαγὸς ἐγέμισε τὴν πίπαν του, τὴν ἀνῆψε καὶ βροφῆσας καπνὸν ἀλλεπαλλήλως ἤρξατο ὡς ἔπεται.

« Ἦμην μὲ τὸν λόχον μου εἰς φρουρίον τι πέραν τοῦ Φέρκ πρὸ πάντε περίπου ἐτῶν. Ἡμέραν τινα φθινοπωρινὴν ἔρχεται συνοδία ἐφοδίων καὶ μετ' αὐτοῦ νέος ἀξιωματικὸς εἰκοσιπενταετῆς περίπου ἐν μεγάλῃ στολῇ, ἀναγγέλλων μοι ὅτι ἔχει διαταγὴν νὰ μείνῃ μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ φρούριον. Τὸ ἀνάστημα αὐτοῦ ἦτο τόσῳ κομψὸν καὶ τὸ χρώμα του τόσον λευκὸν, ἡ στολή του τόσον καινουργῆς, ὥστε εὐθὺς ἐμάντευσα ὅτι δὲν ἦτο πρὸ πολλοῦ εἰς τὸν Καύκασον.

« — Σὰς ἔστειλαν βεβαίως ἀπὸ τὴν Ρωσίαν εἰς αὐτὸν τὸν τόπον ;

— Μάλιστα, κύριε λοχαγῆ, ἀπεκρίθη. Ἐλάβον αὐτὸν ἀπὸ τῆς χειρὸς λέγων·

— Χαίρω καὶ ὑπερχαίρω· θὰ βαρυνθῆτε ὀλίγον ἀλλὰ θὰ ζήσωμεν ὡς καλοὶ συστρατιῶται. Κάμετέ με τὴν χάριν νὰ μὲ ὀνομάξετε ἀπλῶς Μάξιμον Μάξιμις καὶ νὰ μὴ ἐνδύσεθε τὴν μεγάλην στολὴν διὰ νὰ ἔρχεσθε εἰς ἐμέ. »

« Ἐδόθη αὐτῷ οἶκημα καὶ ἐγκατέστη ἐν τῷ φρουρίῳ.

— Καὶ πῶς ὀνομάζετο ; ἠρώτησα τὸν Μάξιμον Μάξιμις.

— Γρηγόριος Ἀλεξάνδροβις Πέσοριν, κάλλιστος νέος, σὰς βεβαίῳ· ἀλλὰ πολὺ παράδοξος. Ἐνίοτε, παραδείγματος χάριν, ἐν ᾧ ἔβρεχε καὶ ἦτο ψῦχος ἔμεινε εἰς τὸ κυνήγιον ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἕως τὸ ἐσπέρας χωρὶς διόλου νὰ κουρασθῆ. Τὴν ἐπαύριον ἐκλείετο εἰς τὸ δωμάτιόν του διότι ἔπνεε ἐλαφρὸς ἀνεμὸς καὶ αὐτὸς ἐβεβαίονε ὅτι ἐκρύβω. Τὸν εἶδα εἰκοσάκις προσβάλλοντα ἀγριόχοιρον, ἀλλὰ τὸν εἶδα καὶ νὰ ὄχι καὶ νὰ τρέμῃ πρὸς τὸν κρότον παραθυροφύλλου. Πότε μὲν σιωπηλὸς, πότε εὐθυμὸς ὥστε ἀπεθνήσκωμεν ἀπὸ τὸν γέλωτα . . . παράδοξος, τέλος πάντων· πρέπει νὰ ἦτο πλούσιος διότι εἶχε πλῆθος μικρῶν πραγμάτων πολυτίμων.

— Ἐμεινε πολὺ μὲ ὑμᾶς ; ἠρώτησα πάλιν.

— Σχεδὸν ἐν ἔτος . . . τὸ ὁποῖον δὲν θὰ λησμονῆσω ποτέ. Πόσας φροντίδας δὲν μὲ ἐπροξένησε ; . . . ὑπάρχοντες βεβαίως ἄνθρωποι προωρισμένοι εὐθὺς ἄμα γεννηθέντες νὰ πάθωσι παράδοξα πράγματα.

— Παράδοξα ! ἀνέκραξα γεμίζων τὸ ποτήριόν του μὲ ἦθος περιεργείας.

— Ἀκούσατε. Ἐξ οὐέρστια μακρὰν τοῦ φρουρίου ἔζη πρίγκηψ τις σύμμαχος ἡμῶν. Ὁ υἱὸς του, νέος δεκαπέντε ἐτῶν, ἤρχετο καθ' ἡμέραν πότε διὰ τούτον τὸν λόγον πότε δι' ἐκείνον. Ἦτο νέος ὀρμητικὸς καὶ τὸν ἐχαδούαμεν. Ἐν μόνον ἐλάττωμα εἶχε, τρομερὰν ἀπληστίαν χρημάτων. Ἡμέραν τινα ὁ Γρηγόριος Ἀλεξάνδροβις ὑπέσχετο παίζων νὰ τῷ δώσῃ ἐν δουκάτον ἐὰν ἠδύνατο νὰ ἀρπάσῃ τὴν καλλιτέραν αἶγα τοῦ πατρικοῦ ποιμνίου· καὶ τὴν ἀκόλουθον νύκτα τὴν ἔφερε σύρων αὐτὴν ἀπὸ τὰ κέρατα. Ἐπαίζαμεν ἐνίοτε ἀπειλοῦντες αὐτὸν· τὰ ὀμμάτιά του ἐγέμιζαν αἶμα καὶ ἔθετε τὴν χεῖρα εἰς τὴν μάχαιραν. Αἶ ! Ἀζάμα, τῷ ἔλεγον, δὲν θὰ βαστάξῃς πολὺ τὸ κεφάλι σου· ὁ πατήρ σου θὰ δώσῃ λόγον. »

« Ἡμέραν τινα αὐτὸς ὁ πρίγκηψ ἦλθε διὰ νὰ μᾶς προσκαλέσῃ εἰς τὸν γάμον τῆς πρωτοτόκου κόρης του, καὶ ἐπειδὴ ἤμεθα φίλοι του, ἀν καὶ ἦτο Τάταρος, δὲν ἠδυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν. Ὅταν ἐφθάσαμεν πλῆθος ἀκύλλων μᾶς ὑπεδέχθησαν ὑλακτοῦντες σφοδρῶς· αἱ γυναῖκες ἐκρύβησαν· ὅσων δὲ ἐδυνήθημεν νὰ ἴδωμεν τὸ πρόσωπον δὲν ἦσαν διόλου ὀραταί, πολλοῦ γε καὶ δεῖ.

« — Εἶχα καλλιτέραν ἰδέαν περὶ τῶν Κιρκασίων γυναικῶν, εἶπεν ὁ Γρηγόριος Ἀλεξάνδροβις.

« — Περίμενε » ἀπεκρίθη. Εἶχα τὸν σκοπὸν μου.

« Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἡγεμόνος ἦτο ἀπειρος κόσμος διότι ὡς εἰζεύρετε οἱ Ἄσιανοὶ συνειθίζουσιν νὰ προσκαλῶσιν εἰς τοὺς γάμους των ὅσους ἀπαντοῦν. Μᾶς ὑπεδέχθησαν μὲ μεγάλας τιμὰς καὶ μᾶς ὠδήγησαν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν. Δὲν ἐλησμόνησα δὲ, ἀπὸ ὑπερβολῆς φρονήσεως, νὰ παρατηρήσω πῶς ὠδήγησαν τοὺς ἵππους ἡμῶν.

— Πῶς γίνονται οἱ γάμοι εἰς τὰ βουνὰ αὐτά ; ἠρώτησα τὸν λοχαγόν.

— Τίποτε πολὺ ἔκτακτον. Πρῶτον ὁ μουλλᾶς ἀναγινώσκει μίαν περικοπὴν τοῦ Κορανίου· ἔπειτα δίδονται δῶρα εἰς τοὺς νεονύμφους καὶ εἰς τοὺς γονεῖς· τρώγουν, πίνουν καὶ τὰ παιγνίδια ἀρχίζουσιν· κἀνεὶς ταλαίπωρος ἀνάπηρος, ἀκάθαρτος πολὺ καὶ ἀρκετὰ παχὺς, ἀναβαίνων ἵππον ἄθλιον, κάμνει τὸν γελωτοποιὸν πρὸς διασκέδασιν τῆς ἐντίμου συντροφίας. Περὶ λύχνων ἀφᾶς ὁ χορὸς ἀρχίζει εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι δυστυχῆς τις γέρων ἔπαιζε κιθάραν τρίχορδον τῆς ὁποίας ἐλησμόνησα τὸ ὄνομα ἀλλ' ἦτις ὀμοιάζει μὲ τὴν εἰδικὴν μας βαρατλκαν. Τὰ κοράσια καὶ τὰ ἄρβρα κατα-

τάσσονται εἰς δύο τάξεις κροτοῦσι τὰς χεῖρας καὶ ψάλλουσιν. Δύο ἐξ αὐτῶν προχωροῦν καὶ ἀποτείνουν ἀμοιβαίους στίχους τοὺς ὁποίους αὐτοσχεδιάζουσιν ἐπὶ τοῦ τυχόντος ἀντικειμένου· οἱ δὲ ἄλλοι ἀποκρίνονται ἐν χορῷ. Κατεῖχον μετὰ τοῦ Πέσοριν τὴν τιμητικὴν θέσιν· ἡ δευτερότοκος κόρη τοῦ ἡγεμόνος ἐπλησίασε καὶ ἔφαλεν εἰς αὐτὸν εἶδος φιλοφρονήματος.

— Τὸ ἐνθυμεῖσθε ;

— Νομίζω ὅτι εἶναι αὐτὸ περίπου· « Οἱ νέοι ἡμῶν εἶναι καλοκαμωμένοι· φοροῦν ἐνδύματα χρυσοκέντητα· ἀλλ' ὁ νέος ἀξιωματικὸς εἶναι ὠραιότερος καὶ πλέον καλοκαμωμένος ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ἔχει χρυσᾶ σειράδια. Εἶναι ὡς λεῦκα μεταξὺ αὐτῶν ἀλλὰ δὲν θὰ αὐξήσῃ, δὲν θὰ ἀνθίσῃ εἰς τὸν κῆπον μας. » Ὁ Πέσοριν ἠγέρθη ἐχαίρετισε ἔθεσε τὴν χεῖρα εἰς τὸ μέτωπον καὶ ἔπειτα εἰς τὴν καρδίαν καὶ μὲ παρακάλεσε ν' ἀποκριθῶ ἀντ' αὐτοῦ· γνωρίζω κάλλιστα τὴν κιρκασίαν γλῶσσαν καὶ διερμήνευσα τὴν ἀπόκρισίν του.

« Ὅτε ἀπεχώρησεν, εἶπα εἰς τὸν Γρηγόριον Ἀλεξάνδροβις.

« — Καὶ λοιπὸν ! τί λέγεις ;

« — Ὀραιοτάτη, ἀπεκρίθη.

« — Γνωρίζεις τὸ ὄνομά της ;

« — Τὴν ὀνομάζουσι Λευκὴν, » ἀπεκρίθη.

« Καὶ τῷ ὄντι ἦτο ὀραιοτάτη. Ἦτο δεκαεξ ἑτῶν, ὑψηλὴ καὶ εὐειδής, εἶχε δὲ ὀφθαλμοὺς μέλανας ὡς δορκὰς καὶ εἰσδύοντας εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῆς ψυχῆς. Ὁ Πέσοριν ἦτο σκεπτικὸς καὶ παρετήρει αὐτὴν ἀδιακόπως· καὶ αὐτὴ δὲ τὸν ἐκύτταζε πολυλάκις κρυφίως. Παρετήρησα ὅμως μετ' ὀλίγον ὅτι ὁ φίλος μου δὲν ἐθαύμαζε μόνος τὴν ὀραίαν ἡγεμονίδα· δύο ἄλλοι ὀφθαλμοὶ, πύρινοι ὀφθαλμοὶ, παρηκολούθουν αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἄκραν τῆς αἰθούσης. Ἀνεγνώρισα δὲ τὴν ἀρχαίαν μου γνωριμίαν τὸν Κάσβις. Οὔτε σύμμαχος ἦτο, οὔτε ἐχθρὸς· ἀλλὰ καίτοι εἰς οὐδὲν ἀναμιχθέντος ὑπῆρχον κατ' αὐτοῦ σφοδραὶ ὑποψίαι. Ἐφερε πολλάκις πρὸς ἡμᾶς πρόβητα τὰ ὁποῖα ἐπόλεε εὐθηνά· ἀλλὰ χωρὶς νὰ καταβιάσῃ ποτε τὴν τιμὴν. Ἐλέγετο ὅτι διέβαινε πολυλάκις πέραν τοῦ Κουβάν φορολογῶν καὶ τῷ ὄντι εἶχε ληστοῦ ἦθος. Ἦτο μικρὸς καὶ πλατὺς τοὺς ὤμους· ἀλλ' εὐκίνητος ὡς διάβολος. Τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ ἦσαν πάντοτε βράκη, ἀλλὰ τὰ ὄπλα του ἀργυροκόσμητα. Ὁ ἵππος του ἦτο περίφημος εἰς πᾶσαν τὴν Καβαρδίαν καὶ τῷ ὄντι οὐδὲν δύναται τις νὰ φαντασθῆ ὠραιότερον. Πολλάκις ἐπροσπάθησαν νὰ κλέψωσιν αὐτὸν καὶ ὅλοι οἱ ἵππεις ἐζήλευαν τὸν Κάσβις δι' αὐτόν. Μὲ φαίνεται ὡς νὰ βλέπω ἀκόμη τὸ ἄλογον αὐτό· εἶχε τὴν τρίχα μαύρην ὡς πύσσαν, κνήμας λεπτὰς ὡς καλάμους καὶ ὀφθαλμοὺς ὡς τοὺς τῆς Λευκῆς. Καὶ ἐπειδὴ ἦτο βρωμαλέον καὶ καλῶς δα-

μασμένον . . . ἔκαμνε καὶ πενήντα οὐέρστια τρέχον· ἠκολούθει τὸν κύριον του ὡς σκύλλος, ἀνεγνώριζε μάλιστα καὶ τὴν φωνὴν του. Τί ἄλογον !

« Τὸ ἐσπέρας ἐκεῖνο ὁ Κάσβις ἦτο σοβαρώτερος ἔτι πλέον τοῦ συνήθους καὶ παρετήρησα ὅτι εἶχεν ἐνδύθη θώρακα, ἀλυσιδωτὸν ὑπὸ τὸ ἐνδυμᾶ του. Δὲν τὸν ἔβλεπε διὰ τίποτε, διενόηθην, θὰ ἔχη τὸν λόγον του.

« Ὁ καύσων ἦτο πνιγηρὸς καὶ ἐξῆλθεν διὰ νὰ ἀναπνεύσῃ ὀλίγον. Ἡ νύξ ἦτο σκοτεινὴ καὶ ἡ ὀμίχλη ἐξετείνετο ἤδη ἐπὶ τῶν κοιλάδων. Ἐνόμισα καλὸν νὰ ὑπάγω πρὸς τὸν σταυλὸν ὅπου ἐδέθησαν οἱ ἵπποι διὰ νὰ ἴδω ἐὰν εἶχον τροφήν. Ἄλλως τε ἡ φρόνησις δὲν πειράζει εἰς τίποτε . . . Εἶχα ὠραῖον ἵππον τὸ ὁποῖον πολλοὶ Καβαρδίνοι εἶχον παρατηρήσει μὲ ζηλότυπον βλέμμα.

« Προχωρῶ παρὰ τὸν φραγμὸν καὶ ἀίφνης ἀκούω ὀμιλίαν· ἡ μία φωνὴ τὴν ὁποῖαν ἀνεγνώρισα εὐθὺς ἦτο τοῦ Ἀζάμα, τοῦ υἱοῦ τοῦ ἡγεμόνος· ἡ ἄλλη ταπεινοτέρα, σπανίως ἠκούετο. Περὶ τίνος ὀμιλοῦν; διενόηθην ; Μήπως διὰ τὸ ἄλογόν μου ἐπλησίασα εἰς τὸν φραγμὸν καὶ ἔτεινα τὸ οὖς. Ἐνίοτε ἔνεκα τοῦ ἐκ τῆς οἰκίας ἐρχομένου κρότου τῆς μουσικῆς καὶ τῶν ἀσμάτων ἔχانون τὴν σειρὰν συνομιλίας ἦτις μὲ ἐνδιέφερε τὰ μάλιστα.

« Ἐχρὸς ὠραῖον ἄλογον ἔλεγεν ὁ Ἀζάμας ἐὰν ἤμην κύριος τῆς οἰκίας καὶ εἶχα τριακοσίας φοράδας εἰς τὰς ἀγέλας μου, ἔδίδα τὸ ἦμισυ διὰ τὸν κλόν σου κέλητα, Κάσβις.

« Ἄ ! Κάσβις » εἶπα κατ' ἐμαυτὸν ἐνεθυμηθεὶς τὸν θώρακα.

« Ναί, ὑπέλαθεν ὁ Κάσβις, δὲν εὐρίσκεις ὁμοίον του εἰς ὄλην τὴν Καβαρδίαν. Μίαν φορὰν πέραν τοῦ Τερέκ διεσπάρημεν ὑπὸ τῶν Ρώσων τῶν ὁποίων ἠθελήσαμεν νὰ ἀρπάσωμεν τὰ ποίμνια; Ὅλοι ἔφευγον ὅπως ἠδύνατο. Ἐγὼ κατεδιωκόμην ὑπὸ τεσσάρων Κοζάκων· ἤκουα ἤδη τὰς κραυγὰς των καὶ εἶχον πρὸ ἐμοῦ πυκνὸν δάσος. Ἐπλαγίασα εἰς τὸ ἐπίππιον καὶ ἀφισώθην εἰς τὸν Ἀλλάχ καὶ κατὰ πρῶτον ἐπὶ ζωῆς μου προσέβηκα τὸ ἄλογόν μου μὲ κτύπον μάλιστα. Ἐρμησε δὲ ὡς πτηνὸν μεταξὺ τῶν κλάδων. Αἱ ὀξεῖαι ἀκάνθαι ἐξέσχισαν τὸ ἐνδυμᾶ μου· θὰ ἔπραττα φρονιμώτερα ἐὰν ὠλισθαίνον κατὰ γῆς καὶ ἐκρυπτόμην εἰς τοὺς θάμνους· ἀλλὰ δὲν ἀπεφάσιζα νὰ ἀφήσω τὸ ἄλογόν μου καὶ ὁ προφήτης μὲ ἀντέμειψε. Οἱ Κοζάκοι μὲ κατεδίωκον ἐκ τοῦ πλησίου πολὺ καὶ αἱ σφαίραι αὐτῶν ἐσύρισσον περὶ ἐμέ . . . Φθάνω εἰς τὴν ἔχθην θαθείας βρυματιᾶς. Τὸ ἄλογόν μου διστάζει πρὸς στιγμὴν ὄρμη· καὶ οἱ ὀπίσθιοι πόδες σκάπτουσι τὸ ἀντίπεραν χεῖλος· μένει κρεμάμενος ἀπὸ τοὺς δύο ἐμπροσθίους· ἔρριψα τοὺς χαλινοὺς καὶ ἔπεσα εἰς τὸν χάνδακα τὸ δὲ ἄλογον ἐλαφρῶθεν ἐσώθη. Οἱ Κοζάκοι εἶδον ὅλα ταῦτα, ἀλλ' ἐ-

νόμισαν ὅτι ἀπέθαναν καὶ δὲν ἐφρόντισαν πλέον περὶ ἐμοῦ· τοὺς ἤκουσα ὀρμώντας εἰς καταδίωξιν τοῦ ἵππου μου. Ἡ καρδία μου ἦτο περίλυπος· κατέβην τὸν χάνδακα ἐπὶ βαθείας χόρτου καὶ παρετήρησα. Εἶδόν τινες Κοζάκους τρέχοντας ἐπὶ ἀπεράντου πεδιάδος καὶ τὸν Καρακὺζην μου πηδῶντα πρὸ αὐτῶν. Εἰς τῶν Κοζάκων διέβη παρ' αὐτὸν καὶ ἐβρίφη δις τὸν βρόχον καὶ παρ' ὀλίγον τὸν συνέλαβε· ἔτρεμα καὶ ἔκλεισα τὰ ὄμματα μου καὶ ἤρχησα νὰ προσεύχωμαι. Ὀλίγον ἔπειτα παρατηρῶ καὶ βλέπω τὸν ἀκούραστὸν μου κέλητα νὰ πηδᾷ με ἀνωρθωμένην τὴν οὐρὰν, ἐλεύθερος ὡς ὁ ἀῆρ καὶ τοὺς γκιουράς ἐπαισχύντως ἔρποντας ἐπὶ τῶν ἀποκαμόντων ἵππων των. Μὰ τὸν Ἀλλάχ! λέγω τὴν ἀλήθειαν, τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν. Ἐμείνα εἰς τὸ ρεῦμα μέχρι τοῦ μεσονυκτιοῦ. Αἰφνης ἀκούω εἰς τὸ σκότος καλπασμὸν ἀλόγου τρέχοντος παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ χάνδακος, πνευστιῶντος, χρεματίζοντος, κτυποῦντος τὴν γῆν διὰ τοῦ ποδὸς καὶ ἀναγνωρίζω τὸν Καρακὺζην μου· ἦτον ἐκεῖνος ὁ φίλος μου, ὁ σύντροφός μου. Ἐκτοτε δὲν ἐχωρίσθημεν πλέον. »

« Καὶ τὸν ἤκουσα θωπεύοντα διὰ τῆς χειρὸς τὸν λεῖον λαϊμὸν τοῦ ἵππου του καὶ δίδοντα εἰς αὐτὸν χίλια χαδευτικὰ δνόματα.

— « Ἐάν εἶχα ἀγέλην χιλίων φοράδων, εἶπεν ὁ Ἀζάμας σὲ τὴν ἔδωκα ὀλόκληρον ἀντὶ τοῦ Καρακὺζη σου.

«— Δὲν τὸ ἐδεχόμην » ἀπεκρίθη ἡσύχως ὁ Κάσβις.

« Ὁ Ἀζάμας ὑπέλαβε κολακεύων αὐτόν.

«— Ἀκουσέ με, Κάσβις, εἰς ἄνθρωπος ἀνδρείος καὶ ἀτρόμητος ἵππευς· ὁ πατήρ μου φοβεῖται τοὺς Ρώσους καὶ δὲν με ἀφίνει νὰ ὑπάγω εἰς τὸ βουνόν. Δός με τὸ ἄλογόν σου καὶ κάμνω ὅ,τι θέλεις· κλέπτω εἰς τὸν πατέρα μου τὴν καλλιτέραν του καρβίναρ καὶ τὸ ξίφος του, — τὸ δαμασκηνὸν ξίφος του, — τὸ ὅποιον τρυπᾷ τὸν ἄνθρωπον χωρὶς νὰ τὸ πατήσῃ κανεὶς, καὶ, ἂν θέλῃς ἀκόμη, τὴν φαρέτραν του ἢ ὅποια εἶναι ὅσον καλὴ καὶ ἡ εἰδική σου. »

« Ὁ Κάσβις ἐσιώπη.

«— Ὅτε πρῶτον εἶδα τὸ ἄλογόν σου, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἀζάμας, ἀνωρθοῦτο εἰς τοὺς ὀπισθίους πόδας ὑπὸ σὲ, ἐπήδα ἀνοίγον τοὺς ῥώθωνάς του καὶ οἱ πόδες, του κατεσύντριβον καὶ ἐξέβριπτον τὰς πέτρας· ἠσθάνθη εἰς τὴν ψυχὴν κατὰ ἀκατανόητον· ὅλα με ἔγιναν ἀδιάφορα· ἐθεώρουν με κατὰ φρόνησιν τὰ καλλίτερα ἄλογα τοῦ πατρός μου καὶ ἐντροπέομην νὰ τὰ ἀναβῶ· ἤρχησα νὰ βαρύνωμαι. Ἐμείνα ὀλοκλήρους ἡμέρας καθήμενος εἰς βράχον· ἀδικόπως ἐνόμιζα ὅτι βλέπω τὸ μαῦρόν σου ἄλογον καὶ τὸ ὑπερῆφανόν του βᾶδισμα, τὸν ὑλιστερόν καὶ ἔρθιον ὡς βέλος λαϊμὸν του· με ἔβλεπε με βλέμ-

ματα διαπεραστικά, ὡς ἂν ἤθελε νὰ με εἰπῇ τίποτε. Ὁ ἀποθάνω, Κάσβις, ἐάν δὲ με τὸ πωλήσῃς. » Εἶπεν ὁ Ἀζάμας με φωνὴν τρέμουσαν. Σ.

(Ἔπεται συνέγεια.)

ΕΠΤΑΝΗΣΟΣ.

Δὲν προτιθέμεθα νὰ περιγράψωμεν ἐνταῦθα τοὺς ἕξ ἀδάμαντας τοῦ Ἰονίου πελάγους, καθ' ὅσον τοῦτο καὶ χρόνου δεῖται πολλοῦ καὶ γνώσεων οὐ μικρῶν καὶ βαθείας μελέτης καὶ ἐπιτοπίου διατριβῆς. Καλὸν εἶναι ὅμως οἱ ἐν ἐκάστη τῶν Ἰονίων νήσων σοφοὶ νὰ ἐγκύψωσιν εἰς ἱστορικὴν, ἀρχαιολογικὴν καὶ κοινωνικὴν περιγραφὴν τῆς νήσου, ἐν ἧ τὰς διατριβὰς ποιοῦνται, καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο προτρέπομεν αὐτοὺς σπουδαίως. Ἡ μελέτη τῶν ἑλληνικῶν τούτων χωρῶν, τῶν λαμπρῶν καρπῶν καὶ ἀφθόνων παραγωγῶν, εἶναι βεβαίως ἀναγκαιοτάτη εἰς τὴν συγγραφὴν ὁποιοῦδήποτε μέρους τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, οὐ μόνον δηλ. τῆς γενικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς μερικῆς.

Μόνον σκοπὸν ἐνταῦθα προεθέμεθα νὰ δεῖξωμεν ἐξ ἀπόπτου τὰ ἕξ ἐκεῖνα μέρη τῆς ὅλης ἑλληνικῆς γῆς τὰ δι' ἀσθέστου πατριωτισμοῦ καὶ ἀκαμάτου ἐνεργείας συντείναντα εἰς τὴν διάσωσιν τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς θρησκείας καὶ εἰς τὴν ἐλευθέρωσιν μέρους τινος τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου, καὶ μέχρι τοῦ νῦν συντόμως ἀγωνιζόμενα εἰς ἀπόσεισιν τοῦ ζυγοῦ καὶ ἐλευθέρωσιν τῶν χεῖρονα πασχόντων ἀδελφῶν.

Φαίνεται ἐκεῖ ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰονίου Δημοκρατίας νήσος Κέρκυρα ἢ Ζαθέη, κλεις μὲν τῆς Ἰονίου θαλάσσης, σχῆμα δὲ δρεπάνου ἔχουσα, ὅθεν καὶ τὸ πρῶτον αὐτῆς ἔνομα, σταθμὸς δὲ στρατιωτικὸς εὐθετος πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν γειτόνων ἀκτῶν τῆς Ἠπείρου, ἄνδρας ὡς τὸν Νικηφόρον Θεοτόκην καὶ Εὐγένιον τὸν Βούλγαρην καὶ τὸν ἀειπόθητον Κυβερνήτην γεννήσασα. Ἐκεῖθεν ἀρίπταται ὁ πελαργὸς ἐκείνος πρὸς τὸν ἀδελφὸν τοῦτον τὸν ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ πελοποννησιακῷ ἐδάφει δαφνώδους ἀρχαίου ναοῦ, αἰσίως οἰωνός, τὴν μέλλουσαν τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης ἔνωσιν καὶ εὐτυχεῖαν προαγγέλλων.

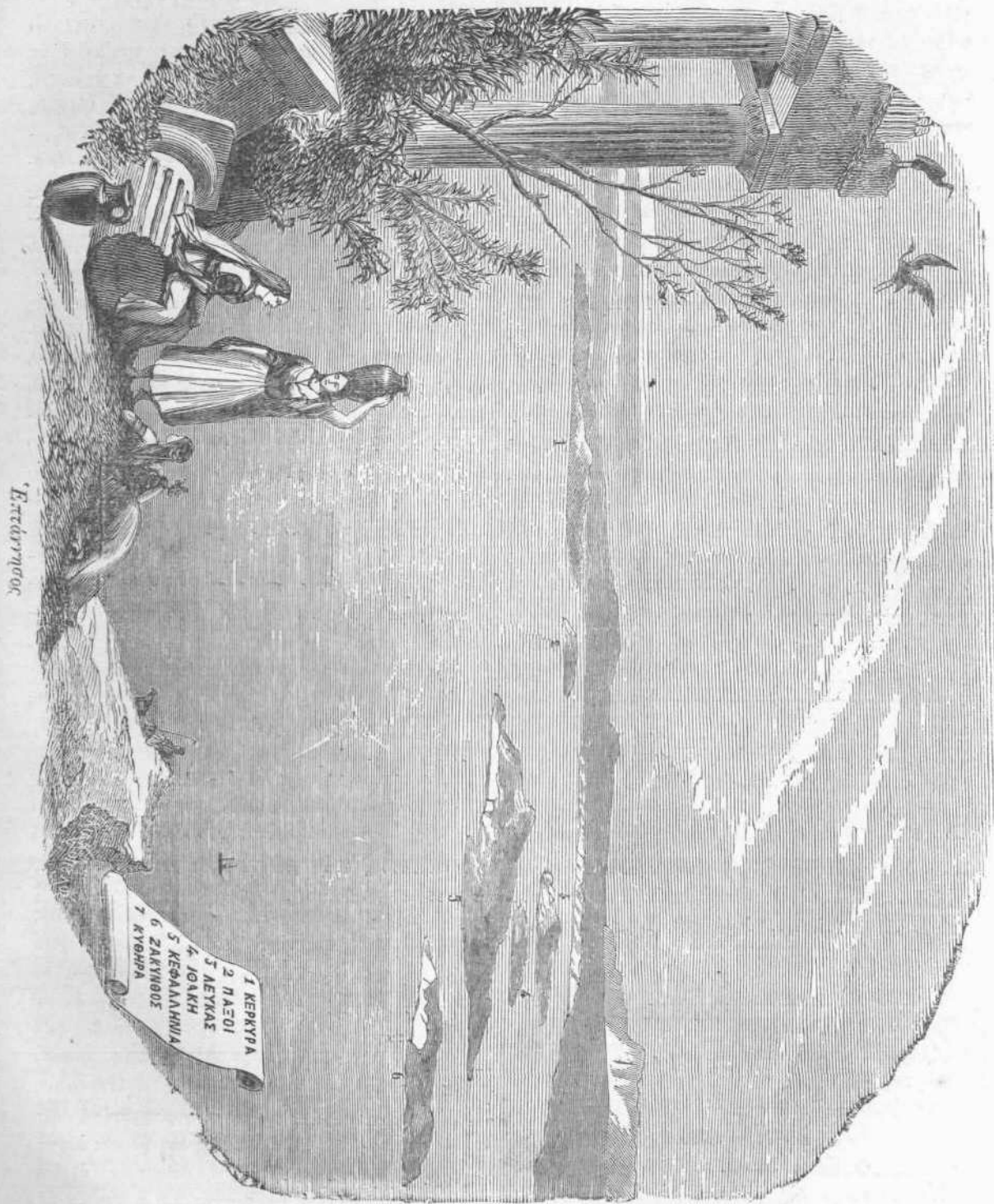
Ἰπὸ τὴν Κέρκυραν καὶ τὰς κορυφὰς αὐτῆς ἰδοὺ οἱ Παξοί, ἴσως ἄλλοτε εἰς ἐν τῇ Κερκύρα συνεχόμενοι. Ἀντικρὺ δ' αὐτῶν ὑψοῦται ἡ τάλαινα Πάργα ἐξ ἧς ὁ ζέφυρος στενάζων καταπνέει.

Λάμπει περαιτέρω ἀστερισμὸς, οὕτως εἶπεν, τριῶν νήσων τῆς Λευκάδος, τῆς Ἰθάκης καὶ τῆς μεγίστης τῶν ἑπτὰ Κεφαλληνίας. (*) Ἀπὸ τῆς

(*) Δὲν ὁμιλοῦμεν ἐνταῦθα περὶ τῶν Κυθῆρων διότι μακρὰν κείμενα δὲν φαίνονται ἐν τῇ εἰκόνι.

Λευκάδος δὲν διαβαίνει, μὲν ἀβρόχοις ποσὶν εἰς τὴν ἀντίπεραν φαινομένην ἀκτὴν τῆς Ἠπείρου, ἀλλὰ πολλάκις καὶ κολυμβήματος ἀνάγκην δὲν ἔχεις διὰ τὸ ρηχόν τῶν ὑδάτων. Ἡ νῆσος ἔχει κλίμα

Χριστ. Μύλλερ περιήγησιν εἰς τὴν Ἑλλάδα). Μεταβαίνομεν ἐντεῦθεν εἰς τὴν ὀπισθεν κειμένην Ἰθάκην, τὴν κραναὴν τοῦ Ὀδυσσεὺς πατρίδα καὶ προσορμιζόμεθα εἰς ἓνα τῶν ἀσφαλῶν αὐτῆς λιμένων καὶ

λαμπρὸν καὶ κατάφυτον πεδιάδα καὶ κοιλάδα· ἀκούεις δὲ καὶ μακρόθεν τὴν ὄσμην τῶν λεμονεῶν καὶ πορτοκαλλεῶν καὶ τῶν παρὰ τὰς ἀμπέλους καὶ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα καλλιεργουμένων ἀνθέων (ἴδε

ἐπισκεπτόμεθα μετὰ περιεργείας τὴν περιφημοτάτην τοῦ κόσμου νῆσον. (*))

(*) Ἴδε Ἄρχ. διατριβὴν περὶ τῆς νήσου Ἰθάκης· Πανδ. τόμος Θ'. Φυλλ. 209 καὶ 210.

Τί δε δυνάμεθα ἐν ὀλίγοις νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς μεγάλης καὶ εὐφόρου καὶ ναυτικῆς καὶ ἀνδρογόνου Κεφαλληνίας; ἰδοὺ ἡ ὑψηλὴ αὐτῆς κορυφὴ γελοῖσα καὶ ἰσχυροὺς πρὸς οὐρανὸν πάντοτε αἶθριον καὶ κυανοῦν νεύει, παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, φυσικὸς σταθμὸς αὐτῆ τε καὶ ἡ Ζάκυνθος τῶν ἐκ Πατρῶν ἀναπλευσῶν σταφιδοπομπειῶν. Πῶς νὰ περιγράψωμεν τὴν φιλοξενίαν τῶν κατοίκων, τὴν κλλονῆν καὶ χάριν τῶν γυναικῶν αὐτῆς; Ἐκ τῆς κορυφῆς ἐκείνης ὅπου κατερηριμμένος κείται ὁ πύργος τοῦ Γυσκάρδου βλέπει τὴν Λευκάδα, ἐξ ἧς ἡ Σακφῶ, θέλουσα νὰ σώσῃ τὸ καταφλέγον αὐτὴν πάθος, ἐπήδησεν εἰς τὰ κύματα. Τίς δὲν γνωρίζει τὸ Ἀργοστόλιον καὶ τὸ Δηξούριον καὶ τὸν ταλαίπωρον Τάπαν τον συμβολαιογράφον;

Πλεύσωμεν μικρὸν πρὸς νότον ἄντικρὺ τοῦ Χελωνίτου ἀκρωτηρίου τῆς Πελοποννήσου ἀμφιβόρυτος κείται ἡ ἄλλοτε ὑλήεσσα Ζάκυνθος (ἢ καὶ ἀρσενικῶς), *il fior di levante, l'île d'or* ἐκεῖθεν ἐκπέμπεται ἀρωματοφόρος αὔρα κατατέρουσα τοὺς ἐπὶ τῆς πελοποννησιακῆς ἀκτῆς καθημένους· ὁ ἐξηπλωμένος ἐκεῖ ποιμὴν ἀναπνέει τὴν γλυκεῖαν ταύτην ἐαρινὴν αὔραν, θαυμάζει τὰ χρυσᾶ ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος νέφη καὶ τὰ κυανόχροα ἔρη, συρίττει δὲ πρὸς τὸν γλυκὺν τῶν κυμάτων ψιθυρον ὑπὸ χρυσῶν ὀνείρων κατεχόμενος· τείνει δὲ καὶ ὁ παρ' αὐτὸν πιστὸς κύων τὸ οὖς τερπόμενος ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ αὐτῶ καὶ μελωδικοῦ συριγμοῦ, ἐν ᾧ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν πλοιάριον οὐριόδρομει ἐπὶ ἀλόγῳ ἀτυχεῖοι, κατόπτρου λειοτέρως... Τίς οἶδεν ἴσως δὲν ἐπανεῖλη πλέον, πενήτη δ' ἢ ἐπὶ τοῦ κατερριμμένου τυμπάνου γυνὴ, ἧτις ἐνδακρυς ἀτενίζει τὰ βλέμματα πρὸς τὸ μακρὰν ἀποπλεόν πλοιάριον. . . Κλαίει ἡ δυστυχὴς δι' ἀδελφὸν ἢ ἀνδρα τὸν ὁποῖον δὲν θέλει ἴσως ἰδεῖ ποτέ· οὕτω καὶ ἡμεῖς θρηνοῦμεν τὴν σήμερον ἀδελφούς, ὑπὸ τὴν δουλείαν οὐχὶ στενάζοντας, ἀλλ' ἀσπαίροντας καὶ ἀγωνιζομένους πρὸς τοὺς δεσπότες, ὡς ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου θέλει παλαίσει ἀτρόμητος ἐν καιρῷ τρικυμίας.

Σ.

Ἡ ἘΝ ΑὐΡΗΛΙΑ

Ἑλληνικὴ παράστασις « τῶν Περσῶν »
τοῦ Αἰσχύλου.

Ἡ Αὐρηλία, μία τῶν πιστοτέρων πόλεων εἰς τὰς ἀρχαίας παραδόσεις, ἐώρτασε τελευταίως μετὰ ἐπιδείξεως μεγάλης καὶ αἰσθημάτων οὐδόλως ἀλλοιωθέντος ἀπὸ τῶν ἐνιαυτῶν τὴν 433 ἐπέτειον ἑορτῆν τῆς παραδόξου ἀπελευθερώσεώς της. Τοιαῦ-

ται πράξεις εἶναι προτιμότεραι πάσης ἄλλης ἀναμνήσεως συμβάντων μεμονωμένων, διὰ τὰ ὅποια δικαίως πόλις τις ἢ ἐπαρχία ἐναθρόνεται· αὐτὴ εἶναι ἔπαινος τοῦ πατριωτισμοῦ, τῆς θρησκευτικῆς ἐμπνεύσεως, τῆς ἐθνικῆς ὁρμῆς τῶν μεγαλητέρων καὶ εὐγενεστέρων αἰσθημάτων προσωποποιηθέντων εἰς τὴν πτωχὴν ἐκείνην χωρικὴν, τὴν ὅποισιν ὁ ὕψιστος ἔπαμψεν ἐν καιρῷ κινδύνου διὰ νὰ καταστῇ ἡ ἀπελευθερώτρια τῶν συμπολιτῶν της. Ἡ Αὐρηλία τιμᾷ ἑαυτὴν μεγάλως φυλάττουσα μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαθείας τὴν μνήμην τῆς ἐνδόξου αὐτῆς ἡρωίδος, καὶ διατηροῦσα μετὰ τοσαύτας ἐπαναστάσεις καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν παρόντων χρόνων τῆς ἀδιαφορίας καὶ τοῦ ἐγωῖσμοῦ, μίαν τῶν περιπαθεστάτων παραδόσεων τὰς ὁποίας ἀναφέρει ἡ ἱστορία ἡμῶν.

Τὸ παρὸν ἔτος, ἡ πατροπαράδοτος αὐτῆ ἑορτὴ εἶχεν εὐφῶς καὶ λαμπρὸν προανάκρουσμα. Ὁ ἐπίσκοπος Dupanloup, ὁ τόσον ἐνδιαφερόμενος διὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ τόπου του, συνέλαβε τὴν ὥραιαν ἰδέαν νὰ προετοιμάσῃ τοὺς μαθητὰς τοῦ μικροῦ ἐκπαιδευτηρίου του ἵνα παραστήσωσι μίαν τῶν τραγωδιῶν τοῦ Αἰσχύλου « τοὺς Πέρσας » τῶν ὁποίων τὸ ἀντικείμενον, ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς Ἑλλάδος, εἶχεν ἀναλογίαν τινὰ μὲ τὴν τῆς Αὐρηλίας· τιμῶν δὲ οὕτω τρανῶς τὸν πατριωτισμὸν, ὁ σεβάσμιος ἀρχιερεὺς, εὔρε περιστάσιν νὰ ἐνθαρρύνῃ τὰς σοβαρὰς μελέτας, τῶν ὁποίων εἶναι πάντοτε ἐνθερμος παραινέτης.

Δὲν εἶναι πρώτη φορά, καθ' ἣν ὁ εὐγλωττος ὑπεραπιστῆς τῶν ἀρχαίων κλασικῶν, ἐνόησεν τὸ παράδειγμα μετὰ τῶν συμβουλῶν, παρουσιάζει λαμπρὸν θέαμα φιλολογικῶν ἑορτῶν, τῶν ὁποίων ἡ σοφὴ Γερμανία ἐπὶ πολὺν χρόνον εἶχε τὸ μονοπώλιον. Δις ἤδη ὁ φιλολογικὸς κόσμος προσεκληθὴ εἰς πανηγύρεις τοιαύτας, καὶ αἱ παραστάσεις τοῦ Φιλοκλήτου καὶ Οἰδίποδος ἐπὶ Κολωνῶ εἶναι ζωηραὶ ἀκόμη εἰς τὸ πνεῦμα τῶν θεατῶν.

Τίς ἀγνοεῖ τὴν ὠφέλειαν, ἣν ἐκ τῶν τοιούτων σπουδῶν οἱ περιφημότεροι συγγραφεῖς γάλλοι, Fénelon καὶ Racine ἀπήλαυσαν; Τίς ἀγνοεῖ, ὅτι τὴν προηγηθεῖσαν περίοδον τοῦ μεγάλου αἰῶνος, προητοιμάζον τὰ ἀριστουργήματα τοῦ Racine διὰ παραστάσεων τῶν κλασικῶν Λατίνων καὶ Ἑλλήνων συγγραφέων, ἐν τοῖς γνωστοῖς γυμνασίοις d' Harcourt καὶ τοῦ Beauvais, καὶ ὅτι εἰς τὸ γυμνάσιον τῶν διδασκάλων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ Ῥώμης ἐσχηματίσθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ θαυμασία ἐκείνη γλῶσσα, τὴν ὁποῖαν ὁ Τηλέμαχος καὶ ἡ Ἀθαλία ἀπαθανάτισαν.

Οἱ συγγραφεῖς καὶ ποιηταὶ μας θὰ ὠφελούντο πολὺ περισσότερον ἐὰν ἐνεπνέοντο ἐκ τῶν αὐστηρῶν ἐκείνων καλλονῶν. Θὰ ἐδιδάσκοντο ἀπὸ τὸν Αἰσχύ-

λον καὶ Σοφοκλῆ, ἀλήθειαν, αἰσθηματα γενναῖα καὶ ὕψος γλαφυρὸν, τὸ ὁποῖον πολλοὶ μεταξὺ αὐτῶν δὲν γνωρίζουν πλέον. Ἰσως ἠθέλαμεν ἔχει ὀλιγωτέρας λυπηρὰς ἐκπλήξεις, ἀλλὰ περισσοτέρας εὐγενεῖς ἠδονὰς, ὀλιγωτέρας μὲν συγκινήσεις, ἀλλὰ περισσοτέραν ἠθικὴν ὠφέλειαν· θὰ ἐξηρχόμεθα τοῦ θεάτρο ὀλιγωτέρον ἐνθουσιασμένοι, ἀλλὰ καλῆτεροι.

Ἡ τραγωδία τῶν Περσῶν εἶναι ἀναμφισβητήτως ἡ ὠραιότερη ὕψων συνεγράφησαν εἰς τὸ ἀρμονικὸν τοῦτο ἴδιωμα. Διὰ τοῦτο καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Παρισίων ἀνταπεκρίθησαν μετὰ μεγάλης προθυμίας εἰς τὰς προσκλήσεις τοῦ ἐπισκόπου τῆς Αὐρηλίας.

Ἡ σκηνὴ ἐστήθη εἰς τὸ βῆθος τοῦ εὐρυχώρου δωματίου τοῦ ἐπισκοπικοῦ παλατίου, τὸ παραπέτασμα ἐφυλάσσετο οὕτως εἰπεῖν ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Αἰσχύλου, τῶν ὁποίων αἱ σοβαραὶ εἰκόνες προεξεῖχον ἐκατέρωθεν ἐπὶ τοῦ μεταξωτοῦ ὕψασματος. Εἰς τὰ πρῶτα θεωρεῖα ἐκάθητο τρία μέλη τῆς Γαλλικῆς ἀκαδημίας, οἱ K. Saint-Marc-Girardin, Legouvé καὶ Patin, οἱ K. Egger τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν, τινὰ μέλη τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας, εἰς πρῶτον ὑπουργός, καὶ πολλοὶ ἐπίσημοι πολιτικοὶ καὶ φιλόλογοι.

Ὁ K. Berryer, ἐμποδισθεὶς, ὁ K. de Montalembert, ἀπὸν εἰς Βέλγιον ἕνεκα οἰκογενειακοῦ πένθους, καὶ διάφορα μέλη τῆς ἀκαδημίας (Institut) ἐξέφρασαν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Dupanloup τὴν ζωηρὰν αὐτῶν λύπην.

Ὀλίγα μόνον θέλομεν ἀναφέρει περὶ τῶν Περσῶν, διότι πάντες γινώσκουσιν ἢ δύνανται ν' ἀναγνώσωσι τὸ θεῖον τοῦτο σύγγραμμα καὶ εἰς τὰς λαμπρὰς μεταφράσεις τῶν K. K. Villemain καὶ de Marcellus.

Βλέποντες τὴν πορείαν τῆς ἀπλῆς ταύτης πράξεως, τὴν ὁποῖαν τὰ δάκρυα μόνον τῆς μητρὸς καὶ οἱ γογγυσμοὶ τοῦ πατριωτισμοῦ ἐνεψύχουν, εἶπομεν καθ' ἑαυτούς· « Ἰδοὺ θεάματα διὰ τὰ ὅποια αἱ Ἀθηναεὶ ἐμαίνοντο ἐν καιρῷ τῆς λαμπρότητός των. Θὰ εἶχαν ἄρα γε τὴν δύναμιν καὶ τὸ προτέρημα νὰ μᾶς συγκινήσωσι σήμερον; Ὁ τόσον τελειοποιηθεὶς πολιτισμὸς ἡμῶν θὰ συναισθανθῇ τὴν ἀρχαίαν κλλονῆν; Ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ διστάσωμεν, διότι ἡ νεωτέρα κονίστρα θὰ ἐχασμᾶτο ἀκούουσα διηγήματα καὶ περιγραφὰς, αἱ ὁποῖαι ἔβηλλον καὶ ἐνθουσιῶν τὸν περιφανέστατον αἰῶνα τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ παραπέτασμα ὑψοῦται καὶ καταβαίνει κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, ἧτις προητοιμάζε τὸν θεατὴν ἐκ τοῦ εὐγενεστέρου μέλους τοῦ σώματος τοῦ ὑποκριτοῦ, τὴν κεφαλὴν, νὰ παρατηρήσῃ τὸ λοιπὸν μέρος· καὶ ἔχι ὡς οἱ νεώτεροι οἵτινες δεικνύουσι πρῶτον τοὺς πόδας καὶ τὰς κνήμας. Ταύτην τὴν στιγμήν, ἐνόμιζε τις ὅτι εὕρισκτο εἰς τὰ Σοῦσα ἐπὶ τινος ἐξώστου τῶν ἀνακτόρων τῶν βασιλέων τῶν Περσῶν.

Ἐδῶ μὲν βλέπει τὴν εἴσοδον τοῦ παλατίου, μετὰ τὰς στήλας καὶ τοὺς γιγαντιαίους τάφους, ἔχοντας μορφήν ἀνθρώπων. Ἐκεῖ δὲ τὸ μνημεῖον τοῦ Δαρείου, ὡς παριστάνουσιν αὐτὸ αἱ τελευταῖαι ἀνακλύψεις ἐν Περσεπόλει· εἰς τὸ βῆθος ἡ πόλις τῶν Σούσων μετὰ τῶν μνημείων, τῶν ναῶν, τῶν φοινίκων αὐτῆς, ἔνωθεν δὲ ὁ οὐρανός, ἐπληροῦτο ἐκ τοῦ αὐστικοῦ καὶ διαφανοῦς φωτός τῆς ἀνατολῆς.

Γέροντες συνομιλοῦσι μετ' ἀνησυχίας περὶ τῆς βίψοκινδύνου ἐκστρατείας, καὶ κοινωνοῦν πρὸς ἀλλήλους τοὺς φόβους των, ὅτε Ἄτσοσα, ἡ μήτηρ τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἔρχεται τεταραγμένη νὰ πληροφορηθῇ παρὰ τοῦ χοροῦ τὰ τοῦ πολέμου.

ΑΤ. Ὡ φίλοι, ποῦ τὰς Ἀθήνας φασὶν ἰδρῦσθαι χθονός;
ΧΟ. Τῆλε πρὸς δυσμᾶς, ἀνακτος Ἥλιου φθινασμάτων.
ΑΤ. Τίς δὲ ποιμάνωρ ἔπεστι, κἀπιδοσπόζει στρατοῦ;
ΧΟ. Οὐ τινος δοῦλοι κέκληνται φωτός, οὐδ' ὑπὶ κροῦ.

Ἐξαιφνης φθάνει ἄγγελος διαφυγὼν τὸν θάνατον καὶ διηγεῖται τὴν αἰματηρὰν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμίνας, καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀναριθμήτου Περσικοῦ στρατοῦ. Πρέπει ν' ἀκούσῃ τις ταύτην τὴν διήγησιν, τὴν περιγραφὴν μιᾶς τῶν καταστροφῶν ἧτις κατετάραξε τὴν ἱστορίαν, καὶ ὅπου συντρέβονται αἱ ὑπέροιστοι φιλοδοξίαι καὶ αἱ ὁρμαὶ τῆς ὑπερηφανίας. Ἐκπεπληγμένη ἐκ τοῦ δυστυχήματος ἡ Ἄτσοσα ἠρώτησε, καὶ τί καθιστᾷ τὰς Ἀθήνας ἀνικητούς;
Ἔστ' ἄρ' Ἀθηναίων, ἔστ' ἀπύρθητος πόλις.
Ἄνδρῶν γὰρ ὄντων ἕρκος ἐστὶν ἀσφαλές.

ἀπεκρίθη ὁ ἄγγελος. Ὁ χορὸς ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του ἐπικαλεῖται τὸν Δαρεῖον· ἀμέσως ἡ σεβασμία σκια ἐξέρχεται τοῦ τάφου καὶ συμβουλεύει τοὺς Πέρσας ὡς μόνον μέσον σωτηρίας, ν' ἀφήσωσιν ἡσύχους τοὺς Ἀθηναίους καὶ νὰ μὴ προσβάλωσι ποτὲ τοὺς Ἕλληνας, ἀναμνηστικῶν αὐτοῖς τὴν ἧτταν τοῦ Μαραθῶνος. Ὑστερον ἡ σκιά προσθέτει, ὅτι μεγάλοι στρατηγοὶ δὲν ἀκοῦν διὰ νὰ καταστρέψωσι καὶ νικῶσιν τὸ πᾶν, καὶ ὅτι ὁ υἱός του, μαχόμενος ἐναντίον τῶν θεῶν, δὲν ἠδύνατο φυσικὰ νὰ ἐλπίζῃ νίκας, τέλος ὅτι ἡ φρόνησις, ὡς ναυπηγός, πρέπει νὰ διοικῇ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀνδρείαν, ἄλλως τὰ μεγάλα δυστυχήματα (δικαία τιμωρία τῆς ἱεροσύλου αὐθαδείας) προσβάλλουν τοὺς τολμῶντας νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν γῆν, συλῶντας τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν καὶ πυρπολοῦντας τοὺς ναοὺς αὐτῆς. Τέλος ὁ Ξέρξης φθάνει, μόνος, ἄνευ ὄπλων τὰ ἐνδύματα ἐσχισμένα, καταβεβλημένος ἐκ τῆς λύπης καὶ τοῦ αἰσχύους. Ἀναγνωρίζει τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τοῦ πατρὸς του·

Τὰς ὠγυγίας κατιδόντες
στυγνὰς Ἀθῆνας, πάντες
ἐνὶ πτόλῃ
ἔ' ἔ' τλάμονες
ἀσπαίρουσι χέρσιν.

Ὁ χορὸς ἐνώνει τοὺς θρήνους τοῦ μετὰ τῶν τοῦ βασιλέως, καὶ οὕτως τελειώνει ἡ μεγαλοπρεπὴς τραγωδία τῆς ὁποίας ἀντικείμενον εἶναι ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τὸ εὐγενέστερον ἴσως αἰσθημα τῆς ἀνθρώπινου ψυχῆς, ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρω.

Αὕτη ἡ τραγωδία τοῦ Αἰσχύλου, κατὰ παρατήρησιν τινα γενομένην τὴν ἐσπέραν τῆς παραστάσεως ὑπὸ τοῦ σοφωτέρου ἀκροατοῦ Κ. Patin (τοῦ ὁποίου αἱ ἐπιτυχεῖς μεταφράσεις τοῦ πατρὸς τῆς τραγωδίας εἶναι πασίγνωστοι) τρεῖς μόνον παρεστάθη' πρῶτον ἐπὶ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ θεάτρου καὶ παρόντος τοῦ συγγραφέως, ὁκτώ ἔτη μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι νίκην· δεύτερον ἐν Συρακούσαις ἐπὶ Ἰέρωνος, τυράννου τῆς Σικελίας, καὶ τρίτον μετὰ τρεῖς καὶ εἴκοσιν αἰῶνας ἐν Αὐρηλία. Αὕτη ἡ τελευταία παράστασις, κατὰ τὴν μαρτυρίαν πάντων, δὲν ὑπῆρξε κατωτέρα τῶν λοιπῶν δύο. Ἐὰν ἡ Αὐρηλία δὲν ἦτο ἐκείνη τὴν ἐσπέραν αἱ Ἀθηναῖοι τοῦ Περικλέους, ἦτο τοῦλάχιστον μετὰ τοῦ ἀρχιερέως αὐτῆς, τοῦ θρυμαστοῦ τοῦ Σοφοκλέους καὶ Πλάτωνος, καὶ τοῦ ὑπερασπιστοῦ τοῦ Εὐριπίδου καὶ Πινδάρου, αἱ Ἀθηναῖοι τῶν λαμπρῶν ἡμερῶν τοῦ Βασιλείου καὶ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζινοῦ, ὅτε νέοι μαθηταὶ ἐξήγουν τὰ ἀριστουργήματα τῶν Ἑλλήνων καὶ προητοιμάζοντο διὰ τῶν ἔργων τούτων καὶ τῶν φιλολογικῶν δαφνῶν εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀποστολῆς καὶ τοὺς θριάμβους τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Ἄδύνατον νὰ περιγράψωμεν τὴν ἐπιτυχίαν μεθ' ἧς οἱ αὐρηλιανοὶ μαθηταὶ παρέστησαν τὰς διαφόρους περιπετείας τοῦ δράματος, τὰς κινήσεις, τὸν τόνον τῆς φωνῆς, τὴν ζωντανὴν ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων.

Ἀπέχομεν τοῦ νὰ ἐπαινώσωμεν ἰδιαίτερος τινὰς τῶν μαθητῶν ὅλοι ἀνεξαιρέτως, ἀπὸ τὴν συμπαθητικὴν ἄτοσσαν μέχρι τοῦ τελευταίου προσώπου τοῦ χοροῦ, ἐδείχθησαν ἄξιοι τῶν ἐπαίνων οὐς ἀπένειμον αὐτοῖς οἱ ἐκ Παρισίων ἐλθόντες ἀρμόδιοι δικασταί.

Ἡ μουσικὴ τοῦ χοροῦ ἦτον αὐτὴ ἐκείνη ἡ ὑπὸ τοῦ Mendelssohn (περιωνύμου μουσικῆτου Γερμανοῦ) συγγραφεῖσα διὰ τὴν ἐν Βερολίῳ παράστασιν τοῦ Οἰδίποδος, ἧτις συναρμολογήσασα ἐπιτυχῶς διὰ τοὺς Πέρσας συνετέλεσεν οὐχὶ ὀλιγώτερον εἰς τὴν ἐντελῆ ἐπιτυχίαν τοῦ ὅλου ἔργου.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

Ε. Α. ΣΚΑΡΑΜΑΓΚΑΣ.

ΑΠΟΔΗΜΗΤΟΥ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ.

(Συνέχ. Ἴδε φυλλῶδ. 297.)

Ἄλλ' ὅπωςδὴποτε, ἀξιοσημείωτος ἐγένετο ἡ πρόοδος μετὰ τῶν ὁμογενῶν κατὰ τὰ δέκα τελευταῖα ἔτη. Καὶ αὐξήσας τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σχολείων (*) καὶ βελτίωσις τῆς καθομιλουμένης καὶ σώματα δοκίμων ἱατρῶν, δικηγόρων καὶ διδασκάλων καὶ ἑξαρσις ἐθνικοῦ φρονήματος, πάντα ταῦτα μαρτυροῦσιν ὅτι παρήλθεν ὁ καιρὸς καθ' ὃν τὸ ἦθος τῶν βασιλέων ἠρμήνευεν, ὡς ἔγραφον ἄλλοτε (**), δουλοφροσύνην καὶ δειλίαν. Συνετέλεσε δὲ εἰς ταῦτα δραστηρίως καὶ ὁ πλούτος, ὅς

«δύναμιν τε πλείστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχει,» διότι καὶ κατὰ τὸ ἀργύριον θαυμασίως ἐπέδωκαν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μόνος τοῦ τύπου ὁ ἔρανος ὑπῆρξεν εὐτελής· διότι τὰ ἐνταῦθα φιλοπονούμενα, καὶ αὐτὰ μικρὰ καὶ εὐάριθμα, στρέφονται ἐξ ἀνάγκης περὶ ἀντικείμενα θρησκευτικὰ, ἔνεκα τῆς ἀνευδότου κατὰ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἐπιβουλῆς. Καὶ ἐξαποστόλων καὶ ἀδελφῶν τοῦ ἐλέους καὶ σχολείων καὶ χρημάτων καὶ ὑποσχέσεων καὶ ἀπειλῶν καὶ κολακειῶν, πάσης καὶ παντοίας ἐνὶ λόγῳ σαγήνης γίνεται ἀυστόλως χρῆσις, ὅπως δελεασθεῖσά τις συνείδησις ὁμολογήσῃ τὰ ἀλλότρια. Ταῦτά τις βλέπων σήμερον ἐξηγεῖ τὴν ἄλλως ἀκατάληπτον γνώμην ἐκείνων, οἵτινες καὶ κατ' αὐτὴν τὴν παραμονὴν τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔλεγον· «κραιττότερον ἐστὶν εἰδέναι ἐν μέσῃ τῇ πόλει φακίολιον βασιλεῦον Τούρκων ἢ καλύπτραν λατινικὴν.»

Ἀλλὰ καὶ ἄλλο ζήτημα διδίδει ἐνίοτε τροφήν εἰς τὰ πιστότερα τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, τὸ τῶν πατριαρχικῶν, ὡς κοινῶς λέγεται. Πρέπει ἢ κατὰ πόσον πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῶσιν οἱ νέοι κανονισμοί; Οἱ κανονισμοὶ οὗτοι συζητηθέντες ὡς γνωστὸν ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ἐπικυρωθέντες δὲ ὑπὸ τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως, ἐγένοντο ἐπὶ σκοπῷ καταλληλοτέρως καὶ εὐπρεπεστέρως διατάξεις τῶν τῆς Ἐκκλησίας εἶναι δὲ πέντε· πρῶτος ὁ περὶ ἐκλογῆς τοῦ Πατριάρχου, δεύτερος ὁ περὶ τῶν προσόντων καὶ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀρχιερέων, τρίτος ὁ περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ἱεράς Συνόδου, τέταρτος ὁ περὶ διαρκούς Μικτοῦ Συμβουλίου καὶ πέμπτος ὁ ἐπί τῶν ἐπιμισθῶν τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν ἄλλων ἀρχιερέων. Διὰ τῶν κανονισμῶν τούτων οὐκ ὀλίγα καινοτο-

(*) Εἰς τὸ τοῦ Σταυροδρομίου σχολεῖον, τὸ ἐπαξίως διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ Σοφοκλέους, ἐκ τῶν τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου, φοιτῶσιν 600 μαθηταί.

(**) Τόμ. Γ'. φυλλῶδ. 57. σελ. 206.

μοῦνται· σπουδαιοτάτη ὅμως πασῶν τῶν καινοτομιῶν ὁμολογεῖται ἡ μετοχὴ τῶν λαϊκῶν εἰς τὰ τῆς ἐκκλησίας τὰ μὴ καθαρῶς θρησκευτικὰ ἢ μετοχὴ δὲ αὕτη φαίνεται ἰσχυρὰ, διότι ἐκ τῶν δώδεκα μελῶν τοῦ ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου τὰ τέσσαρα μόνον εἶναι κληρικοὶ, τὰ δὲ λοιπὰ ὀκτὼ λαϊκοί. Ἐντεῦθεν ἐπόμενον ἦτο νὰ προκύψῃ ἡ συνήθης εἰς τὰ ἀνθρώπινα ἐπίθεσις καὶ ἀντίστασις ὡσάκις πρόκειται νὰ μεταβῇ ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλου χεῖρας ἢ ἐξουσία ἢ καὶ νὰ μερισθῇ. Ὁ μὲν πατριάρχης Ἰωακείμ, ὀξύνους, εὐφραδῆς, ἀρχικός, κόσμιος τὸν βίον καὶ ἀφελῆς τοὺς τρόπους καὶ διὰ τοῦτο ἐπαγωγῆς, παρίσταται ὑπερμαχος τοῦ κράτους ὅπερ ἐχορήγησε τοῖς πατριάρχαις ὁ κατακτητὴς, ἀναγνωρίσας αὐτοὺς ἄλλους ἐθνάρχας. Ὁ δὲ πρόεδρος τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου, ὁ Ἄρτης Σωφρόνιος, ἀνὴρ εὐθαρσῆς, θερμὸς, παρρησιαστικὸς καὶ βέκκης τὸ ἦθος, παλαιῖ, ὁμοψυχοῦντας ἔχων τοὺς πλείονας τῶν συναδέλφων, ὑπὲρ τῶν νέων κανονισμῶν, καὶ διὰ τοῦτο κατέστη δημοφίλητος.

Τῆς δόξης τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς καταργήσεως ἀπρηχαιωμένων καταχρήσεων γενναῖος ἀθλητὴς παρίσταται ἕτερον μέλος τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων, ὁ πολὺς ἐν ἱατροῖς ἢ μᾶλλον ἐν φιλοσόφοις Στέφανος Καραθεοδωρῆς. Καὶ τοι προσβύτης καὶ πολλὰ ὑπὲρ τοῦ γένους καμῶν, οὐχ ἦττον σώζει τὴν δραστηριότητα τῆς πρώτης ἡλικίας, καὶ διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφῆς ἀκάματος ἀγωνίζεται ὑπὲρ τῶν κοινῶν συμφερόντων. Τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ ὁμολογεῖ πᾶσα ἡ Κωνσταντινουπόλις καὶ, πρᾶγμα σπανιότατον ἐπὶ ἀνθρώπου ζῶντος, οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον εὐρον διαφωνοῦντα περὶ τῆς φιλογενείας καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνδρὸς τούτου.

Πρὸς ταύτην δὲ τῇ ἐπιδόσει ὡς ἀξιοσημειωτὸν τινα ἀντίθεσις ἀναφέρω τὴν σύνταξιν καὶ τὴν ὀρθογραφίαν τῶν ἐπιτυμβίων, τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν ἄλλων εἰδοποιήσεων ὅσαι κολλῶνται ἐπὶ τῶν ἐργαστηρίων καὶ τῶν τοίχων. Ἀναγνούς πλείστας ὅσας ἐξ αὐτῶν, οὐδεμίαν ὀρθογραφημένην εὐρον. Ὁ ἱατρὸς Α. Γ. Παπάτης, γνωστὸς τοῖς ἀναγνώσταις τῆς *Παρδώρας* διὰ τὰς περὶ τὰς ἀνατολικὰς γλώσσας μελέτας αὐτοῦ, ἐκδίδει ὅσον οὐπω βιβλίον περὶ τοῦ Γραικικοῦ μὲν νοσοκομείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιγραφόμενον, ἀλλὰ περιεργωτάτας περιέχον εἰδήσεις περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῆς πόλεως ταύτης. Ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ ἀποδεικνύει ὅτι ἐπὶ πολλάς δεκάδας ἐτῶν οὐδὲν ἐπίγραμμα, οὐδένα κώδικα, οὐδὲν κατάστιχον ἐκκλησίας ἢ ἄλλου καταστήματος ἀπλήτητος γεγραμμένον μετὰ τινος ὀρθογραφίας. Ἐκ δὲ τῶν εἰδοποιήσεων ὅσας ἐγὼ ἀνέγνων, δημοσιεύω ἐνταῦθα μίαν μόνον περιεργείας ἔνεκεν.

«Ἀγιὴν ἑξακαθάρσεως με μεγαλοτάτη συγκα-

τέβασην Ἀγορὰ νεότητος διὰ Κυρίους τε καὶ Κυρίας.

» *Ἐκείνοι οἵτινες ἐπιθημοῦν νὰ κάμουν ἀγορὰ, μέλει εὐροῦν ἄπιρα ἐμπορικὰ πράγματα καὶ εἰς μετριοτάτας τμηᾶς.* »

Ἰδὼν πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, γυναικῶν μάλιστα, συμπιεζόμενον παρὰ τὸ ἐργαστήριον ἐφ' οὗ ἦτο κεκολλημένη ἡ εἰδοποίησις, ἠρώτησα τί ἄρα συνέβαινε. — Δὲν διαβάζεις ἐκεῖ; μολὶ ἀπεκρίθη παραγκονίσσας με ὁ ἐρωτηθεὶς, ἀλλ' ἀστειεύμενος βεβαίως· δὲν βλέπεις ὅτι πωλοῦν νεότητα; Ἐλα καὶ σὺ ν' ἀγοράσῃς· ἔχεις ἀνάγκην.

Καὶ ἀναβλέψας πρὸς τὴν τρίγλωσσον εἰδοποίησιν εἶδον ὅτι ἡ ἀγορὰ νεότητος ἐσημαίνεν articles de nouveauté pour hommes et pour dames.

Καὶ οὐ μόνον ἐπιγραφὰς ἀλλὰ καὶ εἰκόνας περιέργους βλέπει τις ἀνά πᾶν βῆμα ἀνεστηλωμένας ἐν Κωνσταντινουπόλει. Περιερχόμενός τινα τῶν ἡμερῶν εἰς τὰ μεσόμυαλα αὐτὰ τοῦ Βυζαντίου ἀπλήτητος σωρὸν Τούρκων τὰ βλέμματα ἐχόντων προσηλωμένα ἐπὶ τοίχον καὶ ἦκουσα θαυμαστικὰ ἐπιφωνήματα ἐξερχόμενα ἐκ τοῦ στόματος πολλῶν. Πλησιάζας δὲ τί εἶδον; Εἶδον τρεῖς μεγάλας χαρτῖνας εἰκόνας παριστανούσας τὴν μὲν Κωνσταντίνον τὸν Παλαιολόγον ἐφιππον, φέροντα τὸ αὐτοκρατορικὸν διάδημα καὶ ξιφῆρη ὀρμώντα κατὰ τουρκικῶν στρατευμάτων· τὴν δὲ τὸν Σκεντέρμπεην ἀνδραγαθοῦντα ἐπίσης κατὰ τῶν ὀθωμανῶν καὶ τὴν τρίτην Ἀλέξανδρον τὸν μέγαν ἀνεγείροντα καὶ αὐτὸν τρόπαια κατὰ τῶν μουσουλμάνων, εἰ καὶ οἱ μουσουλμάνοι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ υἱοῦ τοῦ Φιλίππου ἦσαν ἀνύπαρκοι. Τὸ πρᾶγμα δὲν θά ἦτο βεβαίως παράδοξον, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε λογοκρισία ἀπαγορεύουσα τὴν δι' ἐφημερίδων καὶ βιβλίων διάδοσιν καὶ αὐτῶν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ὡσάκις ταῦτα δὲν μαρτυροῦσιν ὑπὲρ τῆς Τουρκίας. Ἡ ἱστορία παραδείγματος χάριν τοῦ Κ. Τρικουπάκη κατεδικάσθη ἐξ ἀρχῆς εἰς ὑπερορίαν.

Καὶ ὅμως οὐδαμοῦ τῆς Εὐρώπης ἐπικρατεῖ τοσαύτη ἐλευθερία (*) ὅση ἐν Κωνσταντινουπόλει. Καὶ

(*) Ἐπειδὴ πιθανώτατον νὰ γελᾶσσι τινες ἀκούοντες ἐπὶ ἐν Τουρκίᾳ ὑπάρχει ἐλευθερία ὑπὲρ πᾶν ἄλλο μέρος τῆς Εὐρώπης, ἀναγκαῖον φρονῶ νὰ ἐξηγήσω ὅποιαν ἐνόησα πρὸ ἐτῶν καὶ ὅποιαν ἐνοῶ καὶ σήμερον ἐπὶ ταύτην τὴν ἐλευθερίαν. «Πολλάκις καὶ ἦκουσα καὶ ἀνέγνων ὅτι οὐδαμοῦ πνεῖ διαφιλιότερος τῆς ἐλευθερίας ὁ ἀὴρ ὅσον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Πιθανόν, διότι ἕκαστος διδίδει ἰδιαίτερον σημασίαν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν κατὰ τὴν ἰδίαν ὄρεξιν καὶ προαίρεσιν, καὶ τοῦτο ἐνόησον ἄλλοτε ἔτε παίζων ἀνόμαζον ποικίλως αὐτὴν, «ἦχον περιδομοῦντα ὡς σάλπιγγα, κυμβάλου ἀλαλαγμόν, βοὴν κέρατος, σημαίαν κυμαινομένην ἐν θυέλλαις καὶ τρικυμίαις, ἀστραπὴν διαλάμπουσαν ὑπὸ τὸ οὐράνιον τόξον». Ἐὰν ἐλευθερίαν ἐνοῶσι τὴν περὶ τὸ λέγειν καὶ γράφειν ἀκρασίαν, τὴν ἀδράνειαν τοῦ νόμου ἢ τὴν ἀναληγσίαν τῆς κοινῆς γνώμης περὶ τὸ τιμωρεῖν τὴν ὕβριν, τὴν ἀ-

λέγεις και πράττεις, τι θέλεις, αλλά και δικαιοσύνην απονέμεις εις σὲ αὐτὸν και εις τοὺς ἄλλους κατὰ τὴν ὀρεξίν σου. Περιπλανώμενός ποτε κατὰ τὴν συνοικίαν τοῦ Ἁγᾶ Τζαμί εἰδὼν τινα ἀπαιτοῦντα παρ' ἄλλου 140 γρόσια ἢ δρ. 20 ὡς δανεισθεῖσας αὐτῷ παρὸ πολλοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ὑποτιθέμενος ὀφειλέτης ἀντέτεινε λέγων ὅτι οὐδέποτε ἐδανείσθη παρὰ τοῦ αἰτούντος, οὗτος προσεκάλεσε παρόντα ἀστυνομικὸν κλητῆρα νὰ συλλάβῃ και φυλακίσῃ τὸν ἀρνούμενον. Καὶ ὁ κλητῆρ ὑπήκουσεν!

Ἴδου ἐλευθερία συνήθης και παραδεδεγμένη κατὰ τὴν γείτονα ἐπικράτειαν.

Ἄλλ' ἢ περὶ τὰ νομίσματα ἐλευθερία εἶναι πασῶν τῶν ἄλλων ἀστείωτέρα. Ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀνεξέλεγκτον ἐκδοσὶν μυριάδων χαρτονομισμάτων ἐξέλιπον και αὐτὰ τὰ χάλκινα λεπτά, πᾶσα συναλλαγῆ, ἐκ τῶν μικρῶν μάλιστα, κατέστη ἀδύνατος. Ἐπρεπεν ἄρα νὰ ἐπινοηθῇ τρόπος εὐκολίας, διότι ἄλλως οὔτε ἄρτον ἦτο δυνατόν ν' ἀγοράσῃ τις. Ὅ,τι λοιπὸν θὰ ἐθεωρεῖτο ἀλλαγῆ ἄξιον τιμωρίας, ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγένετο ἀδιστακτικῶς δεκτὸν, τούτέστι πάντες οἱ παντοπῶλαι, καφεπῶλαι, καπνοπῶλαι, ξενοδόχοι, διευθυνταὶ ἀτμοπλοίων και ἄλλοι ἀνηγορεύθησαν νομισματοκόποι. Πάντες οὗτοι ἐκδίδουσιν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀνόματι μικρὰ τεμάχια χάρτου, τὰ ὁποῖα ἐπιγράφοντες ἐλληνιστὶ, ἰταλιστὶ και γαλλιστὶ *Kalon, Bono και Bon*, δίδουσιν ἀντὶ χρημάτων και τὰ *Bon, Bono* ἢ *Kala* αὐτὰ, ὅσας δὲν διαβρέυσωσι διὰ τοῦ θυλακίου σου, κυκλοφοροῦσιν ἀκωλύτως παρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν τῆς ἐξουσίας. Ἔννοεῖται δὲ ὅτι ὁ ἐκδότης τῶν χαρτίνων τούτων νομισμάτων κερδαίνει οὐκ ὀλίγα, διότι σπανίως ἐπανέρχονται εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον αὐτοῦ.

Διὰ τὰς μεγάλας ὅμως συναλλαγὰς ἦτοι τὰς τραπεζιτικὰς ἐργασίας ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἐπισκεφθῇ ὁ περίεργος τὸ περιώνυμον *Χαβιρὸχαρον*. Τὸ ξυμπῶν τοῦτο ἐμπορεῖον ἀφιερώθη ἐξ ἀρχῆς, ὡς και ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ φαίνεται, εἰς ἀποθήκην *χαβιρίου* ἄλλ' ὁ ἀειδίμητος χρόνος, ὅστις πάντα μεταβάλλει και ἀνατρέπει, μετεσκεύασεν αὐτὸ ἀπὸ μέλανος εἰς χρυσοῦν ἐνδικίτημα. Ἀπὸ πρωῒας μέχρι ἐσπέρας ἢ

δικίαν, τὴν παρὸς τοὺς νόμους ἀσέβειαν, ὦ! τοιαύτην ἐλευθερίαν εὐρίσκει και εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἐλευθερία ὅμως, ὡς ἐγὼ τοῦλάχιστον φρονῶ, εἶναι οὐ μόνον ἡ δημοσιότης και οἱ συνταγματικοὶ θεσμοὶ (μὴ δὲν εἶχε τοιοῦτους και ὁ Σουλταναῖος), ἀλλὰ και εὐλάβεια παρὸ τὸν νόμον, και ἀγρυπνία διηνεκῆς τῶν πολιτῶν παρὸ τῆς ἐνισχύσεως αὐτοῦ, και ἀπάργησις τῶν ἰδίων συμφερόντων χάριν τῶν δημοσίων, και εὐσυνείδητος ἐκπλήρωσις τοῦ καθήκοντος, ἐξαιρέτως δὲ ἀγανάκτησις, και ἀγανάκτησις διάπυρος κατὰ τῆς παρὸς τὸν ἄλλον ἀδικίας ὡς εἰ γίνετο παρὸς σὲ αὐτόν, και ἀπὸ κοινοῦ εἰρηνικὴ και ἔλλογος σύμπραξις παρὸ τῆς ἀνορθώσεως τῆς ἀδικίας αὐτῆς. » (Ὁρα Πανδ. τόμ. Γ'. σελ. 38.)

στενωχῶρος αὐτοῦ αὐλῆ και τις παρὸ αὐτὴν αἴθουσα κατακλύζονται παρὸ μακρῶν κυμάτων κολλυβιστῶν βραχθαίως εἰσρεόντων, ἐκρεόντων, συμπιεζομένων, χειρονομούντων, παρὸ πάντων δὲ ἀφιέντων βοὴν τοσοῦτα βαρεῖαν και συμμιγῆ, ὡστε ἀείποτε ἠπόρησα πῶς μεταξὺ τοιοῦτου και τοσοῦτου θορύβου συνεννοοῦντο οἱ συναλλαττόμενοι.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ

Μελέτη παρὸ Γιρονδίνων και ἐπὶ τοῦ ἐξῆς συγγράμματος,

Les Girondins, leur vie privée, leur vie publique, leur proscription et leur mort; par J. Guadet, neveu du représentant. 2 vol. in 8. Paris.

Ἐγχειρομένου τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐκατομπεδου, τοῦ καλλιτεχνικωτάτου τούτου τῆς Ἑλληνικῆς εὐφυίας μνημείου, οἱ μεγαλοπράγμονες Ἀθηναῖοι ἔθεντο εἰς διαγωνισμὸν τὰς μετώπας τοῦ Παρθενῶνος. Καὶ διεγωνίσθη μὲν ὁ δημιουργὸς τῶν θεῶν Φειδίας, ἀμφισβητῶν δ' αὐτῷ τῆς νίκης τὴν δάφνην συνηγωνίσθη ὁ Πολυκλείδης· παρέστη τῆς κρίσεως ἡ ἡμέρα και τὸ τῆς νίκης ἄθλον κατεκυρώθη τῷ Πολυκλείτῳ, διότι τὸ ἔργον τούτου ἐκ τοῦ πλησίον θεώμενον ἐκρίθη παρὸ τῶν ἀγωνοδικῶν τελειότερον, ἐνῷ ὁ μέγας τῆς τέχνης διδάσκαλος Φειδίας, ὑπολογίζων τοῦ Παρθενῶνος τὸ ὕψος, παρὸ τὰς φυσικὰς ἐδῶκε τῷ ἔργῳ αὐτοῦ διαστάσεις ὅτε ὅμως ἐν ἀπόπτῳ ἀμφότερα τὰ ἔργα ἐτέθησαν, τὸ μὲν τοῦ Πολυκλείτου γλίσχρον ἐπέφανη και ταπεινόν, τὸ δὲ τοῦ Φειδίου, ἀποβάλλον ὅ,τι σκαῖον ἐκ τοῦ σύνεργου ἐδόκει ἔχειν, κατέστιλθε μεγαλοπρεπέστατον.

Ὅ,τι τῷ μαρμαρίνῳ και ἀψύχῳ τοῦ πρώτου τῶν καλλιτεχνῶν ἔργῳ συνέβη, τοῦτο καθ' ἐκάστην συμβαίνει τοῖς ἐμψύχοις τοῦ ἴψιστου ἔργου. Οἱ μεγάλοι ἄνδρες ἐκ τοῦ πλησίον ὀρώμενοι παριστῶσι τοῖς συγχρόνοις τὰς ὀξείας γωνίας, ὡς αἱ μεγάλαι φύσεις φύσει ἐν τῷ χαρακτῆρι αὐτῶν ἔχουσι γίγαντες τῶν κοινωνιῶν παραγωγίζονται παρὸ τῶν συγχρόνων, τοῦναντίον προτιμωμένων τῶν λείων και παρὸ τὸ τῶν κοινωνιῶν ἀνθρώπων σύνθησις μέγεθος μετρίων φύσεων. Ἄμα ὅμως και οἱ μὲν και οἱ δὲ ἀποχωρήσωσι τῆς σκηνῆς τῶν ἐγκοσμίων, οἱ μὲν μικροὶ ἐκλείψουσι διαπαντός, οἱ δ' ἀληθῶς μεγάλοι ἐν ὄλῃ τῇ ὀρειότητι τοῦ χαρακτῆρος και τῆς ἐξαισίας φύθῃ δὲ ἢ ἐπρόϊκισεν αὐτοῦς ὁ δημιουργὸς τοῦ παντός

πιφκίνονται, και οἱ μεταγενέστεροι θαυμάζουσιν αὐτούς·

« οἱοὶ πέτρωνται, τοὶ δὲ σκαῖαι ἀσσουσι. »

Ὁ φθόνος δὲν τρίζει πλέον τοὺς ἐδόντας, τὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀτελὲς λησμονεῖται, εὐγνώμονες δ' οἱ τούτῳ ἢ ἐκείνῳ τῷ τρόπῳ παρ' αὐτῶν εὐεργετηθέντες, ἀναμνησκονται ὁποῖον ἀγαθῶν αὐτοῖς αἵτιοι ἐγένοντο οἱ τὰ μεγάλα ἐν βίῳ διαδραματίσαντες, οἶνοι δ' ἀμνηστεύοντες αὐτοῦς τῶν ἀτελειῶν αἷ εἶχον τὰς μεγάλας αὐτῶν ἐκθειάζουσιν ἀρετὰς·

On n'aime que la gloire absente,

La mémoire est reconnaissante,

Les yeux sont ingrats et jaloux.

Τοῦτο συνέβη και τοῖς Γιρονδίνουσι.

Ἀλλὰ τίνες οἱ Γιρονδῖνοι οὗτοι;

Ἰπερμεσοῦντος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος και μετὰ ἑκατὸν τριάκοντα χρόνους, κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὁποῖων δύο μόνου βασιλεῖς τῶν γαλλικῶν ἐκράτησαν σκήπτρων, ὁ μὲν ΙΔ' Λουδοβίκος βασιλεύσας ἐβδομήκοντα δύο ἔτη, ὁ δὲ διάδοχος αὐτοῦ δισέγγονός του Λουδοβίκος ΙΕ' πενήκοντα ἑννέα ἔτη, ἀνέβαινε τῆς Γαλλίας τὸν θρόνον ὁ ΙΖ' Λουδοβίκος. Ἐξηκολούθησαν ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οἱ χοροὶ και αἱ διασκεδάσεις τῆς αὐλῆς, οἱ μαγικοὶ τῶν Βερσαλιῶν κήποι ἐκαλλύνοντο παρὸ τῆς παρουσίας βασιλίδος, νέας, ὀρειάς, πνευματώδους, τῆς Μαρίας Ἀντωνιέττης, ἥτις ὡσεὶ δι' ὄλων τῶν πόρων τοῦ σώματος ἐζήτει ὡς ἐφημερος χρυσαλλίς ν' ἀναπνεύσῃ και ἀπολαύσῃ τὴν τρυφὴν, ἥτις ὅ,τι ὁ παρὸν βίος ἔχει τερπνόν· ἀμέριμος συνυπνέεται και κλίσσει τῆς βασιλείας ἢ εὐγένεια, ὁ δὲ κληρὸς, δεσπότης τραχὺς και πανούργος, κατεκοίμιζε τὴν εὐγένειαν, τὰς κοσμικὰς αὐτῆς κλίσεις περιποιούμενος, ἐξεμώραινε δὲ τὰς κατωτέρας τάξεις τοῦ ὄχλου ἀποκοντῶν ἐπὶ τῶν ἐξομολογητηρίων τῆς δουλείας τοῦ λαοῦ τὰς ἀλύσεις. ἵστε ὁ λαὸς τῷ μὲν σώματι ἐδόλουε τῇ εὐγένειᾳ, τῇ δὲ ψυχῇ τῷ κλήρῳ, ὅστις, κατὰ τὴν τοῦ δαλαμβέρτου προσφῶν ἐκφρασίαν, ἦν γυμνή τις σπάθη τὴν λαβὴν αὐτῆς ἐν χερσὶ τοῦ Πάπα ἔχουσα.

Ἀλλὰ μεταξὺ αὐλῆς, κλήρου και ὄχλου ἡγείρετο τάξις τις ἀνθρώπων, ἥτις μὴδὲν οὔσα πολιτικῶς, ἦν τὸ πᾶρ ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐξεζήτει δὲ νὰ γίνῃ τι ἐν τῇ πολιτείᾳ. Ἡ τάξις αὕτη ἡγέτας ἔχουσα τὸν ἀριστοφάνειον σκαπανέα Βολταίρον, τὸν πλατωνικὸν Ρουσσῶ, τὸν ἀριστοτελικὸν Μοντέσκιον, τὸν Δαλαμβέρτον και τὴν συσσωματωμένην σπεῖραν τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν λεγομένων φιλοσόφων, προὔβαινε ἐν ἡσυχίᾳ παρὸ τὸ μέγα τῆς ἀναγεννήσεως ἔργον, δι' ὑπονόμων ὑπορούσσοισα τῆς τυραννίας τὸ ἔδαφος, ἢ δὲ τυραννία, ὡς πάντοτε αὕτη συμβαίνει, ἀμέριμος ἐκοιμάτο, ἐκπληκτος ὅμως ἐξηγέρθη τοῦ ληθάργου τὴν νύκτα τῆς 4 Αὐγούστου 1789, ὅτε

ἐξεβράβη ἢ ὑπόνομος και τὸ ἔργον ἐπεφάνη τέλειον μὲν κατ' οὐσίαν, ἀτελὲς δὲ και δύσμορφον κατ' εἶδος. Τὸ βῆμα τὸ βουλευτικὸν ἐπήχθη, ὁ Μιραβῶ, ἡ εὐγενῆς ἐκείνη ψυχῆ, ἥτις ἐν τῇ νεότητι αὐτῆς παρὸ ἀστέρου πατρὸς πιεζομένη παρὸ πᾶσαν ἄτοπον ἐξέκλινε κλίσιν, κολοσσὸς δὲ τότε τῆς ῥητορείας ἔστι ὡς ἐπὶ τρίποδος Πυθία παρὸ τοῦ πατριωτισμοῦ ἐμφορούμενη και χρησιμοδοτοῦσα τῆς ἐλευθερίας τὰς ῥήτρας. Ἐξήρχετο τῆς σκηνῆς ὁ Μιραβῶ και εἰσηρχοντο ὅπως πρωταγωνιστήσασιν ἐπ' αὐτῆς οὐχὶ κατωτέραι τούτου φύσεις, οἱ ἐν τῷ περιληπτικῷ παρὸ τῆς ἱστορίας ὀνόματι τῶν *Γιρονδίνων* κληθέντες.

Ἔστι δ' ἡ Γιρονδῖνη ὁ παρὰ τὴν Βορδιγάλλον εἰς τὸν ὠκεανὸν ἐκβάλλον ποταμὸς Γαρούμνας, παρὰ τὴν Βορδιγάλλον εἰς Γιρονδῖν μετονομαζόμενος ἢ δὲ Βορδιγάλλον, ἡ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐπισημοτάτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς Γαλλίας, τὸν διασημότερον δικηγορικὸν περιελάμβανε σύλλογον, ὅστις ὡσεὶ ἀμιλλώμενος νὰ φανῇ ἄξιος τοῦ προέδρου τοῦ δικαστηρίου τῆς πόλεως και συμπατριώτου τοῦ Μοντεσκίου, ἐποίησε ἔργον τὰς εὐγενεῖς ἀρχὰς αἷ ὁ μακάριος οὗτος τοῦ πνεύματος τῶν *κόμων* συγγραφεὺς ἐν ἀθανάτοις ὑπετύπωσε σελίσιν.

Ἡ συντάξασα τὸ σύνταγμα τοῦ 1791 συνέλευσις ἐν τῇ πατριωτικῇ αὐτῆς αὐταπαρνήσει, ἄλλοι λέγουσιν ἐνεκα χαμαιζήλου ζηλοτυπίας ὅπως μὴ ἐκλεχθῇ αὐτῆς ὁ Μιραβῶ βουλευτῆς, ἐθεσμοθέτησεν ἵνα μηδεὶς τῶν κατ' αὐτὴν ἀντιπροσώπων δυνηθῇ ἐκλεχθῆναι μέλος τῆς διαδεχόμενης αὐτὴν νομοθετικῆς συνέλευσεως. Λάθος ἀσύγγνωστον! διότι ὁ τεχνίτης ἐξέλιπε και τὸ ἔργον αὐτοῦ παρέδιδεν εἰς χεῖρας ἀπείρους, ἢ ἤττον αὐτοῦ εἰς τοῦ ἔργου τὴν συντήρησιν και κατάρτισιν ἐνδιαφερομένας. Εἰς τὸ λάθος τοῦτο ἀποδίδουσιν οἱ πολιτικοὶ τὸν ἐκτραχηλισμὸν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789· κατὰ τούτους ἂν οἱ συντάξαντες τὸ σύνταγμα τοῦ 1791 παρῆσαν ἐν τῇ Βουλῇ ὅπως και ἐφαρμόσωσιν αὐτὸ, μεγίστη ὑπάρχει πιθανότης ὅτι τὸ 1792 και 1793 δὲν ἤθελον σημαυθῆ ἐν τῇ ἱστορίᾳ διὰ τοῦ σημείου τοῦ αἵματος. Ὁ συγγραφεὺς ὅμως, οὗ τὸ ἔργον ἀναλύομεν, τὴν ἐναντίαν ἔχει γνώμην (Τόμ. Α'. σελ. 408) φρονῶν, ὅτι ὁ τῆς καταστροφῆς λόγος ὑπῆρχεν ἐν αὐτῷ τῷ συντάγματι, διότι ἔθετο ἀντικρὺς ἀλλήλων τὰ δύο φύσει πολέμια στοιχεῖα, τὸν λαόν και τὸν βασιλέα· και κατὰ τοῦτο μὲν ἔχει δίκαιον (α), καθεῖνο ὅμως βέβαιον, ὅτι πολλοὶ τῶν κατὰ τὴν συντακτικὴν τοῦ 1790 συνέλευσιν λαμβάνοντες διὰ τῆς νέας ἐκλογῆς τῶν μέρους εἰς τὴν νομοθετικὴν τοῦ 1791 ἢ αὐτὸ τὸ ἔργον ἤθελον διασώσει, ἢ καὶ ἐπιπτεν ἢ βα-

(α) Ὁρα και τῆς ἡμετέρας παρὸ τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου πραγματείας σελ. 509.

σιλεία δὲν ἤθελεν ἴσως κυλισθῆ ἡ Γαλλία ἐν τῷ εὐγενεστέρῳ τῶν τέκνων τῆς αἱματι· δὲν ἤθελεν ἐξερευθῆ τὸ ὑπερκαχλάσαν ἡφαιστειον τὴν λαύαν τῶν ἐντοσθίων, οὐδὲ τῶν κατοστάτων αὐτοῦ μυχῶν τὰς πυριφλέκτους ὕλας, ἧτοι τῆς ὀχλοκρατίας τὸν ζέοντα βόρβορον, δὲν ἤθελεν ἐκχῦσει καὶ δι' αὐτοῦ κατακαλύψει τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων τὸ κεκαλλιεργημένον, τῶν καὶ διὰ τοῦ θάλαπος τοῦ ἡλίου, καὶ διὰ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ, καὶ διὰ τοῦ μακροῦ χρόνου εἰς ἀνθηροτάτην προαχθέντων κατάστασιν.

Ἄλλ' ἂν τοῦλάχιστον εὐρίσκοντο καθ' ἅπασαν τὴν Γαλλίαν ἄνδρες, οἷοι καὶ ἐπὶ τῶν ὄχθων τῆς Γιρόνδης, ἐσώζετο ἂν ἡ Γαλλία· δυστυχῶς ὅμως μόνοι τῆς Γιρόνδης οἱ ἀντιπρόσωποι, καὶ ὀλίγοι φίλοι οὗς περὶ αὐτοὺς συνήγαγον τῶν Γιρονδίων αἱ ἀρεταί, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῇ προγραφῇ αὐτῶν συγκατέσυρον, ἦσαν ἀνεπαρκεῖς ὅπως ἀποσοθήσῃ τῆς πατρίδος τῶν τὰ δεινὰ ὅ,τι ὅμως ἐν βίῳ αἱ ἀρεταί αὐτῶν δὲν κατῴρωσαν, τοῦτο ἐπέφερον ὁ εὐγενῆς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας θάνατος αὐτῶν, καὶ ὁ ἀχνὸς τοῦ αἱματός των ὑπῆρξε ῥητορικώτερος τοῦ ἀπὸ τοῦ στόματός των τοσάκις ἐκχυθέντος χειμάρρου τῆς εὐφραδείας, ὅπως τοὺς προγράψαντας αὐτοὺς αἰμοχαρεῖς τυράννους καταβρίψῃ εἰς τὸν κόφινον τῆς λαιμητόμου, ἧτις δι' αὐτῶν τοσοῦτους ἀγαθῶν ἀνδρῶν τραχήλους διεμέλισεν.

Ἀντιπρόσωποι τῆς Γιρόνδης, ἐξ ἧς καὶ τ' ὄνομα Γιρονδῖνοι ἔλαβον, ἐξελέχθησαν διὰ τὴν νομοθετικὴν τοῦ 1791 συνέλευσιν ὁ Βεργιώ, ὁ Γουαδὲ, ὁ Γιανσονῆτ, ὁ Βαρῆνν, ὁ Λαφὸν-Λαδεβάτ, ὁ Ζαί, ὁ Ζιουρνού Αὐβέρτ, ὁ Γρανζνῆβ, ὁ Σῆρς, ὁ Λακὸμβ, ὁ Λυκὸς καὶ ὁ Σερβιέρ. Τοῦ δευτέρου τῶν κατονομασθέντων ἀδελφιδουῶς εἶναι ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς, ὅν οὐ μόνον εὐσεβεῖας πρὸς τὴν μνήμην ἐνδόξου συγγενοῦς καθῆκον ἐκίνησε πρὸς τὴν συγγραφήν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος τῆς Γιρόνδης ἡ δόξα, καὶ ἱστορικῶ φρόνημα, διότι περὶ τῶν Γιρονδίων πολλὰ δὴ ἐγράφησαν ἀλλ' ὑπὸ τῶν μὲν ἐν ἐπεισοδίῳ, ὡς ὑπὸ τῶν τῆς ὄλης γαλλικῆς ἐπαναστάσεως συγγραφέων Θιέρς καὶ Μιγνῆτ, ὑπὸ τῶν δὲ ἐπὶ τὸ μυθιστορικώτερον, καὶ τυχαίῳ, οἷον εἰς ἐπαγωγῆς τίτλω, τῷ ὀνόματι χρησαμένων τῶν Γιρονδίων χρηματισμοῦ χάριν, ὑπ' ἄλλων δὲ καταβοῆς ἕνεκα κατὰ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ τέλος ὑπὸ ἄλλων ὅπως δι-καιοθῶσιν οἱ διώκται αὐτῶν Ῥοβεσπιέρους καὶ ἡ αἰμοχαρῆς τούτου χορεία. Ἔσπε ἀληθῆ καὶ ἀμερόληπτον περὶ Γιρονδίων, ἀκριβῆ δὲ συνάμα μονογραφίαν, ἐδώρησατο τοῖς φιλιστορσιν ὁ ἀνὰ χεῖρας συγγραφεὺς, ἡμεῖς δ' ἀποδιδόμενοι εἰς τὴν περὶ τοῦ βιβλίου τούτου κρίσιν συγγνωστοὶ ἐσόμεθα ἂν καὶ ἐν γένει περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν αἰτίων τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως κρίνωμεν, καθόσον ἡ ἐπαναστάσις αὕτη

ἐστὶν οὐσιώδης τις καὶ κύριος σταθμὸς τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, ἢ μάλλον εἰπεῖν, ἐστὶν αὕτη ἡ μήτηρ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, αὕτη ἐστὶν ἡ ἀφετηρία, ἀφ' ἧς ἕκαστον τῶν νεωτέρων ἐθνῶν τὸν βίον αὐτοῦ σταδιοδρομεῖ, ἐστὶ τέλος δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἡ ἐποχὴ, ἀφ' ἧς ἀνευῆσαμεν τοῦ ζυγοῦ, καὶ τὰ κακὰ αὐτοῦ ἠσθάνθημεν, καὶ πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσιν ἡμῶν ἐμελετήσαμεν, καὶ διὰ τὰς ἀρχὰς ἃς ἐκήρυξε προσηγήκαμεν πρωτομάρτυρα τὸν Φεραῖον Ῥήγαν.

Αἱ ἐπαναστάσεις τοὺς μεγάλους ἀναδεικνύουσιν ἄνδρας, οὐδενὸς ὅμως ἀνδρὸς ἔργον ὑπῆρξε τίς ποτ' ἐπαναστάσις. Ἔστω δ' ἡ ἀρχὴ αὕτη εἰς ἀπόδειξιν ὅτι μόνον τὰ ἔθνη εἰσὶ μεγάλα, μόνον δ' αὐτὰ τὰς ἰδίας δημιουργοῦσι τύχας, εἰ δὲ ταύτας ἐπιτήδειός τις εἰς χεῖρας αὐτοῦ λάβῃ, οὗτος ἢ μέγας γίνεταί, τὸ ἔθνος πρὸς τὸν τῆς ἐπαναστάσεως του σκοπὸν κατευθύνων, ἢ κατὰ σκοπέλων ἑαυτὸν συντρίβει, ἂν τὸ ἔθνος μέγα καὶ νοῆμον καθ' ἑαυτὸ παραιτήσῃ αὐτὸν, ἢ τέλος μωρὸν ἔθνος μωρῶ παραδοθὲν δυνάστη συναπόλλυται, ἀλλ' ἡ τελευταία αὕτη τύχη οὐδέποτε συμβαίνει τοῖς ἔθνεσιν, ἅτινα τὴν ἰδίαν αὐτῶν κατεργάσθησαν καὶ ἐπιμελοῦνται ἐπαναστάσιν. Παραδείγματ' ἄπειρα παρέχει ἡμῖν ἡ ἱστορία, ὀλίγων δὲ τῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις μνεῖαν ποιησόμεθα· ὁ Βίκτωρ Ἑμμανουήλ, ὡς πρότερον ὁ ἐξ Ὁράγγης Γουλιέλμος, τὸν βροῦν τῆς ἰταλικῆς ἐπαναστάσεως ἀκολουθήσας καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἰταλικοῦ ἔθνους τεθείς, ἐν εὐθέτω αὐτὸ λιμένι, τὸ τῆς ἐντελοῦς ἀτοκαταστάσεως του ἄγει αὐτό· τοῦναντίον δ' ὁ Ἰσ' Λουδοβίκος, καὶ μετ' αὐτὸν δις ὁ Ναπολέων, καὶ μετ' αὐτὸν Λουδοβίκος ὁ Φίλιππος, ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐφ' οὗ ἤρχον ἐγκατελείφθησαν καὶ μικροὶ ἐκ μεγάλων ἀπεδείχθησαν, ἅμα τοῦ ἔθνους ἡ ἀγάπη παρήτησεν αὐτούς. Τῆς δὲ τρίτης περιπτώσεως τίς ἡ ἀνάγκη νὰ ζητῶμεν παραδείγματα; ὅπου ἂν στρέψῃ τις τὸ βλέμμα καθορᾷ αὐτά.

Αἱ δ' ἐπαναστάσεις κατ' Ἀριστοτέλην οὐ περὶ μικρῶν, ἀλλ' ἐκ μικρῶν γίγνονται· ἧτοι διὰ χρόνου μακροῦ ἐγκυμονοῦνται, προάγονται, καταλαμβάνουσι διὰ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν τὸ πνεῦμα τοῦ ἔθνους, μικρά δὲ τίς αἰτία, οἷα τις θρυαλλίς, τὸ πῦρ διαδίδωσι, καὶ ἡ ἐκρηξίς λαμβάνει χώραν. Οὕτως ὁ τοῦ χερτοσήμου φόρος εἰς στάσιν ἐγείρει τὴν Βοστώνην, καὶ ἡ στάσις εἰς ἐπαναστάσιν τῶν ἀμερικανῶν ἀποικιῶν κατὰ τῆς Ἀγγλίας μεταβάλλεται, καὶ αἱ ὁμόσπονδοι πολιτεῖαι ἐλευθεροῦνται· οὕτω δ' ἔλλειψιν ἀλεύρων στασιάζουσι τὸ 1788 οἱ Παρίσιοι, καὶ ἡ στάσις αὕτη ἐν ἀκαρεῖ μεταμορφοῦται εἰς τὴν κολοσσιαίαν ἐπαναστάσιν τῆς Γαλλίας, ἧτις τὸ ἕδαφος τῆς οἰκουμένης ἠροτρίωσε, καὶ τὴν φάσιν τοῦ κόσμου μετέβαλε.

Τὸ σύνταγμα τοῦ 1791 μέγα μὲν ἀφείλε τῆς ἐξουσίας τοῦ Βασιλέως μέρος, ἀφῆκεν ὅμως αὐτῷ τοσαύτην ἐτι, ὥστε εἰ ἐγίνωσκε καλὴν ποιήσασθαι αὐ-

τῆς χρῆσιν ἤθελε δοξασθῆ· δυσκόλως ὅμως ὁ ἀπόλυτος χρηματίας μονάρχης παραιτεῖται τῆς ἐξουσίας, καὶ δὲ πρὸς τοῦτ ἐκδικασθῆ βυρσοδομεῖ ὅμως τὴν ἀνάγκησιν αὐτῆς, καὶ τότε δὴ ἄγριον ἐξεγείρεται κατ' αὐτοῦ τὸ περὶ τὰ ἑαυτοῦ πολιτιμότητα κτεπιβουλεῦθὲν ἔθνος. Τοῦτο συνέβη τῷ Ἰσ' Λουδοβίκῳ ἀγνοοῦντι ὅτι ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς ἐλευθερίας μετὰ τῆς εὐτάκτου ἐξουσίας παράγεται τὸ κοινωνικὸν εὐδαιμόνημα, καὶ ὅτι ἐξουσία ἄνευ ἐλευθερίας ἐστὶν αὐτόχροημα ὁ δεσποτισμὸς, ἐλευθερία δ' ἄνευ εὐκόσμου ἐξουσίας αὕτη ἑαυτὴν καταστρέφει. Ὁ ἀγαθός, ἀλλ' ἀδυνάτου χαρακτήρος, ἡγεμὼν οὗτος, παραιτηθεὶς ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν, ἐθήρευεν ἐν σκότει τὸ οὐχόμενον τοῦ δεσποτισμοῦ φάσμα, τοῦτο δ' ἀκολουθῶν ἀνεχώρει κρύφα ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων ὅπως μεταβῆ παρὰ τοῖς πέραν τοῦ Ῥήνου φυγάσι καὶ τεθῆ ἐπὶ κεφαλῆς ξένων ὄπλων ἵνα δι' αὐτῶν κατέλθῃ ἐπὶ τὴν Γαλλίαν δεσπότης ἀπηνῆς καὶ καταστρέψῃ τὸ πολιτεύμα εἰς οὗ τὴν ἀκριβῆ τήρησιν ὠρίσθη.

Ἰδοὺ τίς ὁ πρῶτος πάντα τὰ κακὰ ἐπὶ τῆς Γαλλίας προκαλέσας. Ὁ βασιλεὺς συλληφθεὶς φεύγων ἀπέβαλεν ὅ,τι περιβάλλει πᾶσαν ἐξουσίαν, ἧτοι τὸν σεβασμὸν, δι' οὗ καὶ μόνου καθίσταται ἰσχυρά. Εἰσῆγετο ὁ φυγὰς βασιλεὺς ἐν Παρισίοις, ἐν μέσῳ φοβεραῶς σιωπῆς τοῦ λαοῦ, διότι εἶχε τοιχοκολληθῆ ἡ ἐξῆς διακήρυξις « ὁ εὐφημῆσων τὸν Βασιλέα δαρήσεται, » ὁ δ' ὕβρις αὐτὸν ἀπαγχονισθήσεται » (Α'. 43) αἱ κεφαλαὶ κατὰ τὴν διάβασιν αὐτοῦ δὲν ἀπεκαλύπτοντο, οὐδεὶς ὕβρισεν, ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς εὐφήμησεν· ἀπ' ἐκείνης ὅμως τῆς στιγμῆς αἱ καρδίαι μετεβάλλοντο, καὶ μάλιστα ἀφοῦ τρεῖς ἄνθρωποι, ἄξια τοῦ Σατανᾶ τέκνα, ἀνεκύκων, ὡς ἀληθεῖς τοῦ ἄδου δαίμονες, τὸν κατώτατον ὄχλον ἐν ταῖς ὀμηγύρεσιν ἐνθα συνήρχετο οὗτος. Ἰνομάσκαμεν τὸν Ῥοβεσπιέρου, τὸν Δαντῶνα καὶ τὸν Μαράτ· φύσεως διαφόρου, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν κλίσεων καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν τείνοντες σκοπὸν, ἢ τριάς αὕτη αὕτη ἑαυτὴν συνεπλήρου· ὕπουλος ὁ πρῶτος, ἀπαθῶς πρὸς τὸ τέρμα ἀπεσκόπει, εἰς ἄκρον μνησικακος καὶ φιλέκδικος, αὐστηρὸς δὲ τὰ ἦθη, δυνάμενος ὅμως νὰ ἐρῆ ὅπου ἐβούλετο φθάσῃ, τὸ πᾶν ἐν γένει γινόμενος ὅπως τὴν ἀκόρεστον αὐτοῦ φιλοδοξίαν κορέσῃ, οὐδέποτε ὑπὸ γενναίου τινὸς κατελήφθη αἰσθημάτων, ἦν οἷον εἰ ἀντίθετος τοῦ δευτέρου χαρακτήρ, ὅστις ὀρηκτικὸς, ἰσχυρόφωνος, βέκτης μέχρι κακουργήματος, διεφθαρμένος τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, συνεκινεῖτο πολλάκις, καὶ εἰ μὴ τις ἐγίνωσκεν αὐτὸν ὅτι ἦν ὁ Δαντῶν, ἤθελε τὸν νομίζει ἐν ἀρετῇ ἐνασμενιζόμενον. Ἀμφότεροι δ' ὀδῶν διαφόρων ἐκυρίεον τοῦ πλήθους. Παρ' αὐτοῖς δὲ τρίτος ἦν ὁ Μαράτ, εἰδεχθῆς τὴν ὕψιν, μισητὸς πρὸς ἀμφοτέρους ἐκείνους, ἀλλὰ χρήσιμος αὐτοῖς· τὰ μάλιστα, ἠξιοῦτο τῶν περιποιήσεων αὐτῶν ἕνεκα τῆς ὑπὲρ αὐ-

τοὺς ἐπὶ τοῦ ὄχλου ἐπιβροῆς του. Ἐριννύς τις τοῦ ἄδου φύσει, κατεκλήλει τὰ ὄτα τοῦ ὄχλου διὰ τῆς μυσαρᾶς ῥητορείας του. Ἰδοὺ οἱ ἄνθρωποι οἵτινες συνεδαύλιζον τοῦ ὄχλου τὰ πάθη κατὰ τοῦ βασιλέως, τοῦ βασιλέως ἐφ' οὗ δυστυχῶς οὔτε τοῦ Πετιῶνος ἡ φωνὴ, οὔτε τοῦ Λαφάυέτου αἱ εἰλικρινεῖς συμβουλαί, οὔτε τοῦ Ματθαίου Μοντμορενσύ καὶ τοῦ Παστορέτ, καὶ τοῦ Βωβλᾶν καὶ τῶν ἄλλων φίλων τῆς μοναρχίας αἱ προτροπαί, οὐδόπως κατίσχυον πρὸς ἐξουδετέρωσιν τοῦ ἐκ Κοβλεντίας μυστικῶς καθ' ἐκάστην διαβίβαζομένου πρὸς αὐτὸν δηλητηρίου.

Τὸ κακὸν ἦν ἱκανῶς προκεχωρημένον, ὡς παρατηρεῖ ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς (Α'. 111), ὅτ' ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς ἐπεφάνησαν οἱ βουλευταὶ τῆς Γιρόνδης· καὶ ἂν ἤθελον, δὲν ἤθελον δυνήθῃ ν' ἀναχατίσωσι τὴν πτώσιν τῆς βασιλείας, καὶ μάλιστα ἀφοῦ αἱ ἀλλεπάλληλοι ἀποτυχία οὐδόπως ἐσυνέτιζον αὐτήν. Ἀλλὰ καὶ ποῖαν βασιλείαν νὰ σώσωσι; τὴν ἐκ τοῦ θεοῦ δικαίου παράγουσαν τὰ δίκαιά της, ἢ τὴν ἐκ τῆς ἰδίας ἰσχύος, ἧτοι τῆς τοῦ ἰσχυροτέρου βίας, ἢ τέλος τῆς ἐκ τῆς μετὰ τοῦ ἔθνους συμβάσεως; Τὴν πρῶτην κατέστρεψαν αἱ ὑγιέστεραι περὶ πολιτειῶν ἀρχαί, ἀποδείξασαι αὐτὴν ἀσυμβίβαστον πρὸς τὸ μόνον ὀρθὸν δόγμα τῆς κυριαρχίας τοῦ ἔθνους· τοῦ ἰσχυροτέρου τὴν δύναμιν καὶ βίαν δὲν εἶχεν αὕτη δ' ἑαυτὴν διεζέυξεν ἀπὸ τοῦ ἔθνους, καὶ κατεπάτησε πρῶτη σύνταγμα ἐξ οὗ μόνου ἠρύετο τοῦ λοιποῦ τὴν ὑπαρξίν της. Οἱ Γιρονδῖνοι λοιπὸν μὴ δυνάμενοι νὰ σώσωσι πλέον τὴν βασιλείαν, ἐπεδόθησαν, λίαν καλῶς ποιῶντες, ὅλας δυνάμεις ὅπως σώσωσι τὸ ἔθνος καὶ μὴ ἀφήσωσιν αὐτὸ, ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν διασπόμενον, νὰ ἴδῃ καταδιηρημένον τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις, ὡν πλήρη εἶχε τὴν ἀνάγκη κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν. Οἱ Γιρονδῖνοι λοιπὸν ἦλθον ἐκ Βορδιγάλης βασιλόφρονες καὶ ἐγένοντο ἐν Παρισίοις δημοκράται, οὐχὶ ὅμως αὐτοῖ, ἀλλ' ἡ βασιλεία ἔπτειεν. Ἄλλως τε τί ἠδύναντο δέκα ἄνδρες ἐν 745 Βουλευταῖς; εἰ περ ἐξεδήλουν κατὰ τῶν λοιπῶν συμβουλευτῶν καὶ τοῦ ἔθνους ὅλου φρονήματα βασιλοφρόνων, τάχιον μὲν ἤθελον πέσει θύματα τῆς ὀχλοκρατίας, ἧκιστα δ' ἤθελον ὑπηρετήσῃ τῇ ἐλευθερίᾳ, καὶ ἤθελον καταλίπει μνήμην οὐχὶ ἐνδόξων τῆς ἐλευθερίας προμάχων, ἀλλὰ μωρῶν τῆς βασιλείας Δονικιώτων καὶ ἄξιων νὰ συγκαταριθμηθῶσι πρὸς τοὺς ὑπερβῆνιους εὐγενεῖς φυγάδας, καὶ τοὺς παντοειδεῖς τῆς παπικῆς πίστεως φράτορας, τοὺς ὑποκινούντας τοὺς ξένους ἡγεμόνας εἰς ὑποδούλωσιν τῆς πατρίδος των· τὰς δὲ μηχανορραφίας ταύτας ἐν ἀληθῶς θαυμασίᾳ ἀπλότητι καὶ ἀβελτηρίᾳ διηγεῖται εἰς τῶν πρώων Ἰπουργῶν τοῦ Ἰσ' Λουδοβίκου, ὁ Βερτράνδ δὲ Μολβίλλ (Α'. 123—125).

Ἄλλ' οὐχ ἦττον παντὶ σθένει ἀπεδύθησαν οἱ Γι-

ρονδίνου εις σωτηρίαν του συντάγματος του 1791, και διότι τοιαύτην είχαν εντολήν και προς τουτο εξελέχθησαν, και διότι εν μέσω της πανταχόσε εισπιπτούσης θύελλης, της επκαπελούσης την καταστροφην των ὄλων, ην τὸ μόνον σημείον, ὁ μόνος οὕτως εἰπεῖν λιμὴν, ὅπου ἡ φρόνησις συνεβούλευε τοὺς χειμαζομένους νὰ καταφύγῃσιν. Ὁ ἀγὼν ὑπῆρξεν εὐγενής, εἰ δ' ἀπέτυχον οὐχ ἥττον εἰσιν ἄξιοι τοῦ τῶν ἐπερχομένων γενεῶν θυκαμασμοῦ, διότι ὑπῆρέτησαν εὐθαρσῶς τῇ ἐλευθερίᾳ, και ἔδειξαν ὅτι, εἰ περ αἱ συμβουλαι αὐτῶν εἰσηκούοντο, πολλῶν δεινῶν ἤθελεν ἀπαλλαγῆ ἡ Γαλλία.

Τὴν 25 Ὀκτωβρίου 1791 ὁ Βεργινὸς ἀνέβη κατὰ πρῶτον τὸ βουλευτικὸν βῆμα και ἀμέσως ἀνεδείχθη ὁ πρῶτος τῆς Συνελεύσεως ῥήτωρ. Προκείμενον τῆς συζητήσεως ἦτο ὅποια μέτρα ἐπρεπε νὰ λάβῃ ἡ Γαλλία κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἐκείνων τέκνων της, ἄτινα μὴ ἀνεχόμενα τὴν ἰσότητά εἰς ἤν ἔφεραν αὐτοὺς ἡ αἰμυνηστος τῆς 4 Αὐγούστου 1789 νῦξ πρὸς τοὺς λοιποὺς ὁμογενεῖς αὐτῶν, ἔστησαν ἐν Κοβλεντία πέραν τοῦ Ῥήνου τὸ κατὰ τοῦ Συντάγματος τῆς πατρίδος των στρατόπεδον, και τῶν ξένων τυράννων ἐπεκαλοῦντο τὴν συνδρομήν, ὅπως παλινόρθωτον καταστήσῃσιν ἐν Γαλλίᾳ τὴν τυραννίαν. Μεθ' ὀπόσου πατριωτισμοῦ και πολιτικῆς συνάμα περινοίας ἀνέλυσε τὸ ζήτημα ὁ Βεργινὸς και ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ πατρίς δύναται προσκαλοῦσα τὰ τέκνα της εἰς τὸν ὀφειλόμενον πρὸς τοὺς νόμους αὐτῆς σεβασμὸν ν' ἀποκηρύξῃ τοὺς ἀπειθοῦντας μητραλοίας. Μεθ' ὀποίου ἐπιτορείας ὕψους ἠπέλησε τοὺς ξένους ἡγεμόνας ὅτι, ἂν σταίλωσι τοὺς στρατοὺς των ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐλευθερίας πυρὸς θερμινομένης Γαλλίας, ἤθελον ἰδεῖ τὴν ἡμέραν τῆς μάχης, ἀντὶ δύο στρατῶν πολεμίων, ἕνα λαὸν ἐξ ἔθνων διαφόρων μὲν, ἀδελφῶν δ' ἐν ἐλευθερίᾳ. Μεθ' ὀποίας εὐστοχίας ἐπεκαλέσθη εἰς μαρτυρίαν τὴν ἀθάνατον ἡμῶν ἱστορίαν ἀναμνήσας ὅτι ὀλίγα ἑκατοστύες ἑλλήνων ἑκατοντάδων μυριάδας Περσῶν ἐνίκησαν. Ὀποίας δὲ σφῆς συμβουλῆς ἔδωκε τῷ βασιλεὶ Λουδοβίκῳ ν' ἀποκηρύξῃ τὰ ἐν ὀνόματι αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν του και τῶν λοιπῶν φυγάδων διενεργούμενα, ν' ἀσπασθῇ δὲ τὸ Σύνταγμα εἰς ὀφθαλμὸν, και ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ λαοῦ του και τῆς συνειδήσεώς του τῇ εἰρήνῃ νὰ εὕρῃ τὸ ἀληθῶς ἀγαθόν, τὸ ἀληθῶς μέγα ἐνὸς βασιλέως κόσμημα, τὸ νὰ γίνῃ ὁ πρῶτος τοῦ ἔθνους ἐφ' οὐ ἄρχει πολίτης.

Ἀλλ' ἡ ἀπόνοια ὤθει τὸν Βασιλέα εἰς τὸν ὀλευθρόν του ἐκδόσεως τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τὸ ἐξῆς ψήφισμα πρὸς τὸν ἀδελφόν του Βασιλέως (τὸν μετὰ ταῦτα Λουδοβίκον ΙΗ')

« Λουδοβίκε-Ἰωσήφ-Στατισίας-Ξαβέριε Πρίγκηψ » Γάλλε' ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις προσκαλεῖ ὑμᾶς δυνάμει τοῦ Γαλλικοῦ Συντάγματος, τίτλ. Γ', κεφ. β',

» τμήμ. γ', ἀρθρ. 2, ὅπως ἐντὸς δύο μηνῶν ἀπὸ σήμερον ἐπανακάμψῃτε ἐν τῷ βασιλείῳ· ἄλλως δὲ μετὰ τὴν ἐκπνευσιν τῆς προθεσμίας ταύτης θέλετε ἀπολέσει τὸ ἐπίδοξον δικαίωμα ὑμῶν πρὸς τὴν Ἀντιβασιλείαν. »

Ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως παρωδῶν τὸ ψήφισμα τοῦτο ἀνταπήντησε διὰ τῆς ἐξῆς προκηρύξεως

« Ἄνθρωποι τῆς Γαλλικῆς Συνελεύσεως τῆς αὐτονομαζομένης Ἐθνικῆς· ὁ ὀρθὸς λόγος προσκαλεῖ ὑμᾶς δυνάμει τοῦ τίτλ. Α', κεφαλ. α', τμήμ. α', ἀρθρ. 1 τῶν ἀπαρραγράπτων νόμων τοῦ κοινοῦ νοῦς, νὰ ἐπιστρέψῃτε εἰς ἑαυτοὺς ἐντὸς δύο ἀπὸ σήμερον μηνῶν, ἄλλως δὲ μετὰ τὴν ἐκπνευσιν τῆς προθεσμίας ταύτης θέλετε εἰκασθῇ παραιτηθέντες τοῦ δικαιώματός σας τοῦ νὰ λογιζῆσθε ὄντα λογικὰ, και θέλετε θεωρηθῇ ὡς λυσσῶντες παράφρονες, ἄξιοι διὰ τὰ φρενοκομεῖα. »

Ἐκ τῶν δύο τούτων δειγμάτων ἑκαστος ἂς κρίνῃ ὀποίους ὠδήγει ἡ ἐλευθερία και ἡ σύνεσις εἰς τὰς σκέψεις και πράξεις αὐτῶν, ὀποίους δ' ἔλαβεν ἡ μοῖρα ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν αὐτῆς ἐξουσίαν.

Ὀμοίαι τῇ τῶν φυγάδων ἦν ἡ διάλεκτος τῶν ὑπουργῶν τοῦ Βασιλέως· ἄλλα τί ἠδύνατό τις νὰ περιμείνῃ παρ' ἀνθρώπων οἱοι ὁ Δυπὸντ Δυτέρτρ, ὁ Βερτράνδ δὲ Μολβίλλ και οἱ λοιποὶ τοῦ στέμματος σύμβουλοι; ἦσαν οὗτοι οἱ ἄνθρωποι τῶν τότε καιριῶν περιστάσεων; ἦσαν οὗτοι μετὰ τοῦ ἀληθῶς κακοῦ δαίμονος τῆς βασιλείας, τῆς συζύγου τοῦ Βασιλέως Μαρίας Ἀντωνιέττης τῆς ἀλαζόνος, πεισματῶδους και κούφης ταύτης γυναικός, οἱ κατάλληλοι πρὸς τοὺς καιροὺς σύμβουλοι τοῦ στέμματος; (Α', 184 και ἐπ.). ἦσαν οὗτοι οἵτινες μετὰ τοῦ μυστικοῦ και ἄνευ πολιτικῆς τινος ἐννόμου ὑπάρξεως ἀνακτοβουλίου συνησπισμένοι, οἱ ἱκανοὶ νὰ πηδαλιουχῆσιν και διασώσῃσι τὸ κλυδωνιζόμενον τῆς βασιλείας σκάφος; ἦσαν οὗτοι μετὰ τῶν αὐλικῶν και τοῦ κλήρου, οἵτινες ἦσαν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ πεπτωκότος συστήματος, οἱ ἀξιωμαχοὶ ἀθηλαὶ ὅπως ἀγωνισθῶσι πρὸς τοὺς γίγαντας τῆς ἔθνικῆς Συνελεύσεως, οἵτινες ἐξεπροσώπων τὰς ὕγιεις τοῦ νέου πολιτισμοῦ ἀρχὰς και ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν πύθων και τῶν εὐχῶν εἰκοσιπέντε ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων;

Ἐβιάσθη ὁ βασιλεὺς ν' ἀλλάξῃ τὸ ὑπουργεῖον αὐτοῦ και νὰ παραδώσῃ τὰς ἡνίας τοῦ κράτους εἰς ἄνδρας μεζζονος ἱκανότητος και πατριώτας· ἄλλα διορίσας τὸν Δυμουριέξ, τὸν Ρολάνδ, τὸν Σ. Κλαβιέρ, τὸν Δυραντῶν, και αὐτὸς και ἡ σύζυγός του, και σύμπασα ἡ αὐλή των κατὰ πρόσωπον ἐξέφρασσαν τὴν ἀποστροφὴν των πρὸς τοὺς νέους ὑπουργοὺς (Α', 182—186), μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς τρεῖς, τὸν Ρολάνδ, Κλαβιέρ και Σερβάν, οἵτινες εἶχον φιλι-

κὰς πρὸς τοὺς Γιρονδίνους σχέσεις, και ἐπειδὴ ἦσαν οἱ ἐν τῷ Συμβουλίῳ μᾶλλον διαπρέποντες ἐκ τούτων και τὸ ὄλον ὑπουργεῖον κατωνομάσθη ὑπουργεῖον τῶν Γιρονδίνων.

Και ὅμως οἱ ὑπουργοὶ οὗτοι, πόσον δὲ δύσκολος ἦν ἡ ἐκλογὴ ὑπουργῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν γινώσκουσιν οἱ γνωρίζοντες τὸ τότε πολίτευμα τῆς Γαλλίας, καθ' ὃ ἀπεκλείοντο τοῦ ὑπουργεῖου ἐπὶ δύο ἔτη πάντες οἱ δικτελέσαντες μέλη τῆς συντακτικῆς Συνελεύσεως, ἀπηγορεύετο δὲ πᾶσα ἄλλη δημοσία ὑπηρεσία τοῖς μέλεσιν αὐτῆς, και ὅμως, λέγομεν, οἱ ὑπουργοὶ οὗτοι, οἱ μετὰ τοσούτου κόπου εὑρεθέντες, ἦσαν ἄνδρες ἱκανώτατοι και πατριωτικώτατοι· παρ' αὐτοῖς δ' ὡςτις ἀληθῶς νόμφη ἔγχειρία ἦν ἡ γενναίωφρων τοῦ Ρολάνδ σύζυγος, ἡ εὐγενής ἐκείνη φύσις, ἡ ὑψηλόφρων ἐκείνη καρδιά ἡ ἀγαθὴ ἐκείνη μήτηρ, ἧτις πρὸς πᾶσας τὰς οἰκιακὰς αὐτῆς ἀρετὰς ἦνονε πνεῦμα ἐξοχον και παιδείαν σπανίαν· παρασκευάζουσα αὐτὴ τὰς πολιτικὰς ἐργασίας, συνεμερίζετο και τὰς ἐκ τῆς θέσεως τοῦ συζύγου της μερίμνας. Ἡ Κυρία Ρολάνδ εὐτυχῶς ἀφῆκεν ἡμῖν τ' ἀπομνημονεύματα αὐτῆς, ἃ ἐν τῇ φυλακῇ της, τὸν ἔσχατον διατρέχουσα κίνδυνον, ἤρξατο συγγράφειν, και εἰς θάνατον καταδικασθεῖσα ἐξηκολούθησε, μετ' ἄκρας τῆς ἀληθῶς σωκρατικῆς αὐτῆς ψυχῆς γαλήνης, γράφουσα, ἐν αὐτοῖς δ' ἀπαστρέπτει τὸ κάλλος τῆς γενναίας ταύτης φύσεως. Ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς γράφων τῶν Γιρονδίνων τὴν ἱστορίαν δὲν ἠδύνατο νὰ παραλείψῃ τὸν ὄρατον χαρακτήρα τῆς Κυρίας Ρολάνδ, τῆς ὀποίας αἱ τύχαι ἐκ κλίσεως μετὰ τῶν Γιρονδίνων ταυτισθεῖσαι ἐπρεπε και ταῖς ἐκείνων νὰ συγκραταστραφῶσι τύχαι. Ἀντιγράφων τινὰς τῶν συγκινητικωτάτων σελίδων τῶν ἀπομνημονευμάτων τῆς ἡρωίδος ταύτης ἔδωκεν ἡμῖν πλήρη τὴν εἰκόνα της, διότι ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ αὐτοῦ ἐναργέστατα παντὸς ἀνθρώπου ἡ ψυχὴ εἰκονίζεται.

Ἄς ἐπανεέλθωμεν εἰς τὸν Βασιλέα· δυσχεραίνων ἔφερον οὗτος τὸ νέον Ἰπουργεῖον, ὅθεν τὴν μὲν τῆς συνήθους ὑπηρεσίας ἐργασίαν ἐκτιθέμενος τοῦ Ἰπουργοῦ, διήρχειτο ὁ βασιλεὺς ἀναγινώσκων τὰς ξένας, και ἰδίως τὰς ἀγγλικὰς, ἐφημερίδας, ἐν ὑπουργικῷ δὲ συμβουλίῳ πρὸς τὰ μέγιστα τῆς πολιτικῆς ζητήματα ἀδιαφόρως προσέκειτο, και γινομένου φέρ' εἰπεῖν λόγου πρὸς τὸν ὀλεμὸν ὁ βασιλεὺς εἰς περιγηγῆσεις ἔστρεψε τὴν ὀμιλίαν· προκείμενου πρὸς ζήτηματος διπλωματικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἐλάλει πρὸς ἠθῶν και ἐθίμων· εἰ δ' ἐπεκαλείτο τῶν Ἰπουργῶν αὐτοῦ τὴν βασιλικὴν του προσοχὴν ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς τῶν πραγμάτων καταστάσεως, ὁ βασιλεὺς ἐνησμενίζετο ἐρωτῶν τὸν Ρολάνδ πρὸς τῶν συγγραμμάτων του, ἡ τὸν Δυμουριέξ πρὸς τῶν ἀνεκδότων τοῦ βίου του, ἡ

ἄλλον τινὰ τῶν ὑπουργῶν πρὸς ζήτημάτων ὅλων ξένων ὄστε, κατὰ τὴν προσφυστάτην τῆς Κυρίας Ρολάνδ ἐκφρασίαν, τὸ Ἰπουργικὸν Συμβούλιον ὀμοίαζε μᾶλλον λέσχη τινὴ ἡ καφενεῖα ἐν οἷς πρὸς τὰ ἀστεία και εὐτράπελα καταδολεσχυοῦσιν οἱ φοιτῶντες. (Α', 198 και ἐπ.). Τοιαύτην θέσιν βεβαίως δὲν ἠδύναντο ἐπὶ πολὺ νὰ ὑπομείνῃσιν οἱ τρεῖς Ἰπουργοὶ Ρολάνδ, Κλαβιέρ και Σερβάν, ἀλλ' οὐδ' ὁ Βασιλεὺς ἠνείχετο αὐτοὺς παρῆρησιζομένους πρὸς αὐτὸν και ἐν εἰλικρινείᾳ τὸ πῶς εἶχον τὰ πράγματα ἐκτιθέντας· ἐφ' ὃ δὲ ἐτάζε τὸν Δυμουριέξ ν' ἀπολύσῃ αὐτοὺς· οὗτος δ' εἰς τοῦτο εὐκόλως ἐνέδωκε, καθόσον οἱ τρεῖς οὗτοι ὑπουργοὶ ἔχαιρον ὑπὲρ αὐτῶν τὰ πιστὰ παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Συνελεύσει, ἧτις ἄμα πληροφορηθεῖσα παρὰ τοῦ Σερβάν πρὸς τῆς ἀπολύσεως αὐτῶν ἐξέδοτο ψήφισμα φέρον, ὅτι οἱ τρεῖς οὗτοι ἀπολυθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως ὑπουργοὶ φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν τὴν ὑπόληψιν και τοὺς πόθους (regrets) τοῦ ἔθνους. (Α', 209) Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐδήλου προφανῶς ῥῆξιν μεταξὺ τῆς νομοθετικῆς και ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Ἀλλὰ και ὁ Δυμουριέξ ἐνεπαίχθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως, τῆς βασιλείσεως και τοῦ μυστικοῦ ἀνακτοσυμβουλίου, διότι οὗτοι χρῆσάμενοι τῇ χειρὶ αὐτοῦ ὅπως ἀπαλλαχθῶσι τοῦ Ρολάνδ, Κλαβιέρ και Σερβάν, τὴν ἐπιούσαν και αὐτὸν τὸν Δυμουριέξ μετὰ τοῦ ὑπολοίπου ὑπουργεῖου ἀπέβλασαν (Α', 210) ὄσε τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο οὐδ' ὄλους δύο μῆνας διεχειρίσθη τὰ κοινὰ, ἀλλ' ἐν τῷ βραχεῖ τούτῳ διαστήματι ἔπραξεν ἔργον πατριωτικώτατον, μετὰ θαρῆρους και παρῆρησίας ἐκήρυξε τὸν ὀλεμον κατὰ τῆς Ἀυστρίας και τῶν συμμάχων αὐτῆς, οἵτινες ἐπεβουλεύοντο τὰ κυριαρχικὰ τῆς Γαλλίας δικαιώματα, ἀξιοῦντες νὰ ὑποχρεώσῃσιν αὐτὴν νὰ καταλύσῃ τὸ νεωστὶ ἰδρυθὲν πολίτευμά της και νὰ δεχθῇ αὐτῆς ἐπὶ τοῦ τραχῆλους της παλινόρθωτον τὴν παλαιὰν βασιλείαν μεθ' ὄλου τοῦ εἰδεχθοῦς αὐτῆς δεσποτισμοῦ και τῶν ἀρχαίων καταχρήσεων.

Ἄν ὅμως ἀφ' ἐνὸς ἡ βασιλεία ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς τυραννίας οἱστρηλατουμένη ἐξεμάνῃ, ἡ ἐλευθερία ἀφ' ἐτέρου ἐξεβάχκευε τὸν λαόν. Εἰ δὲ και οὗτος εἰς ἄτοπα ἐξετράπη, διατὶ νὰ ἐπιβρίπτωμεν ἐπ' αὐτοῦ ὄλον τὸ βάρος τῆς εὐθύνης; ὁ ὑπερβᾶς τὸ τῆς ἀμύνης μέτρον εἶναι μᾶλλον συγγνώμης ἄξιος παρὰ ὁ χειρῶν ἀδίκων ἀρξάμενος. Ὁ λαὸς ἡμύνετο, ἡ βασιλεία ὅμως ἐπιβούλως και παρὰ τὰ δοθέντα ὄρκα ἐπετίθετο.

Ἀλλὰ και πάλιν οἱ Γιρονδῖνοι, οἱ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο διὰ τὸν πρὸς τὴν πατρίδα αὐτῶν ἔρωτα διακρινόμενοι, ὑπέρτεροι ἐκυτῶν ἐγένοντο. Προπηλακίζομενοι ὑπὸ τῆς βασιλείας, ἀφόρητοι ὄντες τοῖς πρὸς τὸν βασιλέα, μετὰ πλήρους ὅμως αὐταπαρνήσεως ἐξέθεσαν ἐν ὑπομνήματι δι' ὀποίων μέσων ἐνόμιζον ἐπιταροσθητὴν τὴν πρὸς τὸν λαὸν συμφιλίωσιν τῆς βασι-

λείας. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο καταχωρίζει ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς, καὶ πολλὴν διὰ τοῦτο ἔχομεν αὐτῷ τὴν χάριν, διότι ἐκ τούτου κατάδηλον γίνεται ὅτι μέχρι ἐσχάτων δὲν ἔλειψαν οἱ πρὸς τὸ ἀγαθὸν συμβουλευόντες τὴν βασιλείαν, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν τὸ νὰ φαίνονται τις φίλος τῆς βασιλείας ἐδίδου τοῖς ἔχθροῖς αὐτοῦ ἀφορμὴν καταγγελίας πρὸς τὸν λαὸν ἐπὶ φιλοτυραννίᾳ καὶ πραγματικῶς τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ βᾶσις τῆς κατὰ τῶν Γιρονδίνων κατηγορίας, κατηγορίας ἧτις, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, ἔφερον αὐτοὺς εἰς τὴν λαίμητόμον. Συνεπείρουν τὸ ὑπόμνημά των οἱ Γιρονδῖνοι διὰ τῶν ἐξῆς ἀξιοσημειωμένων λόγων « Τὸ » Σύνταγμα σώζεται, (καὶ διὰ τοῦ Συντάγματος ἐνδυνάστευται τὴν βασιλείαν ὡς Ἀρχὴν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος καθιδρυμένην), ἂν ὁ Βασιλεὺς μετὰ θάρρους καὶ καρτερίας ἀποφασίσῃ νὰ σώσῃ αὐτό. » Μάταια προσπάθειαι, ἡ βασιλεία τοῦ Λουδοβίκου ἦν σεσημασμένη τοῖς *μανῆ, θεκέλ, φάρες*, ὡς ἡ βασιλεία τοῦ Βαλτάσαρ, ὅθεν ὅτε ὁ ἀυλικὸς θεράπων Ουεβέρης δακρυβρόων εἶπε τοῖς Γιρονδῖνοις ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἐνέειδεν ἢ αὐτὴν συμφιλίωσιν, « εἰπέ τῷ κυρίῳ σου, ἀπήντησεν ὁ Βεργινῶ, ὅτι ὡς κάλλιστα σύνοισμεν τοὺς κινδύνους οὓς διατρέχομεν, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ὅμως ταύτης ἐξαδυνατούμεν νὰ σώσωμεν αὐτόν. » (Α'. 264). Οἱ Βουλευταὶ τῆς Γιρονδίνης ἐξεπλήρωσαν τὸ καθ' ἑαυτοὺς τοῦ πολίτου τὸ καθήκον, ἡ Ἄτραπος ὅμως εἶχε κόψει τὸ νῆμα τῆς βασιλείας, ὅθεν ἔπρεπε νὰ πέσῃ.

Καὶ ἔπρεπε ὑπὸ τὸν πέλεκυν τῆς λαίμητόμου ἄλλ' οἱ ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ βασιλέως ἀνυψώσαντες αὐτὸν δὲν ἦσαν οὔτε οἱ Γιρονδῖνοι, οὔτε ἡ ἔθνικὴ Συνέλευσις, οὔτε οἱ δημοκράται, οὔτε ὁ λαὸς τῆς Γαλλίας, ἦσαν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Γαλλίας ἄφρονες αὐτοῦ σύμβουλοι ἄπλη ἀρκεῖ ἀνάγνωσις τῆς ἐν τῇ αὐτῇ τῶν Παρισίων ἐτοιμασθείσης καὶ ἐν Κοβλεντίᾳ ἐν ὀνόματι τοῦ δουκὸς τῆς Βρουνσουίκης, ἀρχιστρατήγου τῶν ἠνωμένων στρατῶν τῆς Αὐστρίας καὶ Πρωσίας, ἐκδοθείσης προκηρύξεως τῆς 25 Ἰουλίου 1792, ἧς ἡ ἀγριότης ἠμιλλᾶτο πρὸς τὸ γελοῖον. Ἀντιγράφωμεν αὐτὴν διότι ἐκ τῆς ἀναγνώσεως δικαιολογεῖται πᾶσα ἡ μετ' αὐτὴν πολιτικὴ πορεία τῶν Γιρονδίνων καὶ τῆς ἐθνικῆς Συνελεύσεως.

» Les gardes nationaux qui auront combattu contre les troupes des deux cours alliées, et qui seront pris les armes à la main, seront punis comme rebelles; les habitants qui oseront se défendre seront punis sur-le-champ selon la rigueur du droit de la guerre. La ville de Paris sera tenue de se remettre, sans délai au roi. Leurs Majestés impériale et royale déclarent en outre, sur leur foi et parole d'empereur

» et de roi, que, si le château des Tuileries est forcé ou insulté, que s'il fait la moindre violence, le moindre outrage à leurs Majestés le roi et la reine et la famille royale, s'il n'est pas pourvu immédiatement à leur sûreté, à leur conservation et à leur liberté, elles en tireront une vengeance exemplaire et à jamais mémorable, en livrant la ville de Paris à une exécution militaire et à une subversion totale, et les révoltés au supplice. Leurs Majestés promettent au contraire aux Français d'employer leurs bons offices auprès de Sa Majesté très-chrétienne pour obtenir le pardon de leurs torts et de leurs erreurs. » (Α'. 272— 273).

Ἐπρεπε νὰ ἀντιγράψωμεν ὅλας τὰς μετ' αὐτὴν σελίδας ὅπως δείξωμεν ὅποιαν ἀγανάκτησιν ὅποιαν ὀργὴν ἐθνικὴν ἐκίνησεν ἡ ἀνόητος αὐτὴ προκήρυξις πανταχόθεν ὑψοῦντο ἀπροκαλύπτως πλέον αἱ περὶ καταλύσεως τῆς βασιλείας φωναί τ' ἀνάκτορα ἐκυκλώθησαν, ἡ δὲ βασιλικὴ οἰκογένεια τὸν ἐσχατον διέτρεχε κίνδυνον τότε ὁ Ραϊδερέρ καὶ ὁ τῆς δικαιοσύνης ὑπουργὸς προὔτειναν νὰ καταφύγῃ ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν παρὰ τῆς ἐθνικῆς Συνελεύσεως, παρὰ τῆς Συνελεύσεως ἐκεῖνη ἦν πρὸ ὀλίγου ἡ ἀλαζὼν Μαρία Ἀντωνιέττα εἶχεν ἀποκαλέσει *ἀνάξιον καταφυγήν* « j'aimerais mieux me faire clouer aux murs du château que choisir cet indigne refuge, » ναί, παρὰ τῆς Συνελεύσεως ταύτης ἐδέησε ταπεινὴ ἰκέτις νὰ καταφύγῃ ἡ βασιλεία καὶ ἡ ὑπερηγορία νὰ ταπεινωθῇ ἐνώπιον τῆς ἐκπροσωπούσης τὴν ἐθνικὴν κυριαρχίαν συνέλευσιν ταύτης « je suis venu ici, εἶπεν αὐτῇ πρόσφωξ ὁ βασιλεὺς, pour prévenir un grand crime; et je pense que je ne saurais être plus en sûreté qu'au milieu de vous, messieurs. » Ὁ Βεργινῶ, ὅστις ἔτυχε προσδρεῦν τὴν ἡμέραν ἐκείνην « Sire, ἀπήντησε, vous pouvez compter sur la fermeté de l'Assemblée nationale, ses membres ont juré de mourir en soutenant les droits du peuple et les autorités constituées ». Ὁ δὲ βασιλεὺς, ἡ βασίλισσα καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς ἐτοποθετήθησαν ἐν τῷ θεωρείῳ τοῦ λογογράφου.

Ἄλλ' ἡ θύελλα δὲν κατευνάζετο τοῦναντίον μάλιστα ἐμεγεθύνετο; Ἡ ἡμέρα τῆς 10 Αὐγούστου 1792 εἶναι μία ἐξ ἐκείνων τῶν ἡμερῶν καθ' ἃς ἡ ἐπὶ μακρὸν σιγήσασα κυριαρχία τῶν ἐθνῶν ἐκδηλοῦται φοβερὰ κατ' ἐκείνων οἵτινες παρεγνώρισαν ἢ ὑβρίσαν αὐτὴν ἡ θεία δίκη εἶχε καταδικάσει τοὺς ὑβριστὰς τῆς τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους κυριαρχίας Λοδοβίκου καὶ Μαρίας Ἀντωνιέττης ἰδίους ὡσεὶ ν' ἀκούσῃ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ψηφίσματος τῆς

ἐθνικῆς Συνελεύσεως δι' οὗ προσωρινῶς καθιερεῖτο ἡ βασιλικὴ ἐξουσία καὶ συνεκαλεῖτο νέα συντακτικὴ Συνέλευσις ὅπως ἀποφασίσῃ περὶ τῆς τύχης τῆς βασιλείας. Εἰσηγητὴς τοῦ ψηφίσματος ὑπῆρξεν ὁ Βεργινῶ, προέδρευε δὲ τῆς συνέλευσεως ὁ Γουαδέτ, διαδεχθεὶς τὸν Βεργινῶ εἰς τὸν δίφρον τῆς προεδρείας.

Τὸ ψηφίσμα τοῦτο ἦν ἠρωϊκὸν ἀληθῶς τῶν Γιρονδίνων κατόρθωμα, διότι ὁ ἐξαγριωθεὶς καὶ τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν ἐν ὄπλοις κυκλώσας λαὸς ἀπῆται τὴν ἄμεσον κατάλυσιν τῆς βασιλείας καὶ τὴν κεφαλὴν τῆς Μαρίας Ἀντωνιέττης.

Μετὰ τὴν 40 Αὐγούστου ταχυτάτῳ ποδὶ ἔβαινον οἱ δημαγωγοὶ πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἡ ὀχλοκρατία ἐκορυφώθη. Τοῖς ἐπιπολαίως σκεπτομένοις ἄπορον φαίνεται πῶς οἱ φιλελεύθεροι καὶ μετριόφρονες Γιρονδῖνοι, οἵτινες εἶχον ὑπὲρ ἑαυτῶν τὸ δίκαιον, ἐκράτουν τῆς πλειοψηφίας τῆς ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ἦταν κάτοχοι τοῦ βήματος διὰ τῆς ῥητορείας, εἶχον τέλος πάσας τὰς συναποτελούσας τὸν ἀγαθὸν πολιτικὸν ἀρετὰς, δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως νὰ γίνωσι κύριοι τῶν πολιτικῶν συμβάντων. Ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς λίαν καταλλήλως λύει τὴν ἀπορίαν ταύτην (Α', 298). Οἱ Γιρονδῖνοι, λέγει, μετ' ὅλας ταύτας τὰς ἀρετὰς καὶ πλεονεκτήματα, μᾶλλον δὲ δι' αὐτὰ ὅλα, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κρατήσωσι τῶν περιστάσεων, διότι εἶχον καθ' ἑαυτῶν τὴν δοθεῖσαν εἰς τὰ πράγματα καὶ τὰ πνεύματα ὄθησιν ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789, ἐνῶ οἱ ἐναντίοι των κατὰ τὸν ροῦν τῶν πραγμάτων ὄθουν τὸν ὄχλον οὔτοι μὲν ἔπλεον συρόμενοι ὑπὸ τῶν βρυμάτων, οἱ δὲ Γιρονδῖνοι ἐναντίον τῶν βρυμάτων ἐπιδαλιούχουν.

Οἱ δημαγωγοὶ κύριοι δὴ τότε γενόμενοι τῶν 48 τμημάτων τῆς πόλεως τῶν Παρισίων διέπραξαν τὰς οὐκράτας σφαγὰς τῶν ἀποφράδων τοῦ Σεπτεμβρίου ἡμερῶν. Τὸ σφάζειν τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς καὶ τοῖς διαλυθεῖσι μοναστηρίοις συναχθέντας ἀθώους γέροντας, γυναῖκας, παιδιὰ, ἀδιακρίτως διότι ἀνήκον δῆθεν εἰς τὰς ἀριστοκρατικὰς τάξεις, θεωρεῖτο ὑπηρεσία δημοσία καὶ οἱ σφαγεῖς ἐλάμβανον παρὰ τοῦ δημοσίου ταμεῖου τὸ ἀργύριον διὰ τὴν χορηγηθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν δημοσίαν ὑπηρεσίαν. Ἐργάται (travailleurs) ὠνομάζοντο οἱ βάρβαροι καὶ αἰμοχαρεῖς οὔτοι δῆμιοι καὶ ἐμισθοδοτοῦντο ἀνὰ πέντε καὶ ἑξ ἡμέρας ἑκάστος! Ὁ νόμος ἐκοιμήθη ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις ἀνίσχυρος συνέχετο ὑπὸ τοῦ θεοῦ μὴ ἔτι μᾶλλον ἐξαγριώσῃ τοὺς καταχθόνιους τούτους δαίμονας ὅποιας πατριωτικῆς συγκινήσεως καὶ πυρετώδους ῥητορείας νάματα ἐχύθησαν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Βεργινῶ κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 17 Σεπτεμβρίου 1792, ἀλλὰ τί ταῦτα πρὸς τὸν οἰστρηλατούμενον ὄχλον; τί ταῦτα πρὸς τοὺς κακίστους δημαγωγούς τοὺς βυσσοδομούοντας τὴν διὰ παντὸς τρόπον ἐκ-

πόρθησιν τῆς ἐξουσίας πρὸς ἣν ἀκαθέκτω μανίᾳ ἐφέροντο; Αἱ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἀγορεύσεις τῶν Γιρονδίνων ὑπὲρ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου ἐχρησίμευσαν ὡς κεφάλαια τῆς κατ' αὐτῶν κατηγορίας. Ἐν καιροῖς ἀθλίους αἱ ἀρεταὶ φέρουσι πρὸς τὸν θάνατον.

Ἐπέστη ἡ ἡμέρα τῆς διαλύσεως τῆς ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ὅπως γίνωσιν αἱ ἐκλογαὶ τῶν μελλόντων νὰ συγκροτήσωσι τὴν νέαν συντακτικὴν συνέλευσιν, ἧτις ἐμελλε νὰ ἀποφανθῇ περὶ τῆς τύχης τοῦ πεφυλακισμένου βασιλέως καὶ τῆς οἰκογενείας του, καὶ νὰ συντάξῃ τὸ νέον τῆς Γαλλίας πολίτευμα.

Οἱ Γιρονδῖνοι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐντολῆς των ἔμειναν οἱ αὐτοὶ, ἀλλὰ πῶς συνέβη, ἐνῶ ἀναλλοίωτοι ἔμειναν αἱ ἀρχαὶ των, ν' ἀλλοιωθῶσιν αἱ τύχαι των καὶ ἡ ἐπιβρόχῃ των; Ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς θαυμασίως ἐξηγεῖ ἡμῖν τὸν λόγον (Α', 375). Ἐφόσον οἱ Γιρονδῖνοι καὶ σὺν αὐτοῖς ἡ ἐθνικὴ Συνέλευσις κατεπολέμουν τὰς καταχρήσεις τοῦ πεπαλαιωμένου συστήματος, καὶ τὸν πέλεκυν κατέφερον κατὰ τῶν παραδόξων προνομίων τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν ἀντιποιήσεων τοῦ κλήρου, ἦσαν ἰσχυροὶ, διότι ὀπισθεν αὐτῶν ἴστατο τὸ ἔθνος ἅπαν ὅτε ὅμως ἐδέησε νὰ καταστειλῶσιν τὰς τοῦ λαοῦ παρεκτροπὰς, εὐρέθησαν ἀσθενεῖς, διότι ἐπὶ μόναις ταῖς ἑαυτῶν ἐμάχοντο δυνάμεσιν ὡς δὲ ὁ Ἀρχιμήδης ἠμηχάνει κινῆσαι τὴν γῆν διότι δὲν εἶχε ποῦ νὰ σταθῇ, οὕτω καὶ ἐκεῖνοι εἶχον ὡς μοχλὸν τὸν λόγον ἀλλὰ πρὸς ἔργα ἐστεροῦντο ὅλως τοῦ βάρους. Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1791 ἀνηγόρευσε καὶ ἠσφάλισε τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἰσότητά, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν, δι' ἧς καὶ ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἰσότης μονιμοποιούνται, παρεῖδεν.

Ἡ Γιρονδῖνη ἐπὶ τοῖς πρώτοις ἀντιπροσώποις αὐτῆς ἐναθρονομένη τοὺς κυριωτέρους τῶν κατὰ τὴν ἔθνικὴν Συνέλευσιν ἀντιπροσώπων τῆς ἀπέστειλεν εἰς τὴν Συμβατικὴν Σύνοδον ὁ Βεργινῶ, ὁ Γουαδέτ, ὁ Γιανσουνέ, ὁ Γρανζνέβ καὶ ὁ Δουκὸς ἐξελέχθησαν αὐτίς, σὺν αὐτοῖς δὲ ὁ Βοτέ-Φονφρέδ, ὁ Λακάζ καὶ ὁ Βεργινῶ συμμάχους δ' εὗρον ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ τοὺς Κονδερσέτ, Βρισσὸτ, Λανζουίναϊ, Βαλαζέ, Λασούρ, Κερσαίιν, Ραβῶ ἐξ Ἀγίου Στεφάνου, Βυζῶτ, Βαρβαροῦ, Λουβέτ, Πετιὼν, Ἰσνάρ, καὶ λπ. ὅ,τι σοφὸν, ὅ,τι ἐνδοξὸν περιεῖχεν ἡ νέα Συνέλευσις συνητήθη περὶ αὐτοὺς καὶ μετ' αὐτῶν συναπέθανε . . .

Ὡς τὸ ὀχλοκρατικὸν στοιχεῖον ἐμεγαλύνθη οὕτω καὶ δι' ὀνόματος τὴν κορύφωσιν αὐτοῦ ἐκδηλοῦντος μετωνομάσθη ἐν τῇ Συμβατικῇ, τὸ Ὀρος (la montagne), ὄνομα ἀπαίσιον, περιλαμβάνον ὅ,τι κακοῦργον διέπραξεν ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις.

Ἡ Συντακτικὴ Σύνοδος ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν Συνεδριάσεων αὐτῆς ἡμέραν ἀνηγόρευσε τὴν Δημοκρατίαν. Ἀλλὰ Δημοκρατία κατὰ τοὺς δημαγωγούς τοὺς βυσσοδομούοντας τὴν διὰ παντὸς τρόπον ἐκ-

νον καταβροχθίζοντα τὰ ἴδια αὐτοῦ τέκνα. Ἀπὸ τῆς ἐπιούσης ὁ μοχθηρὸς Μαράτ ἀπεφαινότο ὅτι ἐφίσταται ἡ ἀνάγκη νέας ἐπαναστάσεως πρὸς ἀνακάθαρσιν τῆς Συμβατικῆς Συνόδου. Τίς δὲν ἐνόησε τίναν ὁ Μαράτ διὰ τῶν ἀπαισιῶν τούτων λόγων ἠνίττετο; Ἀπερὶ σκέπτως ἴσως, προώρως ὅμως βέβαια, ἀνεσήκωσαν οἱ Γυρονδῖνοι τὸ εἶσθαι αὐτοῖς χειρώκιον. Ὁ Λουβὲτ κατὰ πρόσωπον κατηγοροῦσε τὸν Ροβεσπιέρον καὶ τὰς μοχθηρίας τοῦ Μαράτ ἀνεστήλωσε. Τοῦτο ἐζήτουν οἱ βορβοροταραξίαι οὗτοι, καὶ ἡ κακία ἐπαξίως ἑαυτῆς ἐνέπαιξε τὴν ἀρετὴν, παρασκευάσασα τὸν θρίαμβον τοῦ Μαράτ.

Βασιλεὺς δὲν ὑπάρχει πλέον ἐν Γαλλίᾳ καὶ ὁ θρόνος συνετριβή ὑπάρχει μόνον ἐν ταῖς φυλακαῖς ἀνθρώπως τις ὅστις ὑπῆρξε βασιλεὺς, ἀλλ' ἐγένετο ἀπλοῦς πολίτης Λουδοβίκος Καπέτος ὀνομαζόμενος.... Ὁ ὀρθὸς λόγος ὑπηγόρευεν ὅπως ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ἀφοῦ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ βλάψῃ τὴν Γαλλίαν, ἀφῆθη ἐλεύθερος καὶ μεταβῆ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἢ τοῦλάχιστον κρατηθῆ ἀσινῆς μέχρι τῆς εἰρήνης. Τοιαύτη ἦν ἡ γνώμη τῶν μετριοφρόνων, τῶν εἰλικρινῶς ἀγαπῶντων τὴν πατρίδα τούτου ὅτι μόνον διότι μύσῃμα ἐθεώρουν τὴν χύσιν αἵματος ἀνθρώπου, ἢ τὸ Σύνταγμα ἀνηγόρευεν ἀνεύθυνον, ἀλλὰ καὶ ἐδόκει αὐτοῖς πολιτικὸν τὸ νὰ κρατῶσιν ὄμηρον τὸν ἐκπεπωκότα βασιλέα, διότι εὐκοπώτερον δι' αὐτοῦ καὶ ἔνεκεν αὐτοῦ ἤθελον τύχει τῆς εἰρήνης, ἐνῶ θανατοῦντες αὐτὸν ἤθελον ἐξεγείρει ἅπασαν τὴν μοναρχουμένην Εὐρώπην κατὰ τῆς Γαλλίας, ὅ καὶ συνέβη. Ἀλλὰ τὰ πάθη συνεκτότιζον τὸν νοῦν, ἢ ὀχλοκρατία ἐπεκράτει ἐν Παρισίοις, καὶ διὰ τοῦ θένος καὶ τῆς ἀναμνήσεως τῶν σφαγῶν τοῦ Σεπτεμβρίου ἐκράτει τῆς Συμβατικῆς Συνόδου, ἣτις ἐκ πείρας ἐγίνωσκεν ἤδη μέχρι τίνων πράξεων δύναται ἀχαλίνωτος νὰ προβῆ ὄχλος.

Κατὰ τὴν βασιλικὴν δίκην οἱ Γυρονδῖνοι ἐσιώπων, ἀξιόλογος εὐκαιρία διὰ τοὺς ἐπιδιώκοντας τὸν ὄλεθρον τῶν! γνωστὸν ἦν ὅτι κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν ὁ Λουδοβίκος ἦν ἐνοχός, ἀλλὰ καὶ ὅτι προσεπάθουν νὰ σώσωσι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ οἱ ἐχθροὶ τῶν δὲν ἠγνόουν. Ὁ Ροβεσπιέρος, ὁ δημαγωγὸς οὗτος Τιβέριος, ἀνέβη τὸ βῆμα καὶ μετὰ τῆς συνήθους αὐτῶ ὑπουλότητος ἔκτειρε τὸν ἄνδρα, ἐπήνεσε τὰς ἑαυτοῦ ἀρετὰς, παρέστη ὡς Βρούτος ἐτοιμός καὶ τὰ ἴδια νὰ καταδικάσῃ τέκνα ἀνέφωρῶντο ἐπιβουλεύμενα τοῦ λαοῦ τὰς ἐλευθερίας.... τούτου ἔτι ἀγορεύοντος παρενέβη ὁ Μαράτ, ὁ δαιμονίων οὗτος Κόμμωδος, ὅπως καταγγείλῃ ὅτι μυστικὰ συμβούλια συνεκροτοῦντο παρὰ τῷ Ρολάνδῳ. Ἐπιτυχῶς ἐξυφάνθη τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐν εὐθέτῳ ὄρχ προεκαλούντο οἱ Γυρονδῖνοι. Ἀν ἐξηκολούθουν τηροῦντες τὴν σιωπὴν, κατεστρέφοντο ἂν ἐλάλουν, ἐπειδὴ ὁ εὐγενῆς καὶ γενναῖος αὐτῶν χαρακτήρ ἀπηγόρευεν αὐτοῖς πᾶσαν τοῦ φρονήματος τῶν ὑπόκρυψιν, πάλιν κατεστρέφοντο, διότι ἤθελον οἱ δίκαια τῶν δια-

στρέψαι τὸ φρόνημά τῶν τούτου, καὶ παραστήσει αὐτοὺς τῷ ὄχλῳ ὡς ὑπερασπιζομένους τὴν μυστράν βασιλείαν. Δυσχερестаτὴ λοιπὸν ἦν τῶν Γυρονδῖνων ἡ θέσις, ἀλλὰ ἡ ὑπεκφυγὴ ἀδύνατος: ἀνέβη λοιπὸν ὁ Βεργινῶ τὸ βῆμα τὴν 31 Δεκεμβρίου, καὶ μετὰ θαυμασίαν, ὡς ἦν αὐτῷ σύνθητες, ἀγόρευσιν, ἐννεπέρανεν ὅτι μόνον τὸ κυρίαρχον ἔθνος, τὸ διὰ τοῦ καθολογηθέντος πρὸς τὴν βασιλείαν ἀπαραβιάστου, τοῦ ἐν τῷ μεταξύ ἔθνους καὶ βασιλέως συμβολαίῳ ἐγγεγραμμένου τούτου ὄρου, μόνον τὸ ἔθνος δύναται ν' ἀποφανθῆ ὅτι θέλει νὰ κάμῃ χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τοῦ τιμωρῆσαι τὸν Λουδοβίκον, δικαιώματος, οὐ πρότερον ὑπὲρ αὐτοῦ παρητήθη.

Βεβαίως ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Βεργινῶ ἦν σόφισμα, διότι οὐδὲ τὸ ἔθνος ἠδύνατο ν' ἀθετήσῃ ὃν διωμολογήσατο ὄρον τοῦ ἀπαραβιάστου, ἀλλ' εἰ τὸ σόφισμα ἐπετύγχανεν ἐσώζετο ἴσως ἡ ζωὴ τοῦ Λουδοβίκου, οὐ τὰς πράξεις ἅπασα ἡ Γαλλία ἀπεδοκίμαζεν, ἀλλ' ἅπασα δὲν ἔχαιρε καὶ ἐπὶ τῇ χύσει τοῦ αἵματός του.

Ὁ Γυαδέτ διεσαφῆνισε τὰ ζητήματα, ὑποστηρίξας τὸν Βεργινῶ (Β'. 73—75) ὁ δὲ Βοῖτ-Φονφρέδ διετύπωσεν αὐτὰ ὡς ἐφεξῆς.

Ζήτημα Α'. Ὁ Λουδοβίκος Καπέτος εἶναι ἐνοχὸς συνωμοσίας κατὰ τῆς δημοσίας ἐλευθερίας καὶ ἐπιβουλῆς κατὰ τῆς γενικῆς ἀσφαλείας τοῦ Κράτους; Ἐπὶ 74ῷ πληρεξουσίων ἐξ ὧν συνεκροτεῖτο ἡ Συμβατικὴ Σύνοδος, οἱ μὲν εἰκόσιν ἀπουσίαζον κατ' ἐντολὴν τῆς Συνόδου, πέντε δὲ ἠσθέουν, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἀπεφάνθησαν αὐτὸν ἐνοχόν, οὐδεὶς δ' ὑπὲρ τῆς ἀθωότητος αὐτοῦ ἐψηφίσεν· ἀλλὰ καὶ τίς ἠδύνατο ψηφίσει τούτου, τῶν πραγμάτων μονονουχί φωνὴν κατ' αὐτοῦ ἀφιέντων; Ὄθεν ὁ Πρόεδρος ἀπήγγειλε τὴν ἐτυμηγορίαν τῆς Συνόδου.

Ζήτημα Β'. Ἡ ἀπόφασις πρέπει νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν ἐγκριστὴν τοῦ λαοῦ; 223 ψηφοὶ μόνον ἐψηφίσαν ὑπὲρ τοῦ ζητήματος, 424 δὲ κατὰ, δέκα δὲ ἠρνήθησαν ψῆφον. Οἱ Γυρονδῖνοι ἦσαν ἐν τῇ μειονοψήφῃ, καὶ ἡ πρότασις ἀπεβρίβη.

Ζήτημα Γ'. Ὅποια ἡ κατὰ τοῦ Λουδοβίκου ἐπιβληθεῖσά ἐπιτομή; Παρήσαν 721 πληρεξούσιοι: ἡ ἀπόλυτος πλειονοψηφία ἦν 361 καὶ ἀκριβῶς τόσαι ψηφοὶ κατεδίκασαν αὐτὸν εἰς θάνατον, αἱ δὲ λοιπαὶ διηρέθησαν, 2 μὲν καταγνοῦσαι δεσμὰ, 319 δὲ φυλάκισιν, ἐξορίαν, κτλ. 13 δὲ θάνατον ἐπὶ ἀναβολῇ ὅμως τῆς ποινῆς. Ἐπειδὴ ἡ Συνέλευσις εἶχε τὴν προτεραιὴν ψηφίσει ὅτι ἀπλήρῃ ἡ ἀπόλυτος πλειονοψηφία ἤθελεν ἀποφασίσαι, ὁ πρόεδρος, ἦν δ' ὁ Βεργινῶ, ἀπήγγειλεν ὅτι ἡ καταγνωθεῖσα κατὰ τοῦ Λουδοβίκου Καπέτου ὑπὸ τῆς Συμβατικῆς Συνόδου ποινὴ, ἦν ὁ θάνατος (Β, 79). Καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπεσε τὴν 23 Ἰανουαρίου 1793. Ὀλίγω δ' ὕστερον καὶ ἡ τῆς Μαρίας Ἀντωνιέττης.

Αἱ σκέψεις αὗται ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς ἐπιφέρει (Β', 87 καὶ ἐπ.) ἐπὶ τοῦ οἰκτροῦ τούτου γεγονότος εἰς πλείστου λόγου ἄξιαι. Καί, τὸ Σύνταγμα ἀνεκέρυττεν ἀνεύθυνον τὸν βασιλέα, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς οὗτος διὰ τῶν πράξεων του παρεβιάζε τὸ Σύνταγμα κατὰ πᾶσαν στιγμὴν. Ἐτέθη φρουρὸς τοῦ πολιτεύματος καὶ ὠρκίσθη τὴν τήρησιν αὐτοῦ, καὶ ὅμως συνενοεῖτο μετὰ τῶν ξένων, προὐκάλει τὴν ἐνοπλὸν αὐτῶν ἐπέμβασιν εἰς τὸ Κράτος, οὐ τὴν ἐκτελεστικὴν κατεῖχεν ἀρχὴν, παρέλυε τὰς δυνάμεις τῆς Γαλλίας, διὰ παντὸς δὲ τρόπου κατεπρόδιδε τὰ συμφέροντά της καὶ ἐπεβουλεύετο αὐτήν· ἂν λοιπὸν ὁ πολιτικὸς νόμος ἀνέγραφεν αὐτὸν ἀνεύθυνον, ὁ ἠθικὸς ὅμως νόμος, τὸ αἰώνιον δίκαιον, κατεδίκαζεν αὐτόν. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου πολιτικῶς μὲν ἐσύμφερε τῇ Γαλλίᾳ νὰ μὴ θανατωθῆ ὁ ἐνοχός, κοινωνικῶς δὲ μὴ ὑπάρχοντος νόμου κατὰ τοῦ βασιλέως ἡ καταδικητὴ ἦν παρὰ νόμον, ἀναρμόδιον δὲ καὶ τὸ δικαστήριον, ἡ Συμβατικὴ, ὅπερ ἐδίκασε καὶ κατεδίκασεν αὐτόν, ἐνῶ οὐτε δικαστικὰ εἶχε καθήκοντα αὕτη, οὐτε νόμος κατὰ τοῦ ἐγκληματοῦντος βασιλέως ὑπῆρχεν.

Καὶ ταῦτα μὲν μετὰ ἐβδομήκοντα ὄλα ἀπὸ τοῦ συμβάντος ἔτη ἐν ψυχρότητι αἵματος ἀναλογιζόμενοι κρίνομεν οὕτω· καὶ τότε ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Συμβατικῆς καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος αὐτῆς αἱ αὐταὶ ἀλήθειαι, τὰ αὐτὰ ἐπιχειρήματα εὐγλώττως ἐβρέθησαν, δὲν κατῆσχυσαν ὅμως ἕνεκα τῶν περιστάσεων ἐν αἷς εὐρίσκοντο τὰ πράγματα, ἐπὶ ξυροῦ ἀμῆς ἰστάμενα, διὰ τὴν πυρετώδη τῶν πνευμάτων κατάστασιν.

Πεσοῦσης τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως προέβη ἡ Συμβατικὴ εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ νέου πολιτεύματος τῆς Γαλλίας, οὐ τὴν κατάρτισιν διὰ παντὸς προσεπάθουν τρέπου οἱ Ὄρεινοὶ ν' ἀναβάλωσιν εἰς αὐτοὺς συνέφερον ἡ ἀναρχία, οἱ Γυρονδῖνοι δὲ τούναντίον ἐσπεύδον νὰ ἐξέλθωσι τῆς ἀβεβαίου τῶν πραγμάτων καταστάσεως.

Μακρὸν ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἀνάλυσις τοῦ σχεδίου τούτου καὶ στενὸς ὁ τόπος οὗτος πρὸς τὸ τοιοῦτον ἐργὸν ὀφείλομεν ὅμως ἐν ὀλίγοις νὰ εἴπωμεν, ὅτι οἱ Γυρονδῖνοι τὸ τελειότατον ἐν τῇ δημοκρατικῇ θηρεύοντες τὸ ἐφικτόν ὑπερείδον, καὶ ὅτι ἡ ἰδανικὴ πολιτεία ἦν ἐσχεδίασαν δύναται νὰ καταταχθῇ ἐν ταῖς ἰδανικαῖς πολιτείας, μὴδὲ τῆς τοῦ Πλάτωνος παρορωμένης.

Ἀπὸ τῆς δίκης τοῦ Λουδοβίκου 15' ἤρξατο ἡ μεταξὺ τῶν Ὄρεινῶν καὶ τῶν Γυρονδῖνων πάλη, ἡ δὲ τοῦ πολιτεύματος συζήτησις ἐκορύφωσεν αὐτήν· αἱ ὑγείαι αὐτῶν ἀρχαί, τοῦτο εἶπομεν ἤδη, διαστρεβλωθεῖσαι ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν ἐγένοντο τὰ κεφάλαια τῆς κατ' αὐτῶν κατηγορίας.

Ἐκεῖνο ὅμως ὅπερ ἐπετάχυνε τὴν καταστροφὴν τῶν Γυρονδῖνων ὑπῆρξεν ἡ δυσανασχέτησις αὐτῶν νὰ λέγονται συναδελφοὶ τῶν διενεργησάντων τὰς

σφαγᾶς τοῦ Σεπτεμβρίου. Ἀπὸ τῆς 20 Ἰανουαρίου ὁ Κερσαὶν στείλας τὴν παραίτησίν του ἔγραψε πρὸς τὴν Συμβατικὴν τὰ ἐξῆς: « ἂν ὁ πρὸς τὴν πατρίδα μου ἔρωσ μοὶ ἐπέβαλε τὸ καθήκον νὰ ὑπομένω τὸ « δυστύχημα τοῦ εἶναι ὁ συναδελφὸς τῶν πανηγυριστῶν καὶ ὑποκινητῶν τῶν δολοφονιῶν τῆς 2 Σεπτεμβρίου, ἐπιθυμῶ τοῦλάχιστον νὰ σώσω τὴν « μνήμην μου τῆς κατηγορίας ὅτι ἐγενόμην ὁ συνεργὸς αὐτῶν, ἐφ' ᾧ καὶ παραιτοῦμαι τῆς θέσεως « τοῦ πληρεξουσίου ». Ἄμ' ἀναγνωσθείσης τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τοῦ Κερσαίν, ὁ Βαρβεροῦ ἐπανελάβε τὴν πρότερον γενομένην πρότασιν τοῦ Γιανσονὲ καὶ προὐκάλει τὴν Συνέλευσιν ἵνα διατάξῃ τὴν καταδίωξιν τῶν Σεπτεμβριανῶν σφαγῶν. Τότε δὴ τότε ἤρξατο ὁ ἐμφύλιος τῆς Συνελεύσεως ἀγών. Τότε δὴ τότε οἱ Ὄρεινοὶ, οἵτινες ὁμολογουμένως ἐνεῖχοντο ταῖς σφαγαῖς ταύταις, ἀνεπτύξαν ἅπασαν τὴν ἰκανότητα αὐτῶν καὶ ἐψηφίσθη μὲν ἡ καταδίωξις, ὅτε ὅμως ὁ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Ἰπουργὸς Γαράτ, τρεῖς μετὰ τὸ ψήφισμα ἡμέρας διεμυστηρεύετο πρὸς τινὰς τῶν πληρεξουσίων ὅτι πλήρεις ἀποδείξεις τῆς ἐνοχῆς τινῶν τῶν πληρεξουσίων συνελέχθησαν, τὸ ὄρος μετὰ τῆς Κοινότητος τῶν Παρισίων σφιγκτότερον συνησπίσθησαν καὶ ἀπεφάσισαν ν' ἀποπειραθῶσι τοῦ συστήματος τῆς ἐκφοβήσεως ἐπὶ τῶν ἀσθενεστέρων τῆς Συμβατικῆς μελῶν καὶ δὴ ἐπέτυχε τοῦτο: διότι διὰ τῆς ἀκρας αὐτῶν θρασύτητος οἱ Ὄρεινοὶ ἀπειλοῦντες καὶ ἀποθαδρύνοντες τοὺς λεγομένους πεδινούς (plaine), τούτέστι τὸ τῆς Συνελεύσεως μέρος ἐκεῖνο ὅπερ ἐκάστοτε τὰς ἑαυτοῦ πρὸς τὰς τῶν Γυρονδῖνων ψήφους ἐνόηον συνεπλήρου αὐτοῖς τὴν νίκην κατὰ τῶν Ὄρεινῶν, ἐπέτυχον ὅπως διὰ πλειονοψηφίας διατάξῃ ἡ Συμβατικὴ τὴν ἀναστολὴν τῶν καταδιώξεων, αὐτὸν ὀλίγων ἡμερῶν εἶχεν αὕτη ἡ ἴδια ψηφίσει.

Τὸ στρατήγημα λοιπὸν ἐπέτυχε θαυμασίως· εἰ δ' ὑπὸ πολλῶν ἀμφισβητεῖται, εἰσὶν ὅμως οἱ λέγοντες ὅτι διὰ τοῦ Δουμουριᾶ ἐγένετό τις ἀπόπειρα συνεννόησεως τῶν Γυρονδῖνων πρὸς τὸν Δαντώνα, καὶ ὅτι ἡ ἀκρα τῶν Γυρονδῖνων ἀρετὴ νὰ μὴ ἐκκλίνωσιν οὐδὲ κεραίαν τῶν ἀρχῶν τῶν, ἀπέτρεψεν αὐτοὺς τοῦ νὰ ἐνδώσωσι καὶ λάβωσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὸν ἥττονα τῆς Τριανδρίας κακοῦργον, τὸν Δαντώνα, ὃν πρὸς ἑαυτοὺς ἐλύσαντες ἤθελον δι' αὐτοῦ ἀφοπλίσει τὸν Ροβεσπιέρον καὶ Μαράτ, καὶ οὕτως ἐπιφέρει τὴν διάλυσιν τῆς οἰκτρᾶς ταύτης σπείρας· τοῦτο δ' ἐπέσπευσε τὸν αὐτῶν ὄλεθρον. Ὁ ἡμέτερος ὅμως συγγραφεὺς (Β', 143) ἀποφαινεται ὅτι οὐδ' ἑλαβὲ ποτε χῶρον τοιαύτη ἀποπειρα, οὐδ' ἂν ἐλάμβανε χῶρον ἠδύνατο ποτε νὰ ἐπιτύχῃ, οὐδὲ τέλος ἂν ἐπετύγχανεν ἠδύνατο ν' ἀποβῇ ὀπωσθήποτ' ὠφέλιμος τοῖς Γυρονδῖνοις. Τὸ μὲν, διότι αἱ ἀρχαί τῶν Γυρονδῖνων πρὸς

τάς του Δαντώνος ούσιωδώς διέφερον, ὅπως δὲ προσπληαίωσεν ὁ Δαντών τοῖς Γιρονδίνους ἔπρεπε ν' ἀποβάλῃ οὗτος ὀλωσθιόλου τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον· τὸ δὲ, διότι ὁ Δαντών ἐν τῷ περιβόλῳ εἰς Γιρονδίνον μεταβαλλόμενος ἤθελεν εἶπθαι ἐξωτικόν τι φυτὸν βραχύζων, οὐδ' ἤθελέ ποτε ἀξιωθῆ τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς φιλίας τῶν Γιρονδίνων· τέλος δ' ὅτι οὐδὲ χρήσιμος αὐτοῖς νὰ γίνῃ ἦν δυνατὸν, καθόσον ὁ Δαντών καθ' ἑαυτὸν οὐδὲν ἴσχυε, μέγα δ' ἐσήμαινε στρατηγῶν τοῦ Ὁρους. Οἱ λόγοι οὗτοι πείθουσιν ἡμᾶς, καὶ συμφωνοῦμεν ὅτι οἱ τὴν τιμωρίαν τῶν νόμων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν Σεπτεμβριανῶν σφαγέων προκαλοῦντες δὲν ἠδύνατο νὰ σφίγξωσιν ὡς φίλοι τὴν τοῦ Δαντώνος χεῖρα ἐφ' ἧς ὑπῆρχον τὰ στίγματα τοῦ αἵματος τῆς Σεπτεμβριανῆς σφαγῆς.

Τὸ κῦμα τῆς ὀχλαγωγικῆς πλημμύρας ἐν τούτοις ἐξογκοῦται ὁ κυνικός καὶ χαλκοπρόσωπος Μαράτ διὰ τῆς αἰσχρᾶς ἐφημερίδος του κατέστη τὸ εἶδωλον τοῦ ὄχλου, ἡ χρησιμοδότης αὐτοῦ Πυθία. Ἡ θρασυτης αὐτοῦ πάντα ὄρον ὑπερτεροῦσα ὤθησεν αὐτὸν ὅπως καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Συμβατικῆς ἐκφέρῃ λόγους σφαγῆν καὶ λεηλασίαν ἀποπνέοντας. Ἰψοῦνται κατ' αὐτοῦ φωναὶ κατηγορίας ὁ κατηγορούμενος ὅμως ἀναιδέστερος ἑαυτοῦ γινόμενος ἀντικατηγορεῖ τοὺς ἐχθρούς του, τοὺς Γιρονδίνους. Ἰποκινεῖται ἡ στάσις τῆς 10 Μαρτίου, ἧτις παρὰ τὰς προσδοκίας τῶν Ὁρεινῶν ἀπέτυχεν ἕνεκα περιστατικῶν ἀπροόπτων. Ἐγείρεται ὁ Βεργινῶ καὶ δι' ἀγορεύσεως θαυμασίας (Β', 159) ἀνελίσσει τὸ νῆμα τῆς κακούργου συμμορίας. Μάταιοι ἀγῶνες! διότι αἱ ἐπελοῦσαι ἦνται τῶν στρατῶν τῆς Δημοκρατίας ἔδωκαν ἀφορμὴν τοῖς ὀχλαγωγοῖς ν' ἀποδώσωσιν αὐτάς εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διαίρεσιν καὶ νὰ παρασῆσωσιν ὡς αἰτίους τῆς διαίρεσεως ταύτης τοὺς μετριοφρονες, ἧτοι ἐκείνους οἵτινες, κατ' αὐτοὺς, καὶ τὸν Λουδοβίκον ἐπειράθησαν νὰ σώσωσι, καὶ τῆς Δημοκρατίας τὰς δυνάμεις νὰ διαλύσωσι, καὶ τοῦ λαοῦ τὴν τόλμην νὰ ἐξασθενίσωσιν. Ἰπέδειξαν λοιπὸν τὴν ἀνάγκην νὰ συστηθῇ ἑκτακτὸς τις ἐπιτροπὴ ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας, μεριμνῶσα ἀνεύθυνος, ἀπεριόριστος καὶ ἐλευθέρως παντὸς τύπου καὶ παντὸς νόμου, ὅπως ὅπου δῆποτε εὐρίσκη τὸν ἔνοχον κτυπᾷ αὐτόν. Καὶ ἐπέτυχον. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη τὸ μὲν πρῶτον, τὴν 26 Μαρτίου, συνέστη ἐξ 21 μελῶν, ἐν οἷς καὶ τινες Γιρονδίνοι, ἀλλὰ μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας τῇ εἰσηγήσει τῶν Ὁρεινῶν ἀνασυνεστήθη ἕνεκα μελῶν μόνον καὶ τὰ συγκροτοῦντα αὐτὴν μέλη ἐξελέχθησαν πάντα ἐν τοῖς Ὁρεινοῖς.

Ὁ Μαράτ ἐγένετο τότε ὁ θεὸς τῶν τῆς ἐσχάτης τοῦ ὄχλου τάξεως ἀνθρώπων, ἦν τὸ αὐτὸς ἔφα αὐτῶν, ἀνεκῶκα δὲ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ τὰ πάθη αὐτῶν, ἀνεβρίπιζε τὸ φύσει ἐν τῷ ὄχλῳ ὑπάρχον κατὰ τῶν τῆς κοινωνίας ἀνωτέρων τάξεων δυσμενὲς φρό-

νημα, καὶ διὰ τῶν φύλλων τῆς αἰσχρᾶς αὐτοῦ ἐφημερίδος ἐχρησιμοδοτεῖ τὸν λύθρον καὶ τὴν διαρπαγὴν οὕτω λοιπὸν κατάρθρωσεν ὅπως τὴν 8 Ἀπριλίου ἐμφανισθῆ ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως ἐπιτροπὴ τοῦ ὄχλου νὰ κατηγορήσῃ τῶν Γιρονδίνων καὶ ζητήσῃ ὅπως διαταχθῇ ἡ εἰς δίκην εἰσαγωγή αὐτῶν ὡς φθορέων τῆς ἐλευθερίας.

Τὴν 10 Ἀπριλίου ὁ Δαντών ὑπὸ ἄλλο εἶδος ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι ἀγορεύει ἐν τῇ Συνελεύσει, συμπαραίνων ὅτι πρέπει νὰ σωθῇ ἡ δημοκρατία καὶ νὰ καθαρισθῇ ἡ Συνέλευσις.

Τρίτος ἀναβαίνει τὸ βῆμα ὁ Ροβεσπιέρος· καταχθονία ὑπόκρισις ἐνέπνευσεν αὐτῷ ψυχρὰν ἀγορεύσιν πλήρη χολῆς καὶ συκοφαντίας. Παρέστησε τοὺς Γιρονδίνους ὡς τὰ ἐν Γαλλίᾳ ὄργανα τοῦ Πιττ καὶ τῶν κατὰ τῶν ἐλευθεριῶν τῆς Γαλλίας συνησιωμένων τυράννων τῆς Εὐρώπης. Τὸν Ροβεσπιέρον ἀντέκρουσεν ὁ Βεργινῶ (Α', 178—187) καὶ ὁ Γουαδέτ (Β', 187—201), εἰς τοὺς ὁποίους διόλου δὲν ὑπῆρξε δύσκολον νὰ καταδείξωσι τὸ ψευδὲς καὶ ἀνυπόστατον τῶν κατ' αὐτῶν κατηγοριῶν. Ὁ Γουαδέτ δὲ, ἀφοῦ μετ' ἀπαραιμίλλου λογικῆς, καὶ ῥητορείας ὑπὸ τὰ πατριωτικώτατα ἐμπεπνευσμένης αἰσθημάτων κατέδειξεν ἅπασαν τὴν τῶν ἐχθρῶν των μοχθηρίαν, ἠγέρθη αὐτὸς ἐκαίνων κατήγορος, ἀναγνούς δὲ τινὰ τῶν προκηρύξεων τοῦ Μαράτ δι' ἧς προσεκάλει ὁ αἰμοχαρῆς οὗτος δημογέρτης τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς Γαλλίας πατριώτας νὰ σπεύσωσι πρὸς τοὺς Παρισίους ὅπως καθαρίσωσι τὸν τόπον ἐξ ὄλων τῶν ἀριστοκρατῶν, καὶ διανείμωσι τὰ πλοῦτη αὐτῶν εἰς τὸν λαόν, διότι ἀπὸ τῶν ἰδρώτων τοῦ λαοῦ ἐσχημάτισαν αὐτὰ οἱ ἀριστοκράται, κτλ. προὔτεινε α' τὴν σφράγισιν τῶν ἐγγράφων τῶν ἑταιριῶν τῶν Ἰακωβίνων καὶ Κορδελιέρων β', τὴν διάλυσιν πασῶν τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν τῆς τῶν Παρισίων πόλεως καὶ τὴν ἀντικατάστασιν αὐτῶν ὑπὸ ἐπιτροπῶν διορισθησομένων ὑπὸ τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν διαχειριζομένου συμβουλίου γ', τὴν διάλυσιν τῶν ὑπὸ τῶν τμημάτων διοργανισθειῶν ἐπιτροπῶν, ὡς καὶ τὸ διαρκὲς αὐτῶν τῶν τμημάτων δ', τὸν ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως διορισμὸν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἔθνοφυλακῆς, εἰς ὃν ν' ἀνατεθῇ ἡ ἄμεσος ἀναδιοργάνωσις αὐτῆς, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου ε', τὴν ἐκδοσιν μιᾶς προκηρύξεως πρὸς τὸν λαὸν ἐν ἧ ἡ Συμβατικὴ νὰ ἐκθέσῃ τὴν πολιτικὴν αὐτῆς πορείαν, ν' ἀνορθώσῃ τὰς ἐλπίδας τοῦ λαοῦ, καὶ νὰ ὑποσχεθῇ τὴν ταχεῖαν τοῦ νέου πολιτεύματος σύστασιν ε', τὴν δημοσίευσιν προκλήσεως πρὸς τὰς δημοτικὰς ὁμηγύρεις πρὸς φωτισμὸν αὐτῶν περὶ τὰς σκευωρίας τῶν δημαγωγῶν, καὶ παράκλησιν ὅπως συνταχθῶσι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τῆς τάξεως καὶ τῶν νόμων ἄνευ τῶν ὁποίων ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ἐλευθερία.

Ἡ Συνέλευσις ἐψηφίσατο μόνον τὴν προσωρινὴν φυλάκισιν τοῦ Μαράτ μεχρισθῶ τὸ ἀρμόδιον τμημα προτεῖνη τὴν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν. Ἡ κατηγορία προτάθη τὴν ἐπιούσαν, μεθ' ὄλας δὲ τὰς φωνακσίας τῶν Ὁρεινῶν καὶ τῶν θεωριῶν, δὲ ἐπληρώθησεν ὑπὸ τῶν φίλων των, διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας διετάχθη ἡ εἰς δίκην εἰσαγωγὴ τοῦ Μαράτ, παρεπέμφθη δ' οὗτος εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν δικαστήριον. Νίκην τελείαν ἔλαβον οἱ Γιρονδίνοι, ἀλλὰ νίκην Καδμεῖαν, ἡ νίκη τῶν Γιρονδίνων ἦν τὸ σύνθημα τῆς καταστροφῆς των, ἡ δὲ παραπομπὴ τοῦ Μαράτ νὰ δικασθῇ ὑπὸ τοῦ ὡς ἦν συγκεροτημένον ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου ἦν παρασκευὴ θριάμβου διὰ τὸν Μαράτ.

Οἱ περὶ τὸν Μαράτ ἐνόησαν ὅτι ἀλλαγῶ ἐπρεπε νὰ θέσωσι τὸν μοχλὸν ὅπως ἀνατρέψωσι τοὺς Γιρονδίνους, καὶ ὅτι ἀδύνατον ἦν νὰ παλαίσωσι πρὸς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Συνελεύσεως ἐφ' ᾧ μετέστησαν τὰς ἐνεργείας των, κατάρθρωσεν δ' ὅπως τὰ 35 ἐκ τῶν 48 τμήματα τῆς πόλεως τῶν Παρισίων μετὰ τοῦ Δημάρχου Πάσχ ἐπὶ κεφαλῆς συντάξωσιν ἀναφορὰν καὶ παρουσιάσωσι πρὸς τὴν Συμβατικὴν καὶ ζητήσωσι τὴν ἀποβολὴν 22 μελῶν τῆς Συνελεύσεως, ἧτοι τῶν Γιρονδίνων καὶ τινῶν φίλων αὐτῶν· ἀλλ' ἀπέτυχον, διότι ἡ Συνέλευσις ἀπεφῆνατο ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτῆς τῆς 20 Ἀπριλίου ἀπαράδεκτον τὴν ἀναφορὰν ὡς περιέχουσαν συκοφαντίας.

Ἡ ἀποτυχία αὕτη ἔτι μᾶλλον ἐξηγείωσε τοὺς δημογέρτας, οἵτινες, ἐν πᾶσι τοῖς ζητήμασιν ἠττώμενοι ἐν τῇ Συμβατικῇ, ἔβλεπον ὅτι τοῦ νόμου τὸ κράτος ἤθελεν ὑπερῆσχει τῶν ἀντενεργειῶν αὐτῶν· ἀλλ' οἱ Γιρονδίνοι καθέωρων τὸ τέλος τῆς πάλης· ἐγνωρίζον κάλλιστα ὅτι ὁ ὄχλος ἀκολουθεῖ πάντοτε τοὺς θαυπέοντας τὰς κλίσεις αὐτοῦ· καὶ πραγματικῶς διέγνωσαν τοῦτο κατὰ τὴν 24 Ἀπριλίου, ὅτ' αἴφνης ἠκούσθησαν φωναὶ ζητῶ ὁ Μαράτ, ζητῶ ὁ φίλος τοῦ λαοῦ, ἦν δ' ὁ Μαράτ, ὃν, ἀθωωθέντα ὑπὸ τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου, ἔφερον οἱ ὄχλοι ἐν θριάμβῳ ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν καὶ ἐσφρανωμένον δρυῖνα σφάνω· παρήλλαξεν ἡ πομπὴ ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως, εἶτα δὲ λαθῶν τὸν λόγον ὁ Δαντών ἔλεξε τὰδε « Λαμπρά θεωρία διὰ πάντα Γάλλον τὸ νὰ ἴδῃ ὅτι οἱ πολῖται τῶν Παρισίων τοιοῦτον πρὸς τὴν Συμβατικὴν φέρουσι σέβας, ὥστε ἡμέρα ἑορτῆς ἐλογίσθη ὑπ' αὐτῶν ἡ ἡμέρα καθ' ἣν κατηγορηθέντα πληρεξούσιον ἀπεκατέστησαν ἀθῶον ἐν τοῖς κόλποις τῆς Συνελεύσεως » (Β', 213).

Ἡ νέα τακτικὴ τῶν δημαγωγῶν ἐπετύγχανε θαυμασίως ἡ ἀρετὴ ἐν τοιαύταις ὥραις εἶναι ἀσθενής, ἡ δὲ κακία μεγθύνεται, διότι ἡ μὲν κινῶ τὸν ἴδον αὐτῆς πρὸς μεθύοντας, τὴν δ' ἀρετὴν μόνον οἱ ἀπὸ παντὸς πάθους νήροντες νὰ ἐκτιμήσωσι δύνανται.

Τίς νὰ περιγράψῃ δύναται τὴν ἐκάστοτε κορυφου-

μένην μανίαν; τίς δύναται ἄνευ φρίκης νὰ διέλθῃ τὴν περίοδον ταύτην; Ἡ ἱστορία φοβερῶ ἐστιγματίσεν αὐτὴν ὀνόματι « ἐποχὴν τοῦ τρόμου » ἀποκαλέσσα αὐτὴν, ἡ βία κατῆρξεν ἕκτοτε τοῦ νόμου, αἱ δὲ κτηνώδεις ὁρμαὶ πᾶν ἀγαθὸν κατέβαλον· αἱ δὲ τὴν 29 Μαΐου ἀφίχθεισαι εἰδήσεις τῆς ἤττης τῶν ὄπλων τῆς Δημοκρατίας ἐν τοῖς στρατοῖς τοῦ Βορρᾶ καὶ τοῖς Ἑῶ, ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Ἰσπανίας καὶ ἐν τῇ Βανδαίᾳ, ἔδωκαν μέσα τοῖς συκοφάνταις ὅπως δι' ὄλα τ' ἀτυχήματα τῆς Γαλλίας κατηγορήσωσι τῶν Γιρονδίνων καὶ τῶν φίλων αὐτῶν. Ἐξεμάνησαν οἱ ὄχλοι, ὁ δ' Ἐνριότ, ἀτυνομικὸς ἄλλοτε ὑπάλληλος, πλειστάκις ἐπὶ κλοπαῖς καταδικασθείς, τότε δ' ἀρχηγὸς τοῦ τάγματος τῶν ξεβρακώτων (Sans-culottes) περιέκυκλωσε τὸν Κεραμεικὸν δι' 163 κανονίων καὶ ἐπολιόρησε τὸ ἐν αὐτῷ βουλευτήριον δι' ὀρθόκοινα χιλιάδων ὀπλοφόρων ἐπαναστατῶν, καὶ διὰ τοῦ τρόμου ἐνέβαλε τὸν φόβον εἰς τὴν καρδίαν τῶν πλειόνων τῆς Συνελεύσεως μελῶν· ἀλλὰ καὶ οὕτω δὲν ἠθελον ἴσως ἐπιτύχει τὴν κατὰ τῶν Γιρονδίνων προγραφὴν, εἰ μὴ ἐν τοσαύτῃ ὀχλαγωγίᾳ παρεσέφρεον ἐν τῷ βουλευτηρίῳ πλείστοι μὴ πληρεξούσιοι καὶ κατελάμβανον τὰ ἐδώλια τῆς ἔθνοσυνελεύσεως καὶ μετὰ τῶν Ὁρεινῶν ἐψηφίζον τὴν φυλάκισιν τῶν πληρεξούσιων διὰ τοῦ ἐξῆς ψηφίσματος. « Ἡ ἔθνικὴ » σύμβασις διατάττει ὅτι οἱ βουλευταὶ, μέλη αὐτῆς, » ὧν τὰ ὀνόματα ἔπονται, θέλουσι τεθῆ ὑπὸ προσωπικὴν κράτησιν ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν, καὶ θέλουσι διατελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἔθνικῆς Συμβάσεως, ὡς καὶ ὑπὸ τὴν φύλαξιν τῶν πολιτῶν τῶν Παρισίων· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ Γιανσονῆ, Γουαδέτ, Βρισσὺτ, Γορσᾶς, Πετιὸν, Βεργινῶ, Σάλλ, Βαρβαροῦ, Σιαμβόν, Βυζότ, Βιροτῶ, Λιδῶν, Λασούρς, Λανζουῖναι, Γρανζνέβ, Λεαρδῆ, Λεσᾶζ, Λουβῆ, Δυφρὶς-Βαλαζέ· τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς τῶν δώδεκα, ἕκτος τῶν ἐν τῇ ἐπιτροπῇ ταύτῃ ἐναντιωθέντων κατὰ τῶν ὑπ' αὐτῆς ἐκδοθέντων ἐνταλμάτων συλλήψεως· ἧτοι κρατηθήσονται μὲν οἱ Κερβελεγᾶν, Γαρδιέν, Ραβῶ ἐξ ἀγίου Στεφάνου, Βοαλῶ, Βερτρᾶνδ-Λασοδι-νιέρ, Βιγῆ, Μολλεβῶ, Ἐνρῆ-Λαριβιέρ, Γομαίρ, καὶ Βεργοέν. Ἐξαιροῦνται δὲ τὰ δύο ἐξῆς μέλη, Βοιτ-Φονφρεδ καὶ Σαιντ-Μαρτέν-Βαλόγν. Ἐπίσης ψηφίζεται ἡ κράτησις τοῦ Κλαβιέρ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ Λεβρουῦν ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν ».

Ὡ! πόσον τυφλοῦσι τὰ πάθη! Ὡ! πόσον εὐκόλως τυφλοῦνται οἱ λαοὶ ἐν καιροῖς κρίσεσι! Τόσαι ἀνομίαι, τόσαι ἀγῶνες, τόσαι στάσεις, τόσα μηχανήματα σκοπὸν ἄλλον δὲν εἶχον εἰμῆ τὴν καταστροφὴν τῶν Γιρονδίνων καὶ τῶν φίλων αὐτῶν! εἰλικρινέστερος τῶν τότε τὴν Γαλλίαν νεμομένων ὀχλαγωγῶν ἦν ὁ δούς τὸ στρακὸν τῷ Ἀριστείδῃ

χωρικός εκείνος ὅστις ὑπὸ τοῦ δικαίου ἐρωτηθεὶς τίνα κατ' αὐτοῦ εἶχε λόγον προγραφῆς, δὲν ἀνέχομαι ἀκούων αὐτὸν ἀποκαλούμενον *δικαιον*, ἀπήντησεν· οἱ ἐχθροὶ τῶν Γιρονδίνων οὐκ ἠείχοντο αὐτούς, διότι ἐν αὐτοῖς τοῦ λόγου τὸ κράτος, ἐν αὐτοῖς τῆς ἀρετῆς ἡ φήμη, ἐν αὐτοῖς τῆς Γαλλίας αἱ ἐλπίδες. Ἡ προγραφή ἔθετο τέρμα εἰς τὸν πολιτικὸν τῶν Γιρονδίνων βίον, τὰ μετ' αὐτὴν συμβάντα εἰς αὐτούς, ἡ μακρὰ τραγωδία τῶν πόνων οὓς ὑπέστησαν, κρυπτόμενοι ὅπως διαφύγωσι τὸν θάνατον, ὅπερ ὀλίγοι καταώρωσαν, ἀνήκουσι εἰς τὴν βιογραφίαν αὐτῶν ἐφ' ᾧ καὶ παραλείπομεν αὐτά· οὐχ ἦττον ὁμῶς περιπαθῶς ἀνέγνωμεν τοῦ νέου ἡμετέρου συγγραφέως τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον τῆς συγγραφῆς μέρος· ἐπιγραφόμενον «*ἡ προγραφή καὶ ὁ θάνατος*»· μέχρι τῶν ἐσχάτων αὐτῶν στιγμῶν οἱ Γιρονδῖνοι ἐδείχθησαν ἄξιοι τῆς φήμης των, καὶ τὸν θάνατον ἐδέχθησαν, μεθ' ὅσης ἀταραξίας βλέπει ὁ οὐδὲν ἑαυτῷ συνειδῶς κακὸν τὴν ἀπὸ τῆς παρουσίας εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν μεταγασαίν (B', 428 καὶ ἐπ.). Ὁ Θεὸς δούς τῷ ἀνθρώπῳ τὴν συνείδησιν ἔδωκεν αὐτῷ βεβαιῶς τὸ κάλλιστον καὶ πολυτιμότεον δῶρημα, δι' οὗ πολλοὶ μὲν πληγαὶ θεραπεύονται, πολλὰ δὲ δάκρυα πκύουσι· ἡ συνείδησις δίδωσι θάρρος, παρηγορεῖ τὸν ἀναξιοπαθοῦντα, εἶναι δ' ὡς πρὸς τὸ παρελθόν, ὅ,τι ἡ ἐλπίς διὰ τὸ μέλλον. Ὁ Γυαδέτ ἀπὸ τοῦ βήματος ἐφθέγγετο ὅτι «*ὅστις ὑπῆρξεν καλὸς υἱὸς, καλὸς πατήρ, καλὸς σύζυγος καὶ καλὸς φίλος, πάντως εἶναι ἄριστος πολίτης, διότι αἱ δημόσιαι ἀρεταὶ συγκροτοῦνται ὑπὸ τῶν ἰδιωτικῶν ἀρετῶν*» (B', 199.) Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ νέου Βεργινῶ μέχρι τοῦ τοῦ χωλοῦ Σιλλερῦ, ἀπὸ ἐκείνου τοῦ σοφοῦ Κονδορσέτ, μέχρι τοῦ τῆς ἐρασμίας Κυρίας Ρολάνδ, αἱ γενναῖαι αὐτῶν ψυχαὶ δὲν ἐδειλίασαν. Ἡ τελευταία αὐτῶν νύξ, λέγει ὁ Κ. Θιέρς, ὑπῆρξεν ἐξαισία «*leur dernière nuit fut sublime*». Τέσσαρες ἐξ αὐτῶν δὲν εἶχον φθάσει τὸ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας των ἔτος, ὅκτῳ δὲ μόλις εἶχον ὑπερβῆ αὐτὸ, εἰς δὲ μόνος εἶχεν ὑπὲρ τὰ 50. Ὁ Κ. Γυαδέτ ἐν ἀπλουστάτῃ καὶ συγκινητικωτάτῃ ποιήσει ἐκτίθησι τὰς τελευταίας αὐτῶν στιγμὰς· τὸ δάκρυ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν πολλάκις ὑγρανε τοὺς κανθοὺς τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν· ἀπέχομεν τοῦ νὰ δώσωμεν ἀναλυσίν τινα τῶν σελίδων τούτων, διότι ἔδει ἡμᾶς ἀντιγράψαι αὐτάς. Ἡ πρέπει τις νὰ ἀναγνώσῃ αὐτὸ τὸ πρωτότυπον, ἢ πᾶσα ἀνάλυσις ἤθελεν ἀφαιρέσει ὅ,τι καλὸν ἔχουσι αἱ σελίδες αὐταί. Καταπαύομεν λοιπὸν ἐνταῦθα τὸν λόγον ὁμολογοῦντες χάριτας τῷ συγγραφεῖ, ὅστις τοσοῦτον ἀκριβῶς εἰκόνισε τῶν Γιρονδίνων τὸν δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν βίον· αἱ ἀρεταὶ των ἦσαν ἀληθεῖς καὶ ἀνυπόκριτοι, ἐφ' ᾧ καὶ πενθεῖ αὐτούς ἡ ἱστορία. Οὐδέποτε ἄλλη τις προγραφή τοσαῦτα

καὶ τοσοῦτον ἔνδοξα διαμιάς περιέλαβε θύματα.

Περαινομεν δὲ τὴν μελέτην ταύτην διὰ τῶν ἐξῆς βραχυτάτων σκέψεων ὅπως καταδείξωμεν ὅποιον τέλος ἐπέκλωσεν ἡ Μοῖρα τοῖς ἀγρίοις τῶν Γιρονδίνων διώκταις πρὶν ἢ ἔτος ὅλον ἀπὸ τῆς προγραφῆς αὐτῶν συμπληρωθῆ.

Δύο εἰσὶν οἱ τρόποι τοῦ κυβερνᾶν, ὧν ὁ μὲν διὰ τῆς νομιμότητος, ὁ δὲ διὰ τῆς κτηνώδους βίας. Ἡ Συμβατική παρασυρθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐχλαγωγῶν κατεπάτησε τὴν νομιμότητα, τούτο δὲ πράξασα ἐπέπεσε εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κυβερνᾷ διὰ τῆς βίας. Ἐν ἐπαναστάσει, ἔλεγεν ὁ Δαντῶν, ἡ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τοὺς μοχλοητοτέρους· *τολμᾶν*, ἔλεγεν ὁ Σαιντ-Ζιούστ, ἐν αὐτῇ καὶ μόνῃ τῇ λέξει σύμπασα ἡ πολιτικὴ τῆς ἐπαναστάσεως περιλαμβάνεται. Ἀφοῦ οὕτω περὶ τῶν καιρῶν καὶ τῆς ἀρχῆς ἦν μετήρχοντο ἔκρινον δύο τῶν βριαιοτέρων καὶ ἰσχυροτέρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀνδρῶν, τί πλέον ὑπολείπεται ἡμῖν νὰ εἰπωμεν; Ἀφοῦ πάσας τὰς ἐλευθερίας ὑπὲρ ἑαυτῶν ἐσφετερίσθησαν, ὡς θεώρημα πολιτικὸν ἤγειραν τὸ ὅτι ὑπὲρ μόνῃς τῆς κρατούσης τῶν Ὀρεινῶν φατρίας ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου. Καὶ ὁμῶς, καὶ τοι ἔντος τοῦ τύπου δεσμίου, ἡ φωνὴ τῆς ἀληθείας κατίσχυσε, καὶ ἂν τὰ θύματα ἔπεσαν, ὀλίγον ὁμῶς μετ' αὐτοὺς ἔπεσαν καὶ οἱ σφαγεῖς αὐτῶν, οἱ τε πλειστοὶ τῶν ἀσημοτέρων ἐκαρτομήθησαν, τινὲς δ' ὑπερόριοι ἀπέθανον· τῆς δὲ φρικαλέας τριανδρίας τὸ τέλος ὑπῆρξεν, ὅτι δι' ἐγχειριδίου τυραννοκτόνου διεπέρασαν ἡ ὠραία Καρλότα Κορδαὶ τὸ στήθος τοῦ Μαρὰτ' ὁ Ροβεσπιέρος τὴν 5 Ἀπριλίου 1794 ἐπέμψεν εἰς τὴν λαϊκῆτόμον τὸν Δαντῶνα· ἕκαστον δὲ μετ' αὐτὸν ἡμέρας αὐτὸς οὗτος ὁ Ροβεσπιέρος κατέστρεψε τὸν βίον ἐπὶ τοῦ ἰκρίωματος μεμισημένου καὶ κατηραμένου, καὶ σὺν αὐτῷ ἔληξε τὸ κράτος τῆς βίας, καὶ ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις ἐτράπη εἰς ὁδὸν ὀμαλωτέραν, ἡ δὲ Συμβατικὴ, ἥτις ἠπέλει τὴν καταστροφὴν τῆς Γαλλίας ἐγένετο διὰ τῆς καρτερίας καὶ τῆς γενναιοψυχίας τῆς ὁ σωτῆρ αὐτῆς· τότε δὴ ἐπηλήθευσε καὶ ὁ λόγος ἐν ὁ Βωβλᾶν εἶπέ ποτε πρὸς τὸν Λουδοβίκον Γ'· «*δια-*» *δηλώσατε τοῖς ἡγεμόσι τῆς Γερμανίας ὅτι ἂν ἐξα-*» *κολουθῶσι νὰ βοηθῶσι τὰς κατὰ τῆς Γαλλίας ἐ-*» *τοιμασίας ἡμεῖς θέλομεν φέρει πρὸς αὐτοὺς οὐχί*» *τὸν σίδηρον καὶ τὸ πῦρ, ἀλλὰ τὴν ἐλευθερίαν*». Καλῶς δὲ καὶ ὁ Ἰσνὰρ εἶπεν, «*ὅτι λαὸς ἐν ἐπανα-*» *στάσει διατελῶν εἶναι ἀνίκητος, ἡ δὲ σημαία τῆς*» *ἐλευθερίας εἶναι ἡ σημαία τῆς νίκης*.»

ΠΑΡΟΡΑΜΑ.

Σελὶς 232. στήλη 4. γραμμὴ δωδεκάτῃ· ἀνάγνωθι· Σαπφῶ, θέλουσα νὰ σέση, ἀντί, Σαπφῶ, θέλουσα νὰ σώσῃ.